

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΕΤΟΣ 22ον

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ 1967

ΤΕΥΧΟΣ 1

ΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ Ε.Ο.Κ. ΕΠΙ ΤΩΝ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΥΠΟ

Σ. Μ. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗ

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ἡ μακροοικονομικὴ ἀνάλυσις εἰς τὸ πλαίσιον τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων

Τὸ παρὸν δοκίμιον ἐπιχειρεῖ μίαν γενικὴν συνθετικὴν δομὴν τῆς θεωρίας τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων εἰς μακροοικονομικὸν ἐπίπεδον μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν χάραξιν *a priori* μεθοδολογικῶν κριτηρίων διὰ τὴν ποσοτικὴν καὶ ποιοτικὴν διερεύνησιν τῆς στρατηγικῆς συνδέσεως τῆς χώρας μας μὲ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Οἰκονομικὴν Κοινότητα μακροχρονίως.

Τὸ πρόβλημα τὸ ὁποῖον τίθεται ἐν προκειμένῳ ἔχει μεγάλην σημασίαν καὶ ἀφορᾷ κυρίως τὴν διατύπωσιν μιᾶς ἐρευνητικῆς μεθοδολογίας βάσει τῆς ὁποίας θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐκτιμῆσωμεν, ποσοτικῶς καὶ ποιοτικῶς, τὰς ἐπιπτώσεις τῆς συνδέσεως μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. ἐπὶ τῶν μακροοικονομικῶν μεγεθῶν τῆς οἰκονομίας μας, εἰς τὸ πλαίσιον τῶν διαρθρωτικῶν μεταβολῶν τὰς ὁποίας ὑφίστανται ὀρισμέναι στρατηγικαὶ παράμετροι αὐτῆς μετὰ τὴν ἔνταξιν τῆς εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἐνώσιν.

Ἡ ἄποψις μας ἐν προκειμένῳ εἶναι ὅτι ἡ διερεύνησις τῶν ἐπιπτώσεων τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων διὰ τῆς ἐκτιμῆσεως τῶν μεταβολῶν «ἐκτροπῆς τοῦ ἐμπορίου» («trade diversion») καὶ «δημιουργίας ἐμπορίου» («trade creation»), ἡ ὁποία ἀκολουθεῖται ἀπὸ τὴν σύγχρονον οἰκονομικὴν ἀνάλυσιν, εἶναι ἀνεπαρκῆς διότι περιορίζεται εἰς ἐπιφανειακὴν περιγραφὴν τῶν πολλαπλῶν ἀντικτύπων τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων καὶ δὲν προχωρεῖ εἰς βάθος πρὸς διαπίστωσιν τῶν



131 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΟΛΕ

βασικών διαρθρωτικών μεταβολών τās όποίας προκαλεῖ ἡ οικονομική ἔνωσις επί τών παραμέτρων τών μακροοικονομικών μεγεθών τών χωρών· μελών τῆς οικονομικῆς ἔνώσεως. Πράγματι, εἰς τὸ πλαίσιον τῆς θεωρίας τῆς γενικῆς οικονομικῆς ἰσορροπίας εἶναι εὐνόητον ὅτι μία οικονομική ἔνωσις ἐπηρεάζει εἰς σημαντικόν βαθμόν τὴν δυναμικὴν ἐξέλιξιν τών χωρών· μελών αὐτῆς διαχρονικῶς. Αἱ ἐπιπτώσεις ὁμως αἱ ὅποια ἐκδηλοῦνται εἰς τὸν τομέα τοῦ ἐξωτερικοῦ ἔμπορίου (trade creation καὶ trade diversion) ἀποτελοῦν ἀπλῶς κάτοπτρα τὰ ὅποια ἀντανακλοῦν ἄλλας ριζικωτέρας μεταβολὰς εἰς τὴν μορφολογίαν τών χωρών· μελών τών οικονομικῶν ἔνώσεων.

Μία οικονομική ἔνωσις δυναμικῆς μορφῆς, κατὰ κανόνα, ἐπιφέρει τὴν γενικὴν μεταβολὴν τοῦ συστήματος τών εἰσοδῶν· ἐκροδῶν τών χωρών· μελών αἱ ὅποια συμμετέχουν εἰς αὐτήν. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως δὲ αὐτῆς, τὰ ὑποδείγματα εἰσοδῶν· ἐκροδῶν μαζί με τὴν μήτραν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἔμπορίου (trade matrix) ἀποτελοῦν τās πλέον ἰδεώδεις μεθόδους ἀναλύσεως τών ἐπιπτώσεων τών οικονομικῶν ἔνώσεων. Διὰ τὴν διερεύνησιν τών ἐπιπτώσεων τών οικονομικῶν ἔνώσεων εἶναι ἐπίσης δυνατόν νὰ χρησιμοποιηθοῦν μακροοικονομικά ὑποδείγματα τὰ ὅποια περιγράφουν, ἀναλόγως τῆς οικονομικῆς δομῆς καὶ τῆς ἐξειδικεύσεώς των, τὴν διάρθρωσιν τών χωρών· μελών αἱ ὅποια ἀπαρτίζουν τὴν οικονομικὴν ἔνωσιν.

Τὸ πρόβλημα τών ἐπιπτώσεων τῆς συνδέσεώς μας με τὴν Ε.Ο.Κ. ἔχει μεγάλην προτεραιότητα ἀπὸ ἀπόψεως οικονομικῆς ἀναλύσεως καὶ θὰ ἦτο σκόπιμον νὰ εἶχε διερευνηθῆῖ προτοῦ συνδεθῶμεν με τὴν Ε.Ο.Κ. διὰ νὰ ἔχωμεν μίαν γενικὴν εἰκόνα τῆς ποιοτικῆς καὶ ποσοτικῆς ἐξελίξεως τών μακροοικονομικῶν μας μεγεθῶν α) ὑπὸ συνθήκας συνδέσεως καὶ β) χωρὶς σύνδεσιν.

Μία ἐπισκόπησις τῆς σχετικῆς διαμάχης καὶ τών συζητήσεων κατὰ τὴν περίοδον τών διαπραγματεύσεων διὰ τὴν σύνδεσιν μας ἀποδεικνύει ὅτι καίτοι ἡ τακτικὴ τῆς ἐπιχειρηματολογίας ὑπὲρ τῆς συνδέσεως εἶχε μίαν ἀδιαμφισβήτητον ἐπιτυχίαν ἀπὸ ἀπόψεως παρατάξεως θεωρητικῶν ἐπιχειρημάτων, ἐν τούτοις, ἡ σχετικὴ ἐπιχειρηματολογία δὲν ἐθεμελίωσε ποσοτικὰ τεκμήρια προσανατολισμοῦ διὰ τὴν λήψιν τών σχετικῶν ἀποφάσεων ἐπὶ τῇ βάσει τῆς πιθανῆς ἐξελίξεως τών κυριωτέρων οικονομικῶν μεγεθῶν τῆς χώρας. Ἐπὶ παραδειγματι, θὰ ἦτο λίαν ἐνδιαφέρον νὰ διερευνηθῆῖ, βάσει *a priori* ὑποθέσεων, ποῖα θὰ εἶναι ἡ προσδοκωμένη μεταβολὴ τών διαφόρων μακροοικονομικῶν μεγεθῶν τῆς ἑλληνικῆς οικονομίας

(ἐθνικὸν εἰσόδημα, κατανάλωσις, ἐπενδύσεις, ἀποταμίευσις, εἰσόδημα ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, εἰσαγωγαί, ἐξαγωγαί κλπ.) μετὰ τὴν σύνδεσιν ἢ χωρὶς αὐτῆν.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι εἰς τὸ πλαίσιον τῆς μακροοικονομικῆς ἀναλύσεως εἶναι δυνατὸν νὰ προσδιορίσωμεν τὴν διαχρονικὴν ἐξέλιξιν τῶν μακροοικονομικῶν μεγεθῶν μιᾶς οἰκονομίας εἰς ὀρισμένον χρονικὸν ὄριζοντα (time horizon), βάσει ὀρισμένων ὑποθέσεων αἱ ὁποῖαι καθορίζουν τὰς σχετικὰς ἐπιπτώσεις τὰς ὁποίας θὰ ἔχη μία ἐνδεχομένη οἰκονομικὴ ἔνωσις. Ἐν προκειμένῳ δὲ ἡ τεχνικὴ τῶν δοκιμαστικῶν ἐξελίξεων (simulation), ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, δύναται νὰ συμβάλῃ οὐσιωδῶς εἰς τὴν πρόβλεψιν τῶν οἰκονομικῶν τάσεων ἐν ὄψει μιᾶς οἰκονομικῆς ἐνοποιήσεως, ἐφ' ὅσον βεβαίως υἱαθετηθοῦν αἱ ὀρθαὶ ὑποθέσεις κατὰ τὴν πρόβλεψιν.

Εἰς τὴν παροῦσαν ἐργασίαν, μετὰ ἀπὸ μίαν σύντομον ἐπισκόπησιν τῆς θεωρίας τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων εἰς τὸ πλαίσιον τῆς γενικῆς θεωρίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, παρουσιάζομεν ἕν ἀπλοῦν ὑπόδειγμα πολλαπλασιαστοῦ διὰ τοῦ ὁποίου εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποδείξωμεν τὰς πιθανὰς ἐπιπτώσεις τὰς ὁποίας θὰ ἔχη ἐπὶ τῶν μακροοικονομικῶν μεγεθῶν τῆς οἰκονομίας μας ἡ σύνδεσίς μας μετὰ τὴν Ε.Ο.Κ.

Εἰς μίαν γενικὴν ἀνάλυσιν, ἐξετάζομεν ἐπίσης τὴν σχετικὴν ἐπίδρασιν τῆς συνδέσεως ἐπὶ τῶν τιμῶν καὶ τῆς παραγωγικότητος τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας μακροχρονίως. Τέλος, διερευνουμέν τὰς ἐπιπτώσεις τῆς συνδέσεως ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν «ὄρων τοῦ ἐμπορίου», ἥτοι τῆς σχέσεως μεταξὺ τῶν τιμῶν (καὶ τοῦ ὄγκου) τῶν ἐξαγομῆνων καὶ εἰσαγομῆνων ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν εἰς τὸ πλαίσιον μιᾶς διαπεριφερειακῆς ἀναλύσεως.

Εἰς μίαν γενικὴν σύνθεσιν, καταλήγομεν εἰς ὀρισμένα συμπεράσματα γενικῆς δεοντολογικῆς ἰσχύος, τὰ ὁποῖα προκύπτουν ἀπὸ τὴν σχετικὴν ἀνάλυσιν καὶ τὴν παρουσίαν τῶν ὑποδειγμάτων ἀναλύσεως τῶν ἐπιπτώσεων τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων.

Εἶναι γνωστὸν ἐν προκειμένῳ ὅτι σημασίαν δὲν ἔχει μόνον ἡ διερεύνησις τῆς ὀρθότητος τῶν προτάσεων - ὑποθέσεων ἀλλὰ καὶ ἡ διατύπωσις αὐτῶν βάσει ὀρισμένων ἐνδείξεων. Ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἀπόψεως, ἡ παροῦσα μελέτη ἔχει συγκεκριμένον ἐμπειρικὸν στόχον ἀναλύσεως. Ἡ μεθοδολογικὴ προσέγγισις ἐν προκειμένῳ δὲν εἶναι καθαρῶς θεωρητικὴ οὔτε οἰκονομετρικὴ, ἀλλὰ ἀκολουθεῖ τὴν γνωστὴν ἐμπειρικοκριτικὴν οἰκονομικὴν ἀνάλυσιν.

II. Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΝΩΣΕΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

2. Ἡ θεωρία τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων ὡς ἀντικείμενον
τῆς γενικῆς θεωρίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου

α) Ἡ θεωρία τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων καὶ ἡ γενικὴ θεωρία τοῦ
διεθνοῦς ἐμπορίου.

Ἡ θεωρία τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων, εἴτε ὡς αὐθύπαρκτος θεωρητικὴ συμβολὴ εἰς τὸν χῶρον τῆς γενικῆς οἰκονομικῆς θεωρίας, εἴτε ὡς εἰδικὴ περίπτωσις τῆς γενικῆς θεωρίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, ἀποτελεῖ μίαν νέαν κατάκτησιν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης μεταπολεμικῶς. Τὸ γεγονός ὅτι ἡ θεωρία αὐτὴ ἀνεπτύχθη ἀφοῦ ἤδη ἐξεπεράσθη ἀπὸ τὰ γεγονότα (Benelux, Zollverein) ἀποτελεῖ μίαν ἐπαλήθευσιν τοῦ γνωστοῦ ἰσχυρισμοῦ κατὰ τὸν ὁποῖον, εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἐπιστήμην, «τὰ γεγονότα προτρέχουν τῆς θεωρίας».

Πράγματι, ἡ θεωρία τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων ἔλαβε τὸ περίγραμμα τῆς «καθαρᾶς» θεωρητικῆς ἀναλύσεως μόνον μετὰ τὸ 1950 καὶ ἐθεμελιώθη ἀπὸ τοὺς J. Viner⁽¹⁾ καὶ J. E. Meade⁽²⁾. Προηγουμένως, τὸ πρόβλημα τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων ἀνήκεν ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν χῶρον τῆς πρακτικῆς τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου καὶ οὐδὲν ἄλλως ἀπετέλει πρόβλημα γενικῆς ἀφαιρετικῆς σχηματοποιήσεως διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἐπιστήμην. Ἀργότερον οἱ T. Scitovsky⁽³⁾, B. Balassa⁽⁴⁾, H. G. Johnson⁽⁵⁾ κ.ἄ.⁽⁶⁾ ἐσυστηματοποίησαν τὸ θεωρητικὸν καὶ ἐμπειρικὸν ὑπόβαθρον τῆς θεωρίας τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων καὶ ἤδη ἡ θεωρία αὐτὴ ἀποτελεῖ σοβαρὸν ἀντικείμενον ἐρεῦνης εἰς τὸ πλαίσιον τῶν προσφάτων ἐξελιξεων τῆς «καθαρᾶς» θεωρίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου.

1. J. Viner, *The Customs Union Issue*, Princeton 1950.

2. J. E. Meade, *Problems of Economic Union*, Chicago 1953. *Idem*, *The Theory of Customs Union*, Amsterdam 1955. *Idem*, *The Theory of International Economic Policy (Volume II), Trade and Welfare*, London 1955.

3. T. Scitovsky, *Economic Theory and Western European Integration*, Stanford 1958.

4. B. Balassa, *The Theory of Economic Integration*, London 1962.

5. H. G. Johnson, *Money, Trade and Economic Growth*, London 1964, pp. 42-74.

6. International Economic Association (ed. E.A.G. Robinson), *Economic Consequences of the Size of Nations*, London 1960.

Εἰς μίαν γενικὴν ἐπισκόπησιν τῆς θεωρίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου εἶναι δυνατόν νὰ διακρίνωμεν τὰς ἑξῆς γενικὰς θεωρητικὰς ἐξελίξεις, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν κατὰ βάσιν τὸν κορμὸν τῆς γενικῆς θεωρίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου :

- α) Ἡ θεωρία τοῦ *συγκριτικοῦ κόστους* καὶ αἱ συνέπειαι τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου ἐπὶ τῆς παραγωγῆς, τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς (*factor price equalization*).
- β) Ἡ θεωρία τῆς *προστατευτικῆς πολιτικῆς* εἰς τὸ διεθνὲς ἐμπόριον πρὸς ἐξέυρεσιν τοῦ ἀρίστου μεγέθους τοῦ προστατευτισμοῦ, τῶν δασμῶν, τῶν ἀντιποίνων κλπ.
- γ) Ἡ θεωρία τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου εἰς τὸ πλαίσιον τῆς θεωρίας τῆς *οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως* πρὸς διερεύνησιν τῶν ἐπιπτώσεων τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἀντιστρόφως (*pro-trade growth, anti-trade growth, neutral growth*).
- α) Ἡ θεωρία τῶν *οἰκονομικῶν ἐνώσεων*, ἡ ὁποία διερευνᾷ τὰς γενικωτέρας ἐπιπτώσεις τῶν διαφόρων οἰκονομικῶν ἐνοποιήσεων (τελωνειακὴ ἔνωσις, οἰκονομικὴ ἔνωσις, ἐλευθέρια περιοχὴ ἀνταλλαγῶν κλπ.) ἐπὶ τῆς κατανομῆς τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν εἰς τὴν σφαῖραν τῶν διεθνῶν οἰκονομικῶν σχέσεων διὰ τὴν μεγιστοποίησιν τῆς εὐημερίας.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω κυρίων κατευθύνσεων τῆς γενικῆς θεωρίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι συγκεντρῶνουν τὴν στιγμὴν αὐτὴν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐρευνητῶν εἶναι κυρίως ἡ θεωρία τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως εἰς τὸ πλαίσιον τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου καὶ ἡ θεωρία τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων.

Γενικῶς, ἡ θεωρία τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως εἰς τὸ πλαίσιον τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου κατέχει τὴν στιγμὴν αὐτὴν τὸ πρῶτον ἐνδιαφέρον τῶν ἐρευνητῶν εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν γενικωτέρων ἐπιπτώσεων τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Ἄλλὰ καὶ ἡ θεωρία τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων παρουσιάζει ἐπὶ τοῦ παρόντος ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον, διότι πέραν τῶν ὑπαρχουσῶν σοβαρῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων (Κοινὴ Ἀγορά, Ἐλευθέρια Ζώνη Ἀνταλλαγῶν, Κομεκόν) ἐμφανίζεται ἤδη μίαι ἰσχυρὰ τάσις πρὸς ἐνοποιήσιν διεθνῶς εἰς τὸν χῶρον τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς, τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ν. Α. Ἀσίας καὶ ἀλλὰχοῦ, ἡ ὁποία τὴν στιγμὴν αὐτὴν συγκεντρῶνει τὴν προσοχὴν τῶν ἐρευνητῶν εἰς ἐπίπεδον συνθέτου πολιτικοοικονομικῆς ἀναλύσεως. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ ἐπιτυχία τὴν ὁποίαν ἐσημείωσεν ἡ Ε.Ο.Κ. ἔδωσεν

τὴν εὐκαιρίαν εἰς πολλοὺς ἐρευνητὰς νὰ ἐξετάσουν τὸ πρόβλημα τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων ὑπὸ τὸ νέον πρῖσμα τῶν συγκεκριμένων ἐπιτεύξεων. Πράγματι, ἡ Ε.Ο.Κ. ἐπέτυχεν ἓνα σοβαρὸν ἐπίπεδον ἐνοποιήσεως, ἡ ἐπιτυχία δὲ αὐτὴ ἀποτελεῖ ἀδιαμφισβήτητον γεγονός τὸ ὁποῖον καταδεικνύεται ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπὸ τὴν πραγματοποιηθεῖσαν γενικὴν ἑναρμόνισιν κοινῆς δράσεως εἰς τὸ πλαίσιον τῆς Ε.Ο.Κ. ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπὸ τὴν σωρείαν τῶν αἰτήσεων διὰ συμμετοχὴν (Μ. Βρετανία, Αὐστρία, Δανία, Ἰσπανία, Ἰσραήλ, Η.Π. Α. («Ἀτλαντικὴ Κοινότης»), Πορτογαλία κλπ.).

Ἐπομένως, δὲν εἶναι περιέργον διατὶ τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἡ θεωρία τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων παρουσιάζει ζωντὸν ἐνδιαφέρον εἰς τὸν κύκλον τῶν ἐρευνητῶν τῆς γενικῆς θεωρίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Οὕτω, ἐνῶ ἀρχικῶς τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὰς οἰκονομικὰς ἐνώσεις περιορίζετο μόνον εἰς τὴν μελέτην τῶν συνεπειῶν τῶν ἐπὶ τῆς «δημιουργίας ἐμπορίου» καὶ ἐπὶ τῆς «ἐκτροπῆς τοῦ ἐμπορίου», σήμερον, ἡ σχετικὴ ἔρευνα περιλαμβάνει σωρείαν ποικίλων θεμάτων ὅπως εἶναι ἡ ἐπίδρασις τῆς οἰκονομικῆς ἐνοποιήσεως ἐπὶ τῆς διαρθρώσεως τῶν χωρῶν-μελῶν τῆς ἐνώσεως, ὁ καθορισμὸς τῶν φάσεων τῆς ἐνοποιήσεως, ἡ ὀργάνωσις τῆς κοινῆς δράσεως εἰς τὸ πλαίσιον τῆς οἰκονομικῆς ἐνώσεως (κοινὴ ἀγροτικὴ πολιτικὴ, κοινὴ φορολογικὴ πολιτικὴ κλπ.).

β) Δι' οἰκονομικὰς ἐνώσεις ὡς μέσον μεγιστοποιήσεως τῆς εὐημερίας.

Ὅπως ἡ γενικὴ θεωρία τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, οὕτω καὶ ἡ θεωρία τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων ἐκκινεῖ ἀπὸ τὴν βασικὴν λειτουργικὴν σκοπιμότητα τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, ἥτοι τὴν μεγιστοποίησιν τῆς εὐημερίας (welfare). Εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων, βεβαίως, ἀντικειμενικὸς σκοπὸς εἶναι κατ' ἀρχὴν ἡ βελτίωσις τῆς εὐημερίας τῶν χωρῶν-μελῶν τῆς ἐνώσεως. Οὕτω, τὸ βασικὸν κριτήριον τῆς ἐπιτυχίας ἢ ἀποτυχίας μιᾶς ἐνώσεως εἶναι ἡ μεταβολὴ τοῦ δείκτου τῆς εὐημερίας τῶν χωρῶν-μελῶν αὐτῆς μακροχρονίως. Ἐπὶ παραδείγματι, μία χώρα-μέλος τῆς οἰκονομικῆς ἐνώσεως ἢ ὁποῖα προηγουμένως εἰσήγε τὰ προϊόντα ποῦ ἐχρειάζετο εἰς χαμηλὸν (κοινωνικόν) κόστος ἀπὸ μίαν ξένην χώραν (ἐκτὸς τῆς ἐνώσεως) ἐξαναγκάζεται μετὰ τὴν ἐνοποίησιν νὰ προμηθεύεται ταῦτα ἀπὸ ἑτέραν χώραν-μέλος τῆς οἰκονομικῆς ἐνώσεως εἰς ὑψηλὸν σχετικῶς κόστος, ὑφίσταται μείωσιν τῆς εὐημερίας τῆς με συνέπειαν τὴν μείωσιν τοῦ διεξαγομένου ἐμπορίου (περίπτωσις «ἐκτροπῆς ἐμπορίου»). Ἐφ' ὅσον ὁμως ἡ χώρα-μέλος μετὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς οἰκονομικῆς

κής ένωσης προμηθεύεται τα προϊόντα τα όποια χρειάζεται από έξτερον μέλος της οικονομικής ένωσης εις χαμηλότερον κόστος, προκύπτει βελτίωσις της εϋημερίας, διότι ἔχομεν αϋξησιν τοῦ ὄγκου τοῦ ἔμπορίου ὑπὸ χαμηλὸν κόστος (περίπτωσις «δημιουργίας ἔμπορίου»).

Ἐπειδὴ ὁμως ἡ ἐπίτευξις τοῦ optimum τῆς εϋημερίας εἶναι συνήθως λίαν δυσχερὴς εις τὴν πραγματικὴν οικονομικὴν ζωὴν, ἡ γενικὴ θεωρία τοῦ διεθνοῦς ἔμπορίου καθορίζει τὴν ἐκλογὴν τῆς σχετικῆς εϋημερίας (sub-optimal conditions) ὡς βασικῆς ἐφικτῆς ἐπιδιώξεως τοῦ διεθνοῦς ἔμπορίου καί, εἰδικώτερον, τῶν οικονομικῶν ἐνώσεων. Εἰς τὸ πλαίσιον τῶν δεδομένων αὐτῶν, καὶ ἐν ὄψει τοῦ γεγονότος ὅτι αἱ συνθηκαὶ διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ optimum τῆς εϋημερίας δὲν πραγματοποιοῦνται, καταφεύγομεν εἰς τὴν ἀναζήτησιν «τῆς δευτέρας - καλυτέρας λύσεως» (the theory of second-best). Ἡ θεωρία αὕτη δύναται νὰ ἔχη εὐρεῖαν ἐφαρμογὴν εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ σχηματισμοῦ μιᾶς οἰκονομικῆς ἐνώσεως ἰδίως διὰ τὸν προσδιορισμὸν τῶν οἰκονομικῶν ὠφελημάτων τὰ ὅποια θὰ προκύψουν ἀπὸ μίαν τοιαύτην ἔνωσιν.

Αἱ οἰκονομικαὶ ἐνώσεις, ὅπως καὶ τὸ διεθνὲς ἔμπόριον, ὀδηγοῦν κατὰ κανόνα εἰς ἠϋξημένην εϋημερίαν. Τοῦτο παρίσταται γεωμετρικῶς διὰ τοῦ διαγράμματος τῶν καμπυλῶν ἀδιαφορίας αἱ ὅποια ἔχρησιμοποιήθησαν τὸ πρῶτον εἰς τὸ διεθνὲς ἔμπόριον ὑπὸ τοῦ Leontief. Ὑπὸ ὠρισμένας δραστικὰς ὑποθέσεις, εἶναι δυνατόν νὰ ὑποστηρίξωμεν καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων ὅτι ὁσάκις εἰς τὸ διάγραμμα τῶν καμπυλῶν ἀδιαφορίας ἐπιτυγχάνεται ἀνώτερον ἐπίπεδον, προκύπτει αϋξησις τῆς εϋημερίας διότι αϋξάνει ὁ ὄγκος τῶν συναλλαγῶν καὶ τοῦτο θεωρεῖται γενικῶς ὡς ἐπίτευξις ἀνωτέρου ἐπιπέδου εϋημερίας.

Εἰς τὴν θεωρίαν τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων ὑπάρχουν ἀφ' ἑνὸς μὲν προβλήματα «θετικῆς» (positive) οἰκονομικῆς ἀναλύσεως καὶ ἀφ' ἑτέρου προβλήματα «κανονιστικῆς» (normative) οἰκονομικῆς ἀναλύσεως.

Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν, ἐπὶ παραδείγματι, ἐρωτᾶται: Τί προσδιορίζει τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἔμπορίου μεταξὺ τῶν χωρῶν· μελῶν μιᾶς οἰκονομικῆς ἐνώσεως; Πῶς μία οἰκονομικὴ ἔνωσις ἐπηρεάζει τὰς τιμὰς τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς τῶν χωρῶν· μελῶν τῆς; Ποίαν ἐπίδρασιν θὰ ἔχη ὁ σχηματισμὸς τῆς οἰκονομικῆς ἐνώσεως ἐπὶ τῶν «ἄρων τοῦ ἔμπορίου» τῶν χωρῶν· μελῶν τῆς ἐνώσεως; κλπ.

Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν τῆς «κανονιστικῆς» οἰκονομικῆς ἀναλύσεως ἐξετάζονται κυρίως κατὰ πόσον αἱ σχετικαὶ οἰκονομικαὶ ἐξελίξεις ἐπηρεάζουν τὴν εὐημερίαν. Ἐν προκειμένῳ ἐρωτᾶται: Ποία θὰ εἶναι ἡ κατανομὴ τῆς εὐημερίας μιᾶς οἰκονομικῆς ἐνώσεως εἰς τὰς χώρας - μέλη αὐτῆς; Ποῖος σχηματισμὸς συμβάλλει δραστικώτερον εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς εὐημερίας εἰς δεδομένην γεωγραφικὴν ἐνότητα, ἢ οἰκονομικὴ ἔνωσις ἢ ἡ ἐλευθέρα ζώνη ἀνταλλαγῶν; Ὑπὸ δεδομένας συνθήκας, ποῖος συντελεστὴς παραγωγῆς εἰς μιάν οἰκονομικὴν ἔνωσιν θὰ τύχῃ τῆς μεγαλύτερας ἀμοιβῆς; κλπ.

γ) Αἱ γενικαὶ θεωρητικαὶ προτάσεις τοῦ J. E. Meade ἐπὶ τῶν ἐπιπτώσεων τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων.

Διὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ οἰκονομικοῦ ἀποτελέσματος μιᾶς οἰκονομικῆς ἐνώσεως εἰς τὸ πλαίσιον τῆς θεωρητικῆς ἀναλύσεως *a priori* καταφεύγομεν εἰς ὠρισμένας γενικὰς προτάσεις τὰς ὁποίας ἐσυστηματοποίησεν ὁ J. E. Meade (1).

Ἡ γενικὴ διαπίστωσις τοῦ J. E. Meade εἶναι ὅτι, κατ' ἀρχήν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποστηρίξωμεν μὲ βεβαιότητα ὅτι αἱ οἰκονομικαὶ ἐνώσεις συμβάλλουν πάντοτε εἰς τὴν καλυτέραν χρησιμοποίησιν τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς. Ἐπομένως, δὲν γνωρίζομεν ἐκ τῶν προτέρων ἐὰν αἱ οἰκονομικαὶ ἐνώσεις ἐπιφέρουν πάντοτε τὴν βελτίωσιν τῆς εὐημερίας τῶν χωρῶν - μελῶν αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὴν οἰκονομικὴν ἔνωσιν.

Μετὰ τὴν ἐπιφύλαξιν αὐτὴν ὁ J. E. Meade διατυπώνει τὰς ἑξῆς γενικὰς προτάσεις περὶ τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων:

1. Ὡς πρώτην ἀρχὴν δεχόμεθα τὴν ἄποψιν ὅτι ὑπάρχει γενικῶς μία προκατάληψις *ὑπὲρ* τῆς οἰκονομικῆς ἐνώσεως διότι αὕτη συμβάλλει, κατὰ κανόνα, εἰς τὴν *κατάργησιν τῶν ἐμποδίων τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου*, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὁδηγεῖ εἰς μιάν «πρωτογενῆ» ἐπέκτασιν τῶν συναλλαγῶν. Ἐκ τῆς ἐπέκτασεως δὲ τῶν συναλλαγῶν ἔχομεν κατὰ κανόνα βελτίωσιν τῆς εὐημερίας.

2. Ὁ σχηματισμὸς μιᾶς οἰκονομικῆς ἐνώσεως εἶναι πολὺ πιθανώτερον νὰ ὁδηγήσῃ εἰς βελτίωσιν τῆς εὐημερίας ὁσάκις αἱ χωραὶ - μέλη αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὴν οἰκονομικὴν ἔνωσιν εἶναι *ἀρχικῶς μὲν ἀνταγωνιστικαὶ καὶ ὁμοιογενεῖς, τελικῶς δὲ (μετὰ μιάν μεταβατικὴν περίοδον) καθίστανται συμπληρωματικαὶ καὶ ἁνομοιογενεῖς*.

1. J. E. Meade, *The Theory of Customs Unions*, ἔ. ἀ., σελ. 107—115. H. G. Johnson, *Money, Trade and Economic Growth*, ἔ. ἀ., σελ. 44—45 καὶ 56—62.

Ἐπί παραδείγματι, εἰς τὸ πλαίσιον τοῦ σχηματισμοῦ τῆς Ε.Ο.Κ., τόσον ἡ Γαλλία ὥσον καὶ ἡ Δ. Γερμανία ἔχουν γενικῶς ὁμοιογενῆ κατὰ βάσιν διάρθρωσιν παραγωγῆς εἰς τοὺς δύο τομεῖς τῆς γεωργίας καὶ τῆς βιομηχανίας. Ἐὰν ὁμῶς μετὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς Ε.Ο.Κ. ἡ μὲν Γαλλία περιορισθῆ εἰς τὴν παραγωγὴν γεωργικῶν προϊόντων καὶ ἡ Δ. Γερμανία εἰς τὴν παραγωγὴν βιομηχανικῶν προϊόντων δηλαδὴ αἱ δύο αὐταὶ χώραι γίνουσι συμπληρωματικαί, θὰ προκύψουν σημαντικὰ πλεονεκτήματα ἀπὸ τὴν ἐπέκτασιν τῶν συναλλαγῶν μεταξύ τῶν δύο αὐτῶν χωρῶν μακροχρονίως.

Εἶναι ἔμφανές ὅτι ἡ ἀρχὴ αὐτὴ ἔχει σπουδαιότητα σημασίαν διὰ τὸν προσδιορισμὸν τῶν ὠφελημάτων τὰ ὁποῖα θὰ ἔχη καὶ ἡ χώρα μας μακροχρονίως, συνεπείᾳ τῆς συνδέσεώς της μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. Πράγματι, εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν, ὁ προσδιορισμὸς τῆς «δημιουργίας ἔμπορίου» καὶ τῆς «ἐκτροπῆς τοῦ ἔμπορίου» διὰ μίαν χώραν ἢ ὁποῖα ἀνήκει εἰς μίαν οἰκονομικὴν ἔνωσιν εἶναι συνάρτησις τῆς μορφολογίας τῆς χώρας αὐτῆς ἐν σχέσει πρὸς τὴν μορφολογίαν τῶν ἄλλων χωρῶν - μελῶν τῆς ἐνώσεως.

Ἐξ ἄλλου, ὥσον διαφορετικὸν εἶναι τὸ ἐπίπεδον τῶν σχετικῶν τιμῶν τῶν προϊόντων τὰ ὁποῖα παράγονται εἰς τὰς χώρας - μέλη μιᾶς οἰκονομικῆς ἐνώσεως, τόσον μεγαλύτερα θὰ εἶναι τὰ ὀφέλη τὰ ὁποῖα θὰ προσκομίσουν ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴν ἔνωσιν μακροχρονίως.

3. Αἱ χώραι - μέλη αἱ ὁποῖαι σχηματίζουν μίαν οἰκονομικὴν ἔνωσιν θὰ ὠφεληθοῦν περισσότερο *ὅταν τὸ ἀρχικὸν ἐπίπεδον τῶν εἰσαγωγικῶν των δασμῶν εἶναι ὑψηλόν*. Ἐπίσης ὥσον *ἐλαστικὴ* εἶναι ἡ ἐγχώριος ζήτησις καὶ ἡ προσφορὰ ἀγαθῶν ἐκ μέρους τῶν χωρῶν - μελῶν μιᾶς οἰκονομικῆς ἐνώσεως τόσον μεγαλύτερα θὰ εἶναι ἡ ὠφέλεια ἐξ αὐτῆς. Πράγματι, ὥσον ὑψηλότερον εἶναι τὸ ἐπίπεδον τῶν δασμῶν τῶν χωρῶν - μελῶν μιᾶς οἰκονομικῆς ἐνώσεως τόσον μεγαλύτερα θὰ εἶναι μετὰ τὴν κατάργησιν των ἢ ἐπέκτασις τῶν μεταξύ των συναλλαγῶν (trade creation). Ἡ ἀρχὴ αὐτὴ ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν ὁσάκις αἱ χώραι - μέλη, ἀντὶ δασμῶν, διατηροῦν ἀπαγορευτικούς περιορισμούς ἐναντι τῶν μεταξύ των συναλλαγῶν διότι μετὰ τὴν κατάργησιν τῶν ἀπαγορευτικῶν περιορισμῶν ἡ ἐπέκτασις τῶν συναλλαγῶν εἶναι λίαν σοβαρά.

Ἐπομένως, ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι τὸ (σταθμισμένον) ἐπίπεδον τῶν δασμῶν τῆς χώρας μας, ἐναντι τῶν δασμῶν τῶν λοιπῶν χωρῶν - μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ. (1) εἶναι ὑψηλότερον, τότε τὰ πλεονεκτή-

1. R. Bertrand, «Comparaison du Niveau des Tarifs Douaniers des Pays du Marché Commun», *Cahiers de l' Institut de Science Économique Appliquée*, (Série R), Février 1958.

ματα τὰ ὁποῖα θὰ προκύψουν διὰ τὴν χώραν μας συνεπείᾳ τῆς συνδέσεώς μας, μακροχρονίως, θὰ εἶναι μεγαλύτερα ὑπὸ αὐτὰς τὰς συνθήκας. Τὸ γεγονός δὴμος ὅτι ἡ χώρα μας εἶχε πλήρη ἐλευθερίαν εἰς τὰς ἐξωτερικὰς τῆς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς, *μετριάζει* τὰ πλεονεκτήματα ἐκ τῆς οἰκονομικῆς ἐνώσεως ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐπίπεδον τοῦ προστατευτισμοῦ.

4. Ὁ σχηματισμὸς μιᾶς οἰκονομικῆς ἐνώσεως θὰ ὠφελήσῃ περισσότερο ὅταν τὰ κράτη-μέλη αὐτῆς, ἤδη πρὸ τῆς ἐνοποιήσεως τῶν, *διεξάγουν μεταξύ των τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν εἰσαγωγῶν-ἐξαγωγῶν των*, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον σημαίνει ὅτι μετὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς οἰκονομικῆς ἐνώσεως, δὲν θὰ ἔχωμεν ἐκ τῶν πραγμάτων, «ἐκτροπήν» τῶν ἀνταλλαγῶν μὲ τὸν ὑπόλοιπον κόσμον.

Οὕτω, ἐὰν αἱ εἰσαγωγαὶ (καὶ αἱ ἐξαγωγαὶ) τῆς χώρας μας μὲ τὸς χώρας-μέλη τῆς Ε.Ο.Κ. ἀπετέλουν, πρὸ τῆς συνδέσεως, τὸ 95% τῶν συνολικῶν εἰσαγωγῶν (καὶ ἐξαγωγῶν), μετὰ τὴν σύνδεσιν, δὲν θὰ ὑφίστατο σοβαρὰ «ἐκτροπή» τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου τῆς χώρας μας δεδομένου ὅτι αὕτη θὰ ἦτο ἤδη σαφῶς προσανατολισμένη πρὸς τὴν Ε.Ο.Κ. Εἰς τὴν πραγματικότητα δὴμος μόνον 40% περίπου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου τῆς χώρας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν Ε.Ο.Κ. καί, ἐπομένως, ἡ σύνδεσις τῆς χώρας μας ἐν ὄψει τῶν ἀνωτέρω δεδομένων ὑποδηλοῖ ὅτι *ὑφίστανται σημαντικὰ περιθώρια (περίπου 60%) «ἐκτροπῆς» τοῦ ἐξωτερικοῦ μας ἐμπορίου μὲ τὸν ὑπόλοιπον κόσμον*⁽¹⁾.

5. Ὅσον ὑψηλότερον εἶναι τὸ ποσοστὸν τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς, τῆς καταναλώσεως καὶ τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου τὸ ὁποῖον καλύπτει μία οἰκονομικὴ ἔνωσις τόσο μεγαλύτερα θὰ εἶναι ἡ σχετικὴ οἰκονομικὴ εὐημερία ἐκ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς ἐν λόγῳ οἰκονομικῆς ἐνώσεως. Πράγματι, ὅσον εὐρυτέρα εἶναι ἡ περιοχή ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐπιτρέπεται ἡ ἐλευθέρα κίνησις ἐμπορευμάτων, κεφαλαίων καὶ προσώπων, τόσο εὐχερεστέρα θὰ εἶναι καὶ ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἀρίστου συνδυασμοῦ τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς καί, ἐπομένως, θὰ ἔχωμεν περισσότερα οἰκονομικὰ πλεονεκτήματα.

6. Ὁ σχηματισμὸς μιᾶς οἰκονομικῆς ἐνώσεως θὰ ἔχῃ μεγαλύτερα οἰκονομικὰ πλεονεκτήματα ὅταν οἱ εἰσαγωγικοὶ δασμοὶ εἰς τὸν ἐκτὸς τῆς

1. Δι' ὀλόκληρον τὴν περίοδον 1950—65, ἡ γεωγραφικὴ διάρθρωσις τοῦ συνολικοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου τῆς χώρας, εἰς ἀξίαν, εἶχεν ὡς ἐξῆς:

	Ε. Ο. Κ.	Ἕν. Κόσμος
Ἐξαγωγαὶ	39,7 %	60,3 %
Εἰσαγωγαὶ	38,9 %	61,1 %
Μέσος ὀρος	39,3 %	60,7 %

οἰκονομικῆς ἐνώσεως κόσμον εἶναι χαμηλότεροι καὶ αἱ χῶραι ἐκτὸς τῆς ἐνώσεως εἶναι κερχωρισμένοι εἰς πολλὰ ἀνεξάρτητα τελωνειακὰ διαμερίσματα. Ἐὰν π.χ. ἡ Ε.Ο.Κ. μείωση τοὺς δασμούς τῆς ἐπὶ τῶν καπνῶν μας, θὰ ἔχωμεν αὐξησιν τῶν ἐξαγωγῶν μας πρὸς τὴν Ε.Ο.Κ., ἀλλὰ ταυτοχρόνως καὶ περιορισμὸν τῶν ἐξαγωγῶν μας πρὸς μίαν ἄλλην χώραν, φέρ' εἰπεῖν, τὰς Η.Π.Α. Ἡ «ἐκτροπὴ» ὅμως τοῦ ἐμπορίου τῶν καπνῶν μας (μακρὰν τῶν Η.Π.Α. καὶ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Ε.Ο.Κ.) θὰ εἶναι μικρὰ ἐφ' ὅσον εἶναι χαμηλὸν τὸ ἐπίπεδον τῶν δασμῶν τῶν Η.Π.Α. ἐπὶ τοῦ καπνοῦ. Ὅπωςδὴποτε ὅμως ἡ μείωσις τῶν δασμῶν τῆς Ε.Ο.Κ. ἔναντι τῶν ἑλληνικῶν καπνῶν, θὰ προκαλέσῃ «ἐκτροπὴν» τῶν εισαγωγῶν καπνοῦ τῆς Ε.Ο.Κ. ἐκ τῆς Τουρκίας (ἡ ὁποία εἰς τὸ παράδειγμά μας δὲν ἀποτελεῖ μέλος τῆς Ε.Ο.Κ.). Οὕτω, ὡς ἀποτέλεσμα τῶν ἐξελίξεων αὐτῶν, αἱ Η.Π.Α. θὰ στραφοῦν πρὸς τὴν Τουρκίαν διὰ νὰ καλύψουν τὰς εισαγωγὰς τῶν εἰς καπνὰ καί, ἐπομένως, ἡ Τουρκία θὰ πωλήσῃ περισσότερον καπνὸν εἰς τὰς Η.Π.Α. Εἶναι ἐμφανὲς ὅτι τόσον τὸ ἐπίπεδον τῶν δασμῶν εἰς τὰς χώρας· μὴ· μέλη τῆς Ε.Ο.Κ. ὅσον καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν χωρῶν ἐκτὸς αὐτῆς ἐπηρεάζουν τὰς σχετικὰς ἐξελίξεις τῆς «δημιουργίας» ἢ τῆς «ἐκτροπῆς» ἐμπορίου εἰς ὀλόκληρον τὸν κόσμον.

7. Ὅσον ὑψηλότερον εἶναι τὸ ἐπίπεδον προστασίας καὶ τῶν περιορισμῶν ἔναντι τῶν μὴ· μελῶν μιᾶς οἰκονομικῆς ἐνώσεως προτοῦ γίνῃ ἡ ἐνωσις, τόσον μικροτέρα θὰ εἶναι ἡ ὠφέλεια ἐκ τῆς οἰκονομικῆς ἐνώσεως. Δηλαδή, διαζευκτικῶς, ἡ ὠφέλεια ἡ ὁποία θὰ προκύψῃ ἀπὸ μίαν οἰκονομικὴν ἔνωσιν θὰ εἶναι μεγαλυτέρα ὅταν τὸ ἀρχικὸν ἐπίπεδον προστασίας ἔναντι τῶν χωρῶν· μὴ· μελῶν εἶναι σχετικῶς μικρόν.

Ἡ σχετικὴ θέσις τῆς χώρας μας ἔναντι τῆς Ε.Ο.Κ. ἐν προκειμένῳ θὰ πρέπει νὰ διερευνηθῇ ὑπὸ τὸ καθεστῶς τῆς πλήρους σχετικῶς ἐλευθερίας τῶν συναλλαγῶν μας μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς ἀπὸ ἀπόψεως περιορισμῶν, ἀλλὰ δὲν θὰ πρέπει νὰ λησμονήσωμεν ὅτι τὸ καθεστῶς τῆς δασμολογικῆς προστασίας τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας μας εἶναι σχετικῶς ὑψηλόν. Ἐπομένως, προκύπτει ὅτι ἡ ὠφέλεια τῆς χώρας μας εἰς τὸν τομέα τῆς βιομηχανίας θὰ εἶναι μᾶλλον περιορισμένη ἐκ τῆς συνδέσεως.

8. Μία χώρα ἡ ὁποία εἰσέρχεται εἰς μίαν οἰκονομικὴν ἔνωσιν θὰ ὑποστῇ μικροτέραν ζημίαν ὅταν ὁ βαθμὸς ὑποκαταστάσεως τῶν καταναλισκομένων ὑπ' αὐτῆς προϊόντων εἶναι μικρὸς ἀπὸ ἀπόψεως προμηθείας ἐκ μέρους τῆς οἰκονομικῆς ἐνώσεως ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν ἐκτὸς αὐτῆς χωρῶν ἀφ' ἑτέρου.

Πράγματι, ὑπ' αὐτάς τὰς συνθήκας ἡ χώρα· μέλος δὲν θὰ ὑποστηρίξημιας ἐκ πιθανῆς «ἐκτροπῆς» τοῦ ἔμπορίου διότι ὁ βαθμὸς ὑποκαταστάσεως τῶν εἰσαγομένων ὑπ' αὐτῆς προϊόντων ἐκ τῆς οἰκονομικῆς ἐνώσεως καὶ τῶν τρίτων χωρῶν εἶναι μικρός.

9. Ὅσον περισσότερο μία οἰκονομικὴ ἔνωσις εὐνοεῖ τὴν δημιουργίαν οἰκονομιῶν συνεπιεῖα ἠύξημένης *κλίμακος παραγωγῆς* καὶ ὅσον περισσότερο συμβάλλει εἰς τὴν *συγκέντρωσιν* τῶν διαφόρων ὁμοειδῶν ἐπιχειρήσεων, χωρὶς νὰ περιορίζῃ τὸν *ἀνταγωνισμόν*, τόσον ἰεγαλυτέραν ὠφέλειαν δημιουργεῖ *in toto*.

Πρόκειται διὰ πλεονεκτήματα τὰ ὁποῖα εἶναι λίαν γνωστὰ εἰς τὴν θεωρίαν καὶ τὴν πρακτικὴν τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων καὶ μερικὰ ἐξ αὐτῶν, ὡς ἐπὶ παραδειγματι, ἡ τάσις συγχωνεύσεως ὁμοειδῶν ἐπιχειρήσεων, ἥδη ἤρχισαν νὰ διαγράφωνται εἰς τὴν Ε.Ο.Κ.

Ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς παραθέσεως τῶν ἀνωτέρω θεωρητικῶν προτάσεων, ὁ προσδιορισμὸς τοῦ οἰκονομικοῦ ἀποτελέσματος μιᾶς οἰκονομικῆς ἐνώσεως διὰ μίαν δεδομένην χώραν ἐξαρτᾶται κυρίως ἀπὸ τὴν φύσιν τῆς χώρας αὐτῆς ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἄλλας χώρας· μέλη καὶ τὸν ὑπόλοιπον κόσμον. Ἄλλ' ὁ προσδιορισμὸς τῆς φύσεως μιᾶς χώρας εἶναι δυσχερῆς δεδομένου ὅτι τὰ σχετικὰ κριτήρια εἶναι ρευστά. Ὅ,τι κυρίως ἔχει σημασίαν διὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ οἰκονομικοῦ ἀποτελέσματος μιᾶς οἰκονομικῆς ἐνώσεως εἶναι τὸ μέγεθος τῆς «δημιουργίας» τοῦ ἔμπορίου, τὸ μέγεθος τῆς «ἐκτροπῆς» τοῦ ἔμπορίου καὶ ἡ μεταβολὴ τῶν «ὄρων ἔμπορίου», οἱ ὁποῖοι δεικνύουν τὴν ὠφέλειαν μιᾶς χώρας ἐκ τῆς σχέσεως ἀνταλλαγῆς τῶν προϊόντων αὐτῆς διὰ τῶν προϊόντων τῶν ἄλλων χωρῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς ἐνώσεως.

Εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν, ὅπως θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς οἰκονομικῆς ἐνώσεως ἐξαρτᾶται κυρίως ἀπὸ τὴν ἐπιτευσιν τοῦ *ἀρίστου συνδυασμοῦ τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς εἰς τὸ πλαίσιον τῆς οἰκονομικῆς ἐνώσεως διὰ τὴν μεγιστοποίησιν τῆς ἐπιθυμητῆς παραγωγῆς ὑπὸ τὸ χαμηλότερον τεχνικῶς ἐπιτεύξιμον πραγματικὸν κόστος* (the minimum real cost).

Ἐν ἀντιθέσει δὲ πρὸς τὴν θεωρητικὴν τοποθέτησιν τοῦ Viney, τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς οἰκονομικῆς ἐνώσεως δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν μεταβολὴν τοῦ τύπου παραγωγῆς ἐντὸς τῆς οἰκονομικῆς ἐνώσεως (π.χ. μετάθεσις παραγωγῆς ἀπὸ τὴν Γαλλίαν εἰς τὴν Δ. Γερμανίαν), ἀλλ' ἐξαρτᾶται βασικῶς ἀπὸ τὴν δυνατότητα αὐξήσεως τῶν ἐπιθυμητῶν κατανλωτικῶν ἀγαθῶν τὰ ὁποῖα τίθενται εἰς τὴν διάθεσιν τῶν χωρῶν· μελῶν τῆς οἰκονομικῆς ἐνώσεως.

3. Η σύνδεσις με την Ε. Ο. Κ. ως μέσον καλύτερου συνδυασμού των συντελεστών παραγωγής της χώρας μας

α) *Ο συνδυασμός των συντελεστών της παραγωγής εις μίαν οικονομικήν ένωσιν μακροχρονίως.*

Εις τὸ πλαίσιον τῆς οικονομικῆς στρατηγικῆς, ὁ τελικὸς ἀντικειμενικὸς σκοπὸς μιᾶς οικονομικῆς ἐνώσεως εἶναι ἡ μεγιστοποίησις τῆς οικονομικῆς εὐημερίας, δηλαδὴ ἡ βελτίωσις τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν χωρῶν - μελῶν τῆς οικονομικῆς ἐνώσεως διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῶν ἐμποδίων εἰς τὰς μεταξὺ αὐτῶν οικονομικὰς (καὶ ἄλλας) σχέσεις. Μακροχρονίως, τὸ μέσον διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐπιτευχθῇ, ἀπὸ ἀπόψεως παραγωγικῆς συναρτήσεως, ἡ μεγιστοποίησις τῆς οικονομικῆς εὐημερίας εἰς τὸ πλαίσιον μιᾶς οικονομικῆς ἐνώσεως εἶναι ἡ ἐκλογή τοῦ καλύτερου συνδυασμοῦ τῶν διαθεσίμων συντελεστῶν παραγωγῆς τῆς οικονομικῆς ἐνώσεως.

Τὸ προσδοκώμενον πραγματικὸν οικονομικὸν ἀποτέλεσμα ἀπὸ μίαν οικονομικήν ένωσιν δὲν ἐξαρτᾶται, ὡς συνήθως πιστεύεται, ἀπὸ τὴν διεύρυνσιν τῆς ἀγορᾶς, τὴν έντασιν τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, τὴν ἐπέκτασιν τῆς εἰδικεύσεως, τὴν ἐξισορρόπησιν τῶν τιμῶν καὶ τὴν διεύρυνσιν τοῦ καταμερισμοῦ τῶν ἔργων. Τὸ πραγματικὸν οικονομικὸν ὄφελος μιᾶς οικονομικῆς ἐνώσεως εἶναι κυρίως ἡ διεύρυνσις τῆς δυνατότητος ἐπιτυχίας τοῦ καλύτερου συνδυασμοῦ τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας τῶν χωρῶν - μελῶν τῆς ἐνώσεως με ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν μεγιστοποίησιν τοῦ οικονομικοῦ ἀποτελέσματος.

Πράγματι, τὸ ὀριστικὸν test τῆς ἐπιτυχίας μιᾶς οικονομικῆς ἐνώσεως εἶναι τὸ κατὰ πόσον αὕτη ὀδηγεῖ εἰς τὴν οικονομικωτέραν χρῆσιν τῶν διαθεσίμων πόρων τῶν χωρῶν - μελῶν τῆς οικονομικῆς ἐνώσεως. Μία οικονομικὴ ένωσις θὰ πρέπει νὰ μεταβάλλῃ ὀπωσδήποτε τὸ status quo τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας τῶν χωρῶν - μελῶν αὐτῆς δεδομένου ὅτι ἡ ὀρθολογικὴ ὀργάνωσις τῆς παραγωγῆς εἰς τὸν νεοδημιουργούμενον οικονομικὸν ἠῶρον προϋποθέτει ριζικὴν ἐνδο-περιφερειακὴν ἀνακατομὴν τῶν διαθεσίμων πόρων τῶν χωρῶν - μελῶν πρὸς ἐκμετάλλευσιν τῶν εὐκαιριῶν τὰς ὁποίας προσφέρει ἡ ἐνοποίησις. Μόνον ὅπ' αὐτὴν τὴν δυναμικὴν μορφήν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἐκμετάλλευσις τῶν πλεονεκτημάτων τῆς ἐνοποιήσεως ὡς εἶναι ἡ διεύρυνσις τῆς ἀγορᾶς, ἡ παραγωγή εἰς μεγάλην κλίμακα, ἡ έντασις τοῦ ἀνταγωνισμοῦ κλπ.

Ἡ μακροχρόνιος τάσις πρὸς εἰδίκευσιν εἰς τὸν εὐρύτερον χῶρον μιᾶς ἐνιαίας ἀγορᾶς ἀποτελεῖ τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον τῆς «καθαρᾶς» θεωρίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου καὶ ἡ *raison d'être* τῆς οἰκονομικῆς ἐνοποιήσεως. Ἄλλ' ἡ εἰδίκευσις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῆῖ χωρὶς τὴν εἰς σημαντικὸν βαθμὸν ἀνακατανομὴν τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς εἰς τὸν ἐνοποιημένον χῶρον. Ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν, ἡ οἰκονομικὴ ἔνωσις θὰ προωθήσῃ τὴν ἀποδοτικωτέραν ἀνακατανομὴν τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς ὄχι μόνον διὰ τῆς καταργήσεως τῶν διαφόρων περιορισμῶν τοῦ ἐμπορίου, τῆς ἐναρμονίσεως τῶν φορολογικῶν συστημάτων τῶν χωρῶν μελῶν αὐτῆς, τῆς υλοθετήσεως κοινῆς δράσεως εἰς τὸν τομέα τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ἀλλὰ κυρίως διὰ τῆς ἐκλογικεύσεως τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας καὶ τῶν μεθόδων παραγωγῆς, βάσει τοῦ κριτηρίου τῆς *μεγίστης ὀριακῆς παραγωγικότητος* τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς καὶ ἀνεξαρτήτως τῆς ὑπαρχούσης διαρθρώσεως καὶ τῶν ἔθνικῶν προκαταλήψεων.

Ὑπ' αὐτὰς τὰς συνθήκας, ὡσάκις μία χώρα-μέλος A τῆς οἰκονομικῆς ἐνώσεως ἐξαναγκάζεται ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ σταματήσῃ ὀλόκληρον τὴν παραγωγὴν ἐνὸς κλάδου k ὑπὲρ μιᾶς ἄλλης χώρας-μέλους τῆς οἰκονομικῆς ἐνώσεως B , τότε βάσει τῆς ἀρχῆς τῆς καλυτέρας ἀνακατανομῆς τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς ἐντὸς τοῦ κλάδου k τῆς οἰκονομικῆς ἐνώσεως, θὰ πρέπει ἡ χώρα A νὰ ἔχῃ εἰς τὴν διάθεσίν της τὴν παραγωγὴν τοῦ κλάδου k τῆς ἐνώσεως εἰς χαμηλότερον πραγματικὸν κόστος. Τοῦτο σημαίνει ὅτι τὸ ὀριακὸν κόστος C εἰς μίαν σχετικὴν κλίμακα παραγωγῆς X τῆς χώρας A , ἦτοι

$$\frac{dC_A}{dX_A} \quad (3.1)$$

ἐν σχέσει πρὸς τὸ ὀριακὸν κόστος τοῦ ἰδίου κλάδου τῆς χώρας B τῆς οἰκονομικῆς ἐνώσεως, ἦτοι

$$\frac{dC_B}{dX_B} \quad (3.2)$$

πληροῦν τὴν ἐξῆς συνθήκην μακροχρονίως

$$\frac{dC_A}{dX_A} > \frac{dC_B}{dX_B}. \quad (3.3)$$

Βεβαίως εἰς τὴν πρᾶξιν ἡ ποσοτικὴ ἐκτίμησις τοῦ κριτηρίου (3.3) εἶναι λίαν δυσχερὴς καὶ συνήθως καταφεύγομεν εἰς γενικὰς ἐνδείξεις αἱ ὁποῖαι προσδιορίζουν τὸ μέγεθος τῆς συνθήκης (3.3).

Τὸ ἐρώτημα τὸ ὁποῖον τίθεται ἐν προκειμένῳ ἔχει ὡς ἐξῆς : Εἰς μίαν οἰκονομικὴν ἔνωσην, ὅπως ἡ Ε.Ο.Κ., εἶναι δυνατόν ὅλη ἡ παραγωγικὴ διαδικασία νὰ συγκεντρωθῇ εἰς μίαν μόνον χώραν - μέλος αὐτῆς ; Ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ Δ. Γερμανία προσπαθεῖ νὰ προσελκύσῃ ὅλην τὴν παραγωγικὴν διαδικασίαν εἰς τὸν χῶρον τῆς, εἶναι δυνατόν νὰ ἐξασφαλισθῇ, ὑπ' αὐτὰς τὰς συνθήκας, τὸ κριτήριον (3.3) ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἄλλας χώρας - μέλη τῆς Ε.Ο.Κ. ;

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ προσπάθεια ἐπιτεύξεως αὐταρκειας εἰς ὄλους τοὺς τομεῖς τῆς παραγωγῆς συνοδεύεται ἀπὸ ὑπερβολικὴν, κατὰ κανόνα, αὔξησιν τοῦ ὀριακοῦ κόστους εἰς ὄλους τοὺς τομεῖς τῆς παραγωγῆς. Ἐπομένως, ὁσάκις μία χώρα - μέλος μιᾶς οἰκονομικῆς ἐνώσεως ἐπιτυγχάνει τὸν ἄριστον συνδυασμὸν τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς εἰς ἕναν κλάδον, k_1 , κατὰ κανόνα χάνει ὠρισμένους βαθμοὺς ἐλευθερίας ὡς πρὸς τὸν καλύτερον συνδυασμὸν τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς εἰς τοὺς λοιποὺς κλάδους παραγωγῆς τῆς οἰκονομικῆς ἐνώσεως, k_{r-1} .

β) Ἡ ἀριστοποίησις τοῦ συνδυασμοῦ τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας εἰς τὸ πλαίσιον τῆς Ε.Ο.Κ.

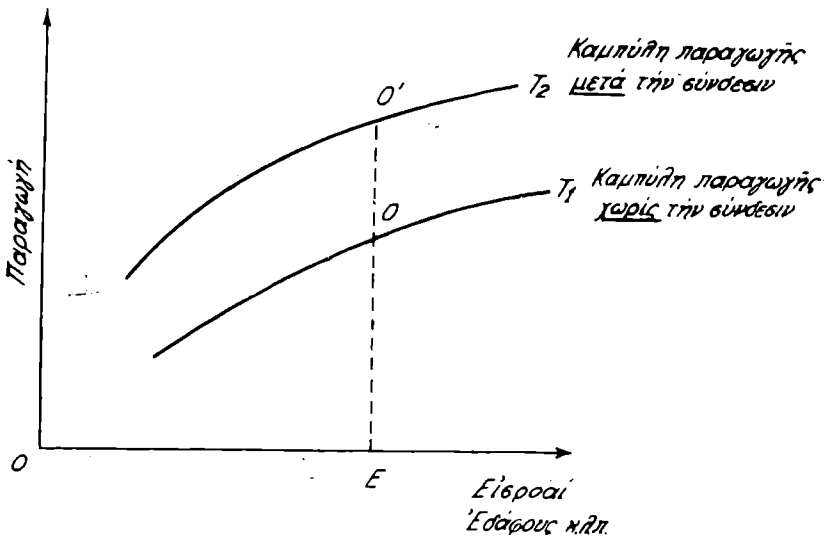
Ἐν ὄψει τῶν ἀνωτέρω, ἐρωτᾶται ποῖαν « ἀριστοποίησιν » τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς προσφέρει ἡ σύνδεσις μας μετὰ τὴν Ε.Ο.Κ. μακροχρονίως ;

Ἐπὶ θεωρητικὴν ἔποψιν, ἐὰν ἐξετάσωμεν τοὺς συντελεστὰς παραγωγῆς εἰς τὴν χώραν μας δηλαδὴ τὸ ἔδαφος, τὴν ἐργασίαν, τὸ κεφάλαιον, τὸ ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα, τὴν ὀργανωτικὴν πρωτοβουλίαν κλπ. εἰς τὸ πλαίσιον τῆς Ε.Ο.Κ., θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ὁ εὐρύτερος οἰκονομικὸς χῶρος τῆς Ε.Ο.Κ. προσφέρει διέξοδον διὰ μίαν καλυτέραν κατανομήν τῶν ὑπαρχόντων συντελεστῶν παραγωγῆς.

Ἐὰν μακροχρονίως εἰδικευθῶμεν, μεταξὺ ἄλλων, εἰς τὴν παραγωγὴν γεωργικῶν προϊόντων μεγάλης εἰσοδηματικῆς ἐλαστικότητος ζήτησεως (ὀπῶραι, πρῶϊμα κηπευτικά, σκληρὸς σίτος κλπ.) καὶ ἐγκαταλείψωμεν τὰς καλλιεργεῖας ὑψηλοῦ ὀριακοῦ κόστους, τοῦτο θὰ ἔχῃ ὡς συνέπειαν τὴν καλυτέραν ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν ἄλλων οἰκολογικῶν παραγόντων τῆς χώρας, ἐφ' ὅσον βεβαίως υλοθετηθοῦν καὶ ὠρισμένοι σοβαροὶ διαρθρωτικαὶ μεταβολαὶ εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς γῆς.

Ἡ παραγωγικότης τοῦ ἐδάφους καὶ γενικώτερον τῶν φυσικῶν πόρων θὰ βελτιωθῇ περαιτέρω ἀπὸ τὴν εἰσαγωγὴν βελτιωμένων με-

θόδων παραγωγής αί όποιαί έπικρατούν εις τάς χώρας τής Ε.Ο.Κ. "Ήδη, τόσον αί αποδόσεις τοῦ μαλακοῦ σίτου, ὅσον καί αί αποδόσεις τής κριθῆς κατά στρέμμα ηὔξήθησαν οὐσιωδῶς ἐκ τῆς χρησιμοποιοῦσας γαλλικῶν καί Ιταλικῶν σπόρων. Φαίνεται δέ ὅτι ὑπό συνθήκας ἐνοποιήσεως, ἡ ἀξιοποίησις τοῦ ἐδάφους θά εἶναι πληρεστέρα εἰς τήν χώραν μας, δεδομένου ὅτι μακροχρονίως θά ἐξαναγκασθῶμεν εἰς τήν επέκτασιν τοῦ ἀναδασμοῦ τῆς γῆς, τήν μεγέθυνσιν τῶν γεωργικῶν μας ἐκμεταλλεύσεων, τήν ἐκτέλεσιν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων (ἤδη ἡ Εὐρωπαϊκή Τράπεζα Ἐπενδύσεων τῆς Ε.Ο.Κ. χρηματοδοτεῖ σειράν ἀρδευτικῶν ἔργων εἰς τήν χώραν μας), τήν διενέργειαν ἀμειψισπορῶν, τήν ἐκμηχάνισιν κλπ.



Διάγραμμα 1.

Ἡ ἐξειδίκευσις ἐν προκειμένῳ θά προκαλέσῃ σοβαράν ἄνοδον τῆς παραγωγικότητος καί, ἐπομένως, αὔξησιν τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἀγροτῶν.

Εἰς τὸ Διάγραμμα 1 παρουσιάζομεν διαγραμματικῶς τήν δυνατότητα ἐπιτεύξεως καλυτέρου συνδυασμοῦ συντελεστῶν παραγωγῆς ὑπό καθεστῶς Ε.Ο.Κ. εἰς τὸν τομέα τῆς πρωτογενοῦς παραγωγῆς. Θέλομεν νά δειξομεν ὅτι μετὰ τήν αὐτὴν εἰσορὴν συντελεστῶν παραγωγῆς, μετὰ τήν σύνδεσιν, ἐπιτυγχάνομεν μεγαλύτεραν παραγωγήν ἐκείνης ἢ ὅποια ἐπιτεύχθη πρὸ τῆς συνδέσεως. Ἡ καμπύλη παραγωγῆς T_1 ἀντιπροσωπεύει τήν παραγωγικὴν διαδικασίαν χωρίς τήν σύνδεσιν μετὰ τὴν Ε.Ο.Κ. εἰς δὲ τὸ σημεῖον E ἡ πα-

ραγωγή εἶναι O . Ἡ καμπύλη παραγωγῆς T_2 ἀντιπροσωπεύει «ἀνώτερον» ἢ καλύτερον συνδυασμὸν συντελεστῶν παραγωγῆς μετὰ τὴν σύνδεσιν μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. εἰς δὲ τὸ σημεῖον E ἡ παραγωγή εἶναι O' . Εἶναι ἐμφανὲς ὅτι μετὰ τὴν σύνδεσιν μὲ τὴν Ε.Ο.Κ., ἡ παραγωγή ἠδξήθη ἀπὸ O εἰς O' , τοῦτο δὲ ἐπετεύχθη μὲ τὸν αὐτὸν ὄγκον παραγωγικῶν συντελεστῶν E . Εἶναι αὐτονόητον ὅτι ἡ αὔξησις τῆς παραγωγῆς προῆλθεν ἀπὸ τὴν καλυτέραν ὀργάνωσιν τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν εἰς τὸ πλαίσιον τῆς συνδέσεως μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. συνεπεῖα τῆς αὔξησεως τῆς παραγωγικότητος.

Ἄλλὰ, βεβαίως, αἱ ἐξελίξεις αὗται ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν «ἀντίδρασιν» τῆς ἑλληνικῆς γεωργικῆς οἰκονομίας εἰς τὴν Κοινὴν Γεωργικὴν Πολιτικὴν τῆς Ε.Ο.Κ.

Μακροχρονίως ὅμως ἡ ἔμφασις εἰς τὴν γεωργίαν προσκρούει εἰς τὸν γνωστὸν νόμον τῆς φθινοῦσης ἀποδόσεως τοῦ ἐδάφους, καὶ ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἀπόψεως, ἡ σύνδεσις μας μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. δὲν πρέπει νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ μόνον εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς γῆς. Βεβαίως, ὁ νόμος τῆς φθινοῦσης ἀποδόσεως τοῦ ἐδάφους ἐξασθενεῖ σημαντικῶς ἀπὸ τὴν αὔξουσαν ἐφαρμογὴν τῆς τεχνικῆς προόδου εἰς τὸν τομέα τῆς γεωργίας καὶ τὴν σχετικὴν αὔξησιν τῆς παραγωγικότητος. Ὑπὸ αὐτὰς τὰς συνθήκας, ὁ συντελεστὴς τῆς «ἐντάσεως ἐδάφους» (land intensive) κατὰ μονάδα παραγομένου προϊόντος ὑφίσταται πτώσιν, ἐνῶ ἀνέρχεται ἡ συμβολὴ τῶν ἄλλων παραγωγικῶν συντελεστῶν εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ σχετικοῦ προϊόντος.

Ἄλλὰ, γενικώτερον, τὸ προστατευτικὸν καθεστῶς τῆς Κοινῆς Γεωργικῆς Πολιτικῆς τῆς Ε.Ο.Κ. ἔναντι τῶν τρίτων χωρῶν, παρέχει μεγαλύτεραν δυνατότητα ἐκμεταλλεύσεως τοῦ συντελεστοῦ «ἐδάφος» τῆς χώρας μας ἐντὸς τῆς Ε.Ο.Κ. καὶ συμβάλλει εἰς τὴν ἐντατικώτεραν χρησιμοποίησιν του, δεδομένου τοῦ ὄγκου τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς εἰς τὴν Ε.Ο.Κ. καὶ τῶν ὑφισταμένων ἐλλειμμάτων εἰς τὴν ἀγορὰν γεωργικῶν προϊόντων εἰς τὸν χῶρον αὐτόν.

Μεγαλυτέραν ὅμως σημασίαν διὰ τὴν παροῦσαν φάσιν ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας μας ἔχει ἡ ἀριστοποίησις τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς ἐργασίας μετὰ τὴν σύνδεσιν μας μὲ τὴν Ε.Ο.Κ.

Τὸ γενικὸν ἐπιχειρημα τὸ ὁποῖον προβάλλεται ἐν προκειμένῳ εἶναι ὅτι ἡ σύνδεσις μας μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. θὰ δραστηριοποιήσῃ τὴν κινήσιν τοῦ ὑπάρχοντος ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τόσον εἰς τὸν Ἐθνικὸν ὅσον καὶ τὸν Κοινοτικὸν χῶρον καὶ θὰ διευρύνῃ τὸν καταμερισμὸν τῶν ἔργων μὲ ἀποτέλεσμα τὴν αὔξησιν τῆς παραγωγικότητος καὶ τῆς ἀμοιβῆς τῆς ἐργασίας.

Ἡ μετανάστευσις τοῦ πλεονάζοντος ἐργατικοῦ μας δυναμικοῦ εἰς τὰς χώρας τῆς Ε.Ο.Κ. ἀποτελεῖ ἐπιβεβαίωσιν τῆς ἀριστοποιήσεως τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς εἰς εὐρύτερον οἰκονομικὸν χῶρον. Ἡ μετανάστευσις τῶν ἐργατῶν πρὸς τὰς χώρας τῆς Ε.Ο.Κ. δὲν ἐπηρεάζει ἀρνητικῶς τὴν ἐθνικὴν συνάρτησιν εὐημερίας (welfare function) τῆς χώρας καὶ εἶναι ἐμφανές ὅτι ἡ γενικὴ συνάρτησις εὐημερίας εἰς τὸν χῶρον τῆς Ε.Ο.Κ. ἐπηρεάζεται θετικῶς, ἐφ' ὅσον οἱ μετακινούμενοι ἐργάται συμβάλλουν πολλαπλῶς εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῶν χωρῶν αἱ ὁποῖαι τοὺς ὑποδέχονται. Ἐξ ἄλλου, τὴν στιγμὴν αὐτὴν τὸ μεταναστευτικὸν συνάλλαγμα ἀποτελεῖ σοβαρὸν κονδύλιον εἰς τὸ ἰσοζύγιον τῶν τρεχουσῶν συναλλαγῶν τῆς χώρας, ὑπὸ ὠρισμένας δὲ νομοθετικὰς καὶ διοικητικὰς προϋποθέσεις, ἡ σχετικὴ συμβολὴ τῶν μεταναστῶν θὰ ἦτο μεγαλυτέρα. Εἰς τὸ πλαίσιον τῆς συγκεχυμένης διαμάχης περὶ τὴν μετανάστευσιν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ διατυπωθῆ ἡ συγκεκριμένη πρότασις ὅτι μακροχρονίως ἡ μετανάστευσις πρὸς τὰς χώρας τῆς Ε.Ο.Κ. δὲν εἶναι «κατάρρα». Ἐπομένως, καίτοι δὲν πρέπει νὰ ἐνθαρρύνεται οἰαδήποτε μετανάστευσις, ἡ μετανάστευσις εἰς τὸν χῶρον τῆς Ε.Ο.Κ. εἶναι «εὐλόγια», ἐφ' ὅσον δὲ συνδέσωμεν τὴν τύχην μας μὲ τὴν οἰκονομίαν τῆς Ε.Ο.Κ., ἡ μετανάστευσις πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν θὰ ἔχη πολλαπλοῦς εὐνοϊκοὺς ἀντικτύπους εἰς τὴν οἰκονομίαν μας.

Ἡ ἔξοδος τοῦ πλεονάζοντος ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἐκ τοῦ ἐλληνικοῦ χώρου πρὸς τὴν Ε.Ο.Κ., ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἀποτελεῖ διαμόρφωσιν ἐνὸς *optimum* βραχυχρονίου μορφῆς ἀπὸ ἀπόψεως ἀρίστου συνδυασμοῦ τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς διὰ τὴν ὑφισταμένην ἀτελεῖ οἰκονομικὴν ἔνωσιν, διότι ἔχομεν μίαν ἰσορροπίαν πλεονασμάτων καὶ ἐλλειμμάτων ἐργασίας εἰς ἓνα ἐνιαῖον χῶρον μὲ ταυτόχρονον ἐμφάνισιν δυναμικῶν ἐξελίξεων δεδομένου ὅτι τὸ ἀργοῦν ἐργατικὸν δυναμικὸν τῆς χώρας μετατρέπεται εἰς παραγωγικὸν δυναμικὸν ἀνωτέρας κλάσεως⁽¹⁾.

Τὸ κυριώτερον δεδομένον τῆς ἐπιτεύξεως τοῦ *optimum* εἰς τὴν περιπτώσιν τοῦ συντελεστοῦ παραγωγῆς «ἐργασία» εἶναι ἡ κινητικότητα τοῦ ἀπὸ χώρου εἰς χῶρον καὶ ἀπὸ ἀπασχολήσεως εἰς ἀπασχόλησιν (*inter-industrial mobility*). Τὸ βασικὸν κίνητρον τὸ ὁποῖον ρυθμίζει τὴν μετακίνησιν τῶν ἐργαζομένων γενικῶς εἶναι ἡ προσπάθεια βελτιώσεως τῆς οἰκονομικῆς τῶν θέσεως. Βάσει αὐτοῦ τοῦ

1. Γενικῶς λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ εὐημερία τοῦ Κοινοτικοῦ χώρου καὶ ὄχι ἡ εὐημερία τοῦ ἐλληνικοῦ οἰκονομικοῦ χώρου. Εἰς εὐρύτερον ὑπόδειγμα εἶναι δυνατόν νὰ ἀποδειχθῆ ὅτι, ὑπὸ ὠρισμένας προϋποθέσεις, ἡ εὐημερία εἰς τοὺς δύο αὐτοὺς χώρους εἶναι συγκλίνουσα μακροχρονίως.

·δεδομένου εἶναι δυνατόν νὰ προσδιορίσωμεν τὴν κινητικότητα τῆς ἐργασίας μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ε.Ο.Κ. διὰ τῆς ἐκτιμῆσεως τοῦ συντελεστοῦ κινητικότητος (coefficient of mobility) (1). Οὕτω, ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι N_1 εἶναι τὸ σύνολον τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἢ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας μας, E , ἢ ἐνὸς κλάδου τῆς οἰκονομίας μας, καὶ N_2 εἶναι τὸ σύνολον τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἢ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ε.Ο.Κ., K , (ἢ τοῦ ἀντιστοιχοῦ κλάδου εἰς τὸν χῶρον αὐτόν), τὸ ποσοστὸν τῶν ἐργαζομένων ἢ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας μας τὸ ὅποιον θὰ μεταναστεύσῃ, M_{EK} , πρὸς τὴν Ε.Ο.Κ. εἶναι συνάρτησις τοῦ μεγέθους τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἢ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ε.Ο.Κ. καὶ τῆς σχετικῆς εὐημερίας εἰς τοὺς δύο αὐτοὺς χῶρους, Y_{EK} , ἤτοι

$$\frac{M_{EK}}{N_1} = \mu_{EK} f(N_2, Y_{EK}) \quad (34)$$

ἐνθα μ_{EK} εἶναι ὁ συντελεστὴς κινητικότητος τοῦ πληθυσμοῦ ἢ τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸν χῶρον τῆς Ε.Ο.Κ.

Οἱ παράγοντες οἱ ὅποιοι προσδιορίζουν τὴν μετακίνησιν τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας μας πρὸς τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἀγορὰν ἐργασίας δὲν εἶναι μόνιμοι, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰς προσφάτους ἐξελιξεις τοῦ μεταναστευτικοῦ ρεύματος. Μία περαιτέρω ἀνάπτυξις τοῦ τομέως τῶν ὑπηρεσιῶν (τουρισμός, τραπεζικαὶ καὶ ξενοδοχειακαὶ ὑπηρεσίαι, γραφεῖα ἐξυπηρετήσεως κλπ.) ὁ ὅποιος ἔχει σχετικῶς μεγαλύτεραν «πυκνότητα» ἐργασίας (labour intensive) μακροχρονίως κατὰ μονάδα παραγομένου τελικοῦ προϊόντος, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν ἀνάπτυξιν ὠρισμένων κλάδων τῆς βιομηχανίας μας, δύναται νὰ ἀπορροφήσῃ παραγωγικῶς τὸ πλεονάζον ἐλληνικὸν ἐργατικὸν δυναμικόν. Ἐφ' ὅσον δὲ ἀπὸ τὴν σύνδεσίν μας μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. ἀναμένομεν μίαν δραστηριοποίησιν τοῦ τομέως τῶν ὑπηρεσιῶν μας καὶ, ἐπομένως, ἠύξημένην ἀπορρόφησιν τοῦ ἐργατικοῦ μας δυναμικοῦ, προκύπτει ὅτι ἡ ἀριστοποίησις τοῦ συνδυασμοῦ τῶν συντελεστικῶν παραγωγῆς ἐπηρεάζεται καὶ εἰς τὸ πλάσιον τοῦ ἐλληνικοῦ χῶρου εὐνοϊκῶς ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴν ἐνοποίησιν.

Τὸ ἄρθρον 48 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης προβλέπει διὰ τὴν ἐλευθερίαν κινήσεως τῶν ἐργαζομένων ἐντὸς τῆς Ε.Ο.Κ. Ἡδη οἱ ἐργα-

1. H. W. Robinson, «The Response of Labour to Economic Incentives», *Oxford Studies in the Price Mechanism*, ed. by T. Wilson and P. W. S. Andrews, Oxford 1951, pp. 209—214 καὶ 244—247. B. M. Fleisher, «Some Economic Aspects of Puerto Rican Migration to the United States», *The Review of Economics and Statistics*, August 1963.

ζόμενοι ἀπὸ τὰς χώρας πλεονάζοντος ἐργατικοῦ δυναμικοῦ κινου-
ται ἐλευθέρως πρὸς τὰς χώρας μὲ ἐλλείμματα ἐργατικοῦ δυναμικοῦ
καὶ αἱ σχετικαὶ θεσμικαὶ διαρρυθμίσεις ἀπὸ τὸν μηχανισμόν τῆς
Ε.Ο.Κ. ἐπιβοηθοῦν σοβαρῶς τὴν μετακινητικότητα τῆς ἐργασίας ἐν
προκειμένῳ.

Ὡς πρὸς τὸν συντελεστὴν «κεφάλαιον», εἶναι γνωστὸν ὅτι εἰς
τὴν χώραν μας ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπάρχει ἀνεπάρκεια πραγματικοῦ
κεφαλαίου ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ παράμετρος κεφαλαίου - προϊόντος δὲν
εὐρίσκεται εἰς τὸ ἐπιθυμητὸν ἐπίπεδον. Δεδομένου ὅτι ἡ ὀριακὴ
ἀποδοτικότης τοῦ κεφαλαίου ὑπὸ ὁμαλῆς συνθήκας εἶναι ἀντικει-
μενικῶς μεγάλη εἰς τὴν χώραν μας, ἡ προσδοκία ἐπενδύσεων ἐκ
μέρους τῶν κεφαλαιούχων τῆς Ε.Ο.Κ. εἰς τὴν χώραν μας δὲν
πρέπει νὰ ἀποκλείεται μακροχρονίως.

Ἡ διεύρυνσις τῆς βάσεως τοῦ παραγωγικοῦ κεφαλαίου ἐκ τῶν
ἐπενδύσεων τῆς Ε.Ο.Κ. εἰς τὴν χώραν μας θὰ προκαλέσῃ ἀσφαλῶς
μῖαν βελτίωσιν τῆς *συνθέσεως* καὶ τῆς *φύσεως* τοῦ παραγωγικοῦ μας
κεφαλαίου. Ἦδη εἶναι γνωστὸν ὅτι καίτοι ὁ ρυθμὸς αὐξήσεως τῶν
ἐπενδύσεων εἰς τὴν χώραν μας εἶναι ἀνώτερος τοῦ ρυθμοῦ αὐξή-
σεως τῶν ἐπενδύσεων τῆς Ε.Ο.Κ. συνολικῶς, ἐν τούτοις, ἡ σύνθεσις
αὐτῶν δὲν εἶναι ἱκανοποιητικὴ ἀπὸ ἀπόψεως τεχνολογικῆς μορφο-
λογίας δεδομένου ὅτι σχετικῶς ὑψηλὸν ποσοστὸν τῶν ἐπενδύσεών
μας ἀπορροφᾶται ἀπὸ τὴν οἰκοδομικὴν δραστηριότητα (πολυκατοι-
κίαι, ἐπαύλεις κλπ.). Ἀντιθέτως, ἡ στρατηγικὴ τῶν ἐπενδύσεων εἰς
τὸν χώρον τῆς Ε.Ο.Κ. εἶναι γενικῶς παραγωγικῆς φύσεως μὲ ἠύξη-
μένην τεχνολογικὴν διάρθρωσιν.

Βεβαίως, ἡ ἐπενδυτικὴ δραστηριότης προσδιορίζεται ἀπὸ πολ-
λοὺς παράγοντας καὶ δὲν εἶναι γνωστὸν ἐὰν ἡ οἰκονομικὴ ἐνοποίηση
ἐν προκειμένῳ θὰ εὐνόησῃ τὴν χώραν μας. Ὁρθολογικῶς, αἱ
ἐπενδύσεις γίνονται κατόπιν μελετῶν Οἰκονομικῆς Σκοπιμότητος
(Feasibility Reports) βάσει ὠρισμένων κριτηρίων ὠφελιμότητος. Μία
συνεπὴς στρατηγικὴ ὡς πρὸς τὴν γεωγραφικὴν κατανομὴν τῶν ἐπεν-
δύσεων εἰς μίαν οἰκονομικὴν ἔνωσιν θὰ πρέπει νὰ ἐκκινήσῃ ἀπὸ τὸν
προσδιορισμὸν τῆς ἀποδοτικότητος (profitability) ὄλων τῶν εὐκαι-
ριῶν ἐπενδύσεως εἰς τὸν χώρον τῆς οἰκονομικῆς ἐνώσεως καὶ νὰ
προχωρήσῃ κατόπιν εἰς τὴν σχετικὴν ἱεράρχησιν τῶν προτεραιοτή-
των βάσει τῶν σχετικῶν κριτηρίων τὰ ὁποῖα, ὡς γνωστὸν, διαφέ-
ρουν εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων.

Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι εἰς τὸν τουριστικὸν τομέα τῶν χωρῶν τῆς Ε.Ο.Κ. (Γαλλία, Γερμανία, Ἰταλία, Ὀλλανδία, Βέλγιον, Λουξεμβούργον) καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπάρχουν 5 διαζευκτικαὶ προτάσεις διὰ τὰ τουριστικὰ ἔργα Α, Β, Γ, Δ, καὶ Ε μὲ τὰς κατωτέρω ἀποδόσεις (κέρδη) ⁽¹⁾ εἰς ἑκατομ. δολλάρια εἰς μίαν δεκαετίαν :

	A	B	Γ	Δ	E
Γαλλία	3	4	5	8	10
Γερμανία	-1	2	3	5	6
Ἰταλία	8	10	14	16	18
Ὀλλανδία	0	-1	2	0	1
Βέλγιον	1	1	0	1	0
Λουξεμβούργον	0	0	1	0	0
Ἑλλάς	7	9	18	20	22

Ἡ ἀνωτέρω μήτρα ἀποδόσεων δεικνύει σαφῶς ὅτι ἡ εἰσδοχὴ τῆς χώρας μας εἰς τὴν Ε.Ο.Κ. προσφέρει τὴν εὐκτιρίαν μεγαλυτέρων κερδῶν εἰς τὸν κλάδον τῶν τουριστικῶν ἐπενδύσεων (ἔργα τουριστικῆς ἐκμεταλλεύσεως Δ καὶ Ε εἰς τὴν μήτραν ἀποδόσεων) καὶ, ἐπομένως, βάσει τοῦ κριτηρίου τῆς μεγίστης ἀποδόσεως κατὰ ἐπενδυομένην μονάδα, θὰ προτιμηθῇ ἡ ἐπένδυσις εἰς τὴν χώραν μας (εἰς πρώτην προτίμησιν τὸ ἔργον Ε) ὑπὸ τῶν ἐπιχειρηματικῶν κύκλων τῆς Ε.Ο.Κ. Πράγματι, τὸ ἔργον Ε προσφέρει τὸ μεγαλύτερον κέρδος ἀπὸ ἀπόψεως ἐπενδύσεως εἰς τὸν τομέα τοῦ τουρισμοῦ εἰς τὴν Ε.Ο.Κ.

1. Ἡ ἀξιολόγησις τῶν ἐπενδύσεων Α, Β, Γ, Δ καὶ Ε ἀπὸ ἀπόψεως ἀποδόσεως κατὰ ἐπενδυομένην μονάδα δύναται νὰ γίνῃ διὰ διαφόρων μεθόδων. Εἷς τύπος ὁ ὁποῖος ἐχρησιμοποιήθη κατὰ τὴν ἀξιολόγησιν τῶν ἐπενδύσεων εἰς τὸν οἰκονομικὸν προγραμματισμὸν τοῦ Ἰσραὴλ πρὸς προσδιορισμὸν τῆς ἀποδόσεως τῶν ἐπενδύσεων ἔχει ὡς ἑξῆς :

$$\frac{\sum_{t=0}^n (S_t - C_t) (1+i)^{-t}}{\sum_{t=0}^m K_t (1+i)^{-t}}$$

ἔνθα

S_t = ἡ ἀξία τῶν ἑτησίων πωλήσεων τῶν παραγομένων προϊόντων τῆς μονάδος ἐπενδύσεων,

C_t = τὰ τρέχοντα γενικὰ ἔξοδα τῆς μονάδος, πλὴν τῶν ἐξόδων πραγματικοῦ κεφαλαίου ἑτησίως,

K_t = ἡ ἑτησίᾳ δαπάνη πραγματικοῦ κεφαλαίου τῆς μονάδος,

i = τὸ ἐπιτόκιον,

m = ἡ περίοδος τῆς ἐπενδύσεως (εἰς ἔτη), καὶ

n = ἡ παραγωγικὴ περίοδος τοῦ ἔργου (εἰς ἔτη).

Τὸν ἀνωτέρω παράδειγμα ἀφορᾷ τὴν κατασκευὴν τουριστικῶν ἔργων, ἀλλὰ θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπεκταθῆ καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν βιομηχανικῶν μονάδων, ὅπως εἶναι ἡ βιομηχανία ἀλουμινίου, ἡ βιομηχανία λιπασμάτων κλπ. Ἐπὶ παραδείγματι, μίᾳ ἐπιχειρήσει παραγωγῆς ἀλουμινίου διενεργεῖ ἐμπεριστατωμένην ἔρευναν διὰ τὴν ἐγκατάστασιν μιᾶς νέας μονάδος ἀλουμινίου εἰς τὸν χῶρον τῆς Ε.Ο.Κ. καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ διαπιστώνει τὰ ἐξῆς δεδομένα κόστους παραγωγῆς 1 τόννου ἀλουμινίου εἰς δολλάρια, εἰς τρεῖς διαζευκτικὰς μονάδας (projects) τῶν κάτωθι χωρῶν :

	α	β	γ
Γαλλία	550	600	610
Ἰταλία	540	800	650
Βέλγιον *	800	900	950
Γερμανία *	810	880	940
Ἑλλάς	480	580	517

* Διενεργεῖται εἰσαγωγή βωξίτου ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Εἶναι ἐμφανὲς ἐκ τῆς ἀνωτέρω μήτρας κόστους (cost matrix) ὅτι τὸ σχέδιον ἐπενδύσεως α εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Ἑλλάδος προσφέρει μεγαλύτεραν παραγωγικὴν ἀπόδοσιν κατὰ μονάδα ἐπενδυσμένου κεφαλαίου ἐν συγκρίσει πρὸς ὅλα τὰ ἄλλα διαζευκτικὰ σχέδια ἐγκαταστάσεως τῆς μονάδος ἀλουμινίου εἰς τὰς χώρας τῆς Ε.Ο.Κ. Ἐν ὄψει τῶν ἀνωτέρω, ἡ τυχὸν ἐπένδυσις εἰς τὰς ἄλλας χώρας θὰ εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν μὴ ὀρθολογικὴν κατανομὴν τῶν ὑπαρχόντων πόρων εἰς τὸν τομέα τῆς παραγωγῆς ἀλουμινίου εἰς τὸν εὐρωπαϊκὸν χῶρον.

Ἡ τάσις ἐπενδύσεως ἐκ μέρους τῆς Ε.Ο.Κ. εἰς τὴν χώραν μας θὰ συμπαρασύρῃ πρὸς αὐτὴν καὶ τοὺς ἄλλους (πρωτογενεῖς) παράγοντας τῆς ἀναπτύξεως, ὅπως εἶναι ἡ ὀργανωτικὴ πρωτοβουλία, ἡ εἰδικευμένη ἐργασία, ἡ τεχνικὴ πρόοδος, ἡ πλήρης ἔρευνα καὶ μελέτη κλπ. Ὑπὸ αὐτάς τὰς συνθήκας δὲν θὰ προκύψῃ μόνον βελτίωσις τοῦ παραγωγικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας, ἀπὸ ἀπόψεως ποιοτικῆς, ἀλλὰ καὶ ἀριστοποιήσις τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας ἀπὸ ἀπόψεως ὀργανώσεως καὶ συνδυασμοῦ τῶν ἐγχωρίων συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς.

Αἱ ἀνωτέρω ἐξελίξεις εἰς τὴν ἀλληλεξάρτησιν τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς ὑπὸ καθεστῶς Κοινῆς Ἀγορᾶς διαγράφονται βεβαίως εἰς τὸ πλαίσιον τῶν μακροχρονίων τάσεων τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας, ἥτοι εἰς χρονικὸν ὀρίζοντα πέραν τῆς 20ετίας.

III. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

4. Αἱ ἐπιπτώσεις τῆς συνδέσεως ἐπὶ τῶν μακροοικονομικῶν μεγεθῶν τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας.

α) Ἡ σύνδεσις μετὰ τὴν Ε.Ο.Κ. καὶ ἡ «ἀπογείωσις» (take - off) τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας.

Πέραν τῆς διαγνώσεως τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀρίστου συνδυασμοῦ τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς, ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον παρουσιάζει διὰ τὴν χώραν μας ἡ ἐκτίμησις τῶν ἐπιπτώσεων τῆς συνδέσεως μετὰ τὴν Ε.Ο.Κ. ἐπὶ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς ποιοτικῆς συνθέσεως τῶν μακροοικονομικῶν μας μεγεθῶν.

Διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ βασικοῦ κριτηρίου τῆς αὐξήσεως τῆς εὐημερίας, ἡ σύνδεσις τῆς χώρας μας μετὰ τὴν Ε.Ο.Κ. θὰ πρέπει νὰ προκαλέσῃ ταχύτεραν αὐξησιν τοῦ ἐθνικοῦ μας εἰσοδήματος διαχρονικῶς, ἐφ' ὅσον βεβαίως τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα λαμβάνεται ὡς μέτρον τῆς σχετικῆς μεταβολῆς τῆς εὐημερίας. Οὕτω, ὑποθέτομεν ὅτι

$$g_x = \frac{1}{Y_x} \frac{dY_x}{dt} \quad (4.1)$$

εἶναι ὁ ρυθμὸς αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τῆς χώρας διαχρονικῶς χωρὶς σύνδεσιν μετὰ τὴν Ε.Ο.Κ. Ἐξ ἄλλου, ὑποθέτομεν ὅτι

$$g_\mu = \frac{1}{Y_\mu} \frac{dY_\mu}{dt} \quad (4.2)$$

εἶναι ὁ ρυθμὸς αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τῆς χώρας διαχρονικῶς μετὰ τὴν σύνδεσιν μας μετὰ τὴν Ε.Ο.Κ.

Διὰ νὰ ἱκανοποιηθῇ τὸ κριτήριον τῆς αὐξήσεως τῆς εὐημερίας, ὅπως προβλέπει ἡ γενικὴ θεωρία τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου καὶ διὰ νὰ υἱοθετηθῇ τελικῶς ἡ πολιτικὴ συνδέσεως, θὰ πρέπει, βάσει τῶν σχετικῶν ὑποθέσεων αἱ ὁποῖαι θὰ προκύψουν ἐκ τῆς μελέτης τῶν πιθανῶν ἐξελίξεων τῶν οἰκονομικῶν δεδομένων μετὰ τὴν σύνδεσιν, νὰ ἰσχύῃ ἡ σχέσις

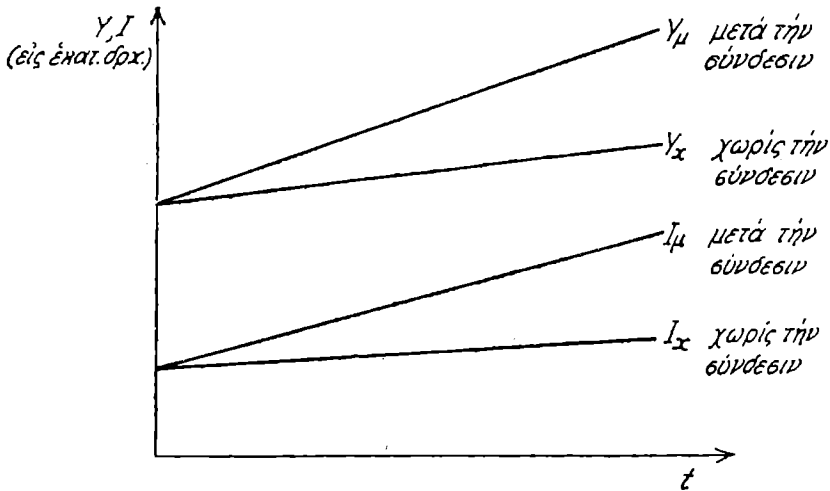
$$\frac{1}{Y_x} \frac{dY_x}{dt} < \frac{1}{Y_\mu} \frac{dY_\mu}{dt} \quad (4.3)$$

ἢ $g_x < g_\mu$

Ἐφ' ὅσον ἱκανοποιεῖται ἡ συνθήκη (4.3), ἐφ' ὅσον δηλαδὴ ἀναμένεται ὅτι ἡ αὐξήσις τοῦ πραγματικοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τῆς

χώρας μετά την σύνδεσιν θά είναι μεγαλύτερα της αύξησώς του χωρίς την σύνδεσιν, θά πρέπει άμέσως νά ληφθῆ πολιτική άπόφασις δια την οικονομική ένοποίηση (1).

Ἡ προσδοκία έπιτεύξεως ταχύτερου ρυθμοῦ αναπτύξεως τοῦ έθνικοῦ εισοδήματος της χώρας μετά την σύνδεσιν με την Ε.Ο.Κ. δέν είναι έκτός πραγματικότητος. Ἐάν, επί παραδειγματι, ἡ σύνδεσις μας με την Ε.Ο.Κ. συμβάλη εις την επί πλέον αύξησιν τῶν επενδύσεων εις την χώραν μας, όπωςδήποτε θά ἔχωμεν ταχύτερον ρυθμόν οικονομικής αναπτύξεως, ως έμφαινεται εις τὸ Διάγραμμα 2.



Διάγραμμα 2.

Πράγματι, εάν μετά την σύνδεσιν μας αύξηθοῦν αἱ επενδύσεις μας από I_x εις $I_μ$ τότε θά προκύψη ταχύτερος ρυθμός άνόδου τοῦ έθνικοῦ μας εισοδήματος, ως προκύπτει έκ τοῦ Διαγράμματος 2 δεδομένου ότι ἡ καμπύλη τοῦ πραγματικοῦ έθνικοῦ εισοδήματος μετά την σύνδεσιν με την Ε.Ο.Κ. ἔχει μεγαλύτεραν κλίσιν από την καμπύλην τοῦ μεγέθους αὐτοῦ χωρίς την σύνδεσιν. Εἰς τοῦτο θά συμβάλουν ὄχι μόνον αἱ ἠύξημένας επενδύσεις αλλά κυρίως ἡ μεταβολή της συνθέσεως τῶν επενδύσεων (δημιουργία συγχρόνων βιομηχανικῶν μονάδων, μείωσις της συμμετοχῆς τῶν επενδύσεων οἰκι-

1. Ἐφ' ὅσον βεβαίως τὸ κριτήριον τὸ ὁποῖον θά ληφθῆ ὑπ' ὄψιν έν προκειμένῳ είναι μόνον ἡ αύξησις τοῦ πραγματικοῦ έθνικοῦ εισοδήματος καὶ ὄχι άλλα κριτήρια.

σμοῦ κλπ.), ἡ ἐφαρμογὴ συγχρόνων μεθόδων παραγωγῆς, ἡ πίεσις τοῦ ἑξάνταγωνισμοῦ, τὸ ἐνδιαφέρον τῶν εὐρωπαίων ἐπιχειρηματιῶν δι' ἐπενδύσεις εἰς τὴν Ἑλλάδα κλπ.

Ἡ πραγματοποίησις τῶν ἀνωτέρω δὲν προϋποθέτει βεβαίως ὡς ἀπαραίτητον ὄρον τὴν σύνδεσιν μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. Πράγματι, αἱ μεταβολαὶ αὐταὶ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθοῦν καὶ χωρὶς τὴν σύνδεσιν. Δὲν χωρεῖ ὅμως ἀμφιβολία ὅτι ἡ σύνδεσις μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. θὰ ἀποτελέσῃ σοβαρὸν *προωθητικὸν* παράγοντα ἐνισχύσεως τῶν ἀνωτέρω τάσεων καὶ «δυναμικοποιήσεως» τῶν σχετικῶν μεταβολῶν. Ἐνδέχεται δὲ ἡ σύνδεσις, νὰ ἐπιταχύνη τὸ στάδιον «ἀπογειώσεως» (take-off) τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας κατὰ τὴν παροῦσαν φάσιν τῆς ἀναπτύξεώς της, δεδομένου τοῦ ὕψηλοῦ ρυθμοῦ αὐξήσεως τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος τὸ ὁποῖον θὰ ἐπιτευχθῆ μετὰ τὴν σύνδεσιν.

β) Τὸ μακροοικονομικὸν ὑπόδειγμα.

Τὸ μέγεθος καὶ ἡ διαρθρωτικὴ δομὴ τοῦ οἰκονομικοῦ ὑποδείγματος τὸ ὁποῖον εἶναι δυνατὸν νὰ χρησιμοποιηθῆ διὰ τὴν διερεύνησιν τῶν ἐπιπτώσεων τῆς συνδέσεως ἐπὶ τῶν μακροοικονομικῶν μας μεγεθῶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς *a priori* στόχους ἀναλύσεως. Ἐν προκειμένῳ, εἰς τὸ πλαίσιον μιᾶς γενικῆς μακροοικονομικῆς ἀναλύσεως, παρουσιάζομεν ἓν ἀπλοῦν ὑπόδειγμα πολλαπλασιαστοῦ τὸ ὁποῖον παρέρχει μίαν γενικὴν εἰκόνα τοῦ προσανατολισμοῦ καὶ τῆς κατευθύνσεως τῆς σχετικῆς μεθοδολογικῆς ἐρεῦνης. Βεβαίως κατὰ τὴν διερεύνησιν τῶν πραγματικῶν ἐπιπτώσεων μιᾶς οἰκονομικῆς ἐνώσεως ἐπὶ τῶν μακροοικονομικῶν μεγεθῶν μιᾶς χώρας· μέλους, εἶναι δυνατὸν νὰ χρησιμοποιηθοῦν λεπτομερέστερα ὑποδείγματα (συνδυασμὸς πολλῶν ἐξιώσεων συμπεριφορᾶς, τεχνολογίας, ἰσορροπίας, θεσμολογικῆς διαρθρώσεως κλπ.) διὰ τὴν ἐκτίμησιν τῶν σχετικῶν ἐξελίξεων.

Τὸ ἀπλοῦν ὑπόδειγμα τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖται ἐν προκειμένῳ⁽¹⁾ ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν συνάρτησιν καταναλώσεως (4.1), μίαν συνάρτησιν εἰσαγωγῶν (4.2), μίαν συνάρτησιν φορολογικῶν ἐσόδων τῆς οἰκονομίας (4.3) καὶ ἀπὸ τὴν ταυτότητα τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος (4.4):

1. I. R. Klein, *An Introduction to Econometrics*, London 1962, pp. 251 - 252.
R. J. Ball and P. Drake, *Export Growth and the Balance of Payments*, *The Manchester School*, May 1962.

Τὸ ὑπόδειγμα

$$C_t = c_0 + c(Y_t - T_t) + u_{1t} \quad (4.1)$$

$$M_t = m_0 + m Y_t + u_{2t} \quad (4.2)$$

$$T_t = \tau Y_t + u_{3t} \quad (4.3)$$

$$Y_t = C_t + I_t + G_t + X_t - M_t \quad (4.4)$$

ἔνθα

 C = ἡ συνολικὴ ἰδιωτικὴ κατανάλωσις, Y = τὸ ἔθνικὸν εἰσόδημα, T = αἱ εἰσπράξεις ἐκ φόρων (καὶ δασμῶν), I = αἱ ἐπενδύσεις (ἐξωγενεῖς), G = αἱ κυβερνητικαὶ δαπάναι, M = αἱ εἰσαγωγαὶ ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν, X = αἱ ἐξαγωγαὶ ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν, c_0, m_0 = σταθεροὶ παράμετροι, c = ἡ ὀριακὴ ροπὴ πρὸς κατανάλωσιν, m = ἡ ὀριακὴ ροπὴ πρὸς εἰσαγωγὴν, τ = ὁ συντελεστὴς φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως u_1, u_2, u_3 = αἱ τυχαῖαι ἀποκλίσεις ἢ διαταράξεις, καὶ t = ἡ χρονικὴ περίοδος.

Τὸ ὑπόδειγμα (4.1)–(4.4) δίδει μίαν γενικὴν εἰκόνα τῆς διαρθρώσεως ὠρισμένων στρατηγικῶν μακροοικονομικῶν μεγεθῶν τῆς οἰκονομίας μας καὶ δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ τὴν διερεύνησιν τῶν ἐπιπτώσεων τῆς συνδέσεώς μας μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. εἰς λίαν γενικὸν ἐπίπεδον ἀναλύσεως. Ἀπλοποιημένοι τύποι (reduced forms) τοῦ ἀνωτέρω ὑποδείγματος εἶναι δυνατόν νὰ μᾶς ὑποδείξουν τὰς ἐπιπτώσεις τὰς ὁποίας θὰ προκαλέσουν, π.χ. ἐπὶ τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος, ὠρισμένοι μεταβολαὶ τῶν λοιπῶν μακροοικονομικῶν μεγεθῶν μετὰ τὴν σύνδεσιν μὲ τὴν Ε.Ο.Κ., ὡς εἶναι ἡ αὔξησις τῶν ἐπενδύσεων, τῶν ἐξαγωγῶν, τῶν εἰσαγωγῶν κλπ. Οὕτω, βάσει τῆς θεωρίας τοῦ πολλαπλασιαστοῦ, ἐφ' ὅσον ἡ σύνδεσις μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. θὰ προκαλέσῃ αὔξησιν τῶν αὐτονόμων κονδυλίων I, G, X καὶ ἐν ὄψει τοῦ γεγονότος ὅτι θὰ ὑπάρξουν κατὰ τὸν μηχανισμόν τῆς οἰκονομικῆς λειτουργίας « διαρροαὶ » ὑπὸ μορφήν ἀποταμιεύσεως, εἰσαγωγ-

γῶν, φόρων κλπ., δυνάμεθα διὰ τοῦ ἀπλοποιημένου τύπου⁽¹⁾ ἐκ τοῦ ὑποδείγματος (4.1)–(4.4), ἦτοι

$$Y_t = \frac{I_t + G_t + X_t}{1 - c(1 - \tau) + m} + \frac{c_0 - m_0}{1 - c(1 - \tau) + m} \quad (4.5)$$

νὰ ἐκτιμήσωμεν τὰς ποσοτικὰς ἐπιπτώσεις ἐπὶ τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος τῆς χώρας, Y , τὰς ὁποίας θὰ προκαλέσουν αἱ μεταβολαὶ τῶν μακροοικονομικῶν μεγεθῶν I , G , X κλπ. συνεπεὶα τῆς συνδέσεως.

Πράγματι, τὸ ὑπόδειγμα (4.1)–(4.4) εἶναι δυνατὸν νὰ μᾶς ὑποδείξη ἢ νὰ προβλέψῃ τὰς ποσοτικὰς ἐξελίξεις αἱ ὁποῖαι θὰ προκύψουν ἐκ τῆς νέας διαμορφώσεως τῶν βασικῶν προκαθορισμένων μεταβλητῶν τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος τῆς χώρας συνεπεὶα τῆς συνδέσεως τῆς μὲ τὴν Ε.Ο.Κ.

Οὕτω, διὰ τοῦ ὑποδείγματος (4.1)–(4.4) εἶναι δυνατὸν νὰ διερευνηθοῦν αἱ ἐξῆς γενικώτεραι ὑποθέσεις τῆς συνδέσεως τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν Ε.Ο.Κ.

1. Ἡ σύνδεσις ἐξασφαλίζει εἰς τὴν χώραν μας ἀνώτερον ἐπίπεδον ἐπενδύσεων, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῆ χωρὶς τὴν σύνδεσιν. Ἐπὶ παραδειγματι, ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τράπεζα Ἐπενδύσεων τῆς Ε.Ο.Κ. ἀποφασίζει νὰ ἐπενδύσῃ εἰς τὴν χώραν μας, ὅπως εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων τοῦ Πηγειοῦ, τῆς Καρδίτσης τοῦ Νέστου κλπ. Ἐρωτᾶται: Ποίαν ἐπίπτωσιν θὰ ἔχῃ ἡ «ἐξωγενῆς» αὐτὴ αὐξησης τοῦ I ἐπὶ τοῦ Y εἰς τὴν χώραν μας. Ὁ παράγωγος τύπος (4.5) εἶναι δυνατὸν νὰ μᾶς ὑποδείξη τὴν σχετικὴν ἐπίδρασιν τῆς αὐξήσεως τῶν ἐπενδύσεων τῆς Ε.Ο.Κ. ἐπὶ τοῦ ἔθνικοῦ μας εἰσοδήματος. Πράγματι, ἐὰν αἱ μεταβληταὶ G καὶ X παραμείνουν σταθεραὶ καὶ αὐξηθοῦν μόνον αἱ ἐπενδύσεις, dI , συνεπεὶα τῆς συνδέσεως, τότε εἰς μίαν ἀπλούστευσιν τῆς (4.5), ἡ αὐξησης τοῦ εἰσοδήματος τῆς χώρας, dY , ὑπολογίζεται διὰ τῆς σχέσεως

$$dY_t = \frac{1}{1 - c(1 - \tau) + m} dI_t \quad (4.6)$$

ἀπὸ τὴν λύσιν δὲ τοῦ γενικοῦ συστήματος (4.1)–(4.4) καὶ τὴν τιμὴν τῶν σχετικῶν παραμέτρων c , τ καὶ m θὰ ἐξαρτηθῆ ἡ τελικὴ αὐξησης τοῦ ἔθνικοῦ μας εἰσοδήματος ἐκ τῆς ἐπὶ πλέον αὐξήσεως τῶν ἐπενδύσεων συνεπεὶα τῆς συνδέσεως μὲ τὴν Ε.Ο.Κ.

1. Κατὰ παγίαν οἰκονομετρικὴν πρακτικὴν, ὑποθέτομεν ὅτι ἡ τιμὴ τοῦ u , ἦτοι ὁ μέσος ὅρος τῶν τυχαίων ἀποκλίσεων u_1 , u_2 καὶ u_3 εἰς τὸ ὑπόδειγμα (4.1)–(4.4) εἶναι μηδέν.

Μακροχρονίως ή αύξησις των επενδύσεων εις την χώραν μας εκ μέρους της Ε.Ο.Κ. θα είναι βεβαία διότι, πλην των επενδύσεων της Εύρωπαϊκής Τραπεζης, θα ἔχωμεν τὰς επενδύσεις δια τὸν ἔκουυχροτισμὸν καὶ τὴν διαρθρωτικὴν ἀριστοποίησιν τοῦ γεωργικοῦ τομέως μέσῳ τοῦ F.E.O.G.A. καὶ τὰς επενδύσεις τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέως τῆς Ε.Ο.Κ. αἱ ὁποῖαι, μετὰ τὴν διαμόρφωσιν εὐνοϊκῶν θεσμολογικῶν παραγόντων εἰς τὸ πλαίσιον τῆς πλήρους συνδέσεως καὶ τὴν «κατάργησιν τῶν ἐμποδίων εἰς τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν προσώπων, ὑπηρεσιῶν καὶ κεφαλαίων» φαίνεται ὅτι θὰ αὐξηθοῦν. Ἦδη, εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ ἐπιτάχυνσις τοῦ ρυθμοῦ αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, κατὰ τὴν παροῦσαν φάσιν τῆς ἐξελιξεῶς τῆς, ἡ ἐπίτευξις δηλαδὴ ρυθμῶν αὐξήσεως τοῦ εἰσοδήματος τῆς τάξεως τῶν 7,5% ἢ 8,5% ἑτησίως, ὀφείλεται ἐν πολλοῖς εἰς τὴν ἔναρξιν ἀποδόσεως τῶν επενδύσεων τοῦ ξένου κεφαλαίου.

2. Ὑποθέτομεν ὅτι ἡ σύνδεσις μετὰ τὴν Ε.Ο.Κ. θὰ ὠθήσῃ εἰς ἀνώτερον ἐπίπεδον τὰς ἐξαγωγὰς μας διὰ τῆς ἐπιταχύνσεως τοῦ ρυθμοῦ αὐξήσεως αὐτῶν. Ἐπιτάχυνσις τοῦ ρυθμοῦ αὐξήσεως τῶν ἐξαγωγῶν μας δύναται νὰ προέλθῃ ἀπὸ τὴν κατάργησιν τῶν δασμῶν καὶ τῶν περιορισμῶν ἔναντι τῶν ἑλληνικῶν προϊόντων εἰς τὸν χώραν τῆς Ε.Ο.Κ., ἀπὸ τὴν ἐγκατάστασιν ἐξαγωγικῶν βιομηχανικῶν μονάδων εἰς τὴν χώραν μας ἐκ μέρους τῶν ἐπιχειρηματικῶν κύκλων τῆς Ε.Ο.Κ., ἀπὸ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν εὐκαιριῶν αἱ ὁποῖαι προσφέρονται εἰς τὸ πλαίσιον μιᾶς εὐρείας ἀγορᾶς ἠύξημένης εἰσοδηματικῆς κλάσεως κλπ. Ἐρωτᾶται: Ποία θὰ εἶναι ἡ ἐπίπτωσις τῶν ἠύξημένων αὐτῶν ἐξαγωγῶν ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τῆς χώρας;

Βεβαίως, καὶ ἡ περίπτωσις αὐτὴ δύναται νὰ διερευνηθῇ μετὰ τὸν τύπον τοῦ πολλαπλασιαστοῦ (4.5) ὁ ὁποῖος παρέχει τὸ ἐπίπεδον τῆς αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, dY , δεδομένης τῆς ἐπιπλέον αὐξήσεως τῶν ἐξαγωγῶν, dX , ὡς ἑξῆς:

$$dY = \frac{1}{1 - c(1 - \tau) + m} dX, \quad (4.7)$$

3. Ὑποθέτομεν, ἐπίσης, ὅτι ἡ ἐνσωμάτωσις τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ε.Ο.Κ. θὰ προκαλέσῃ διεύρυνσιν τῶν επενδύσεων τουρισμοῦ ἐκ μέρους πολλῶν Εύρωπαϊκῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὴν χώραν μας. Πράγματι, δεδομένου τοῦ «συγκριτικοῦ πλεονεκτήματος» τὸ ὁποῖον διαθέτομεν, ἀπὸ ἀπόψεως φυσικῶν καὶ ἄλλων δεδομένων, εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξασφαλίσωμεν μακροχρονίως σοβαρὰς εὐρωπαϊκὰς

ἐπενδύσεις εἰς τὸν τουριστικὸν τομέα, ἰδίως ἐκ μέρους γερμανικῶν, ὀλλανδικῶν καὶ βελγικῶν ἐπιχειρήσεων.

Καίτοι ὑποστηρίζεται ὅτι αἱ ἐπενδύσεις τουρισμοῦ διοχετεύονται εἰς εἰσαγωγὰς ξένων προϊόντων, ἐν τούτοις, πιστεύομεν ὅτι μακροχρονίως σῦνται προκαλοῦν ἰσχυρὰς πολλαπλασιαστικὰς ἐπιδράσεις ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος τῆς χώρας. Ἡ θετικὴ δὲ ἐπίδρασις τῶν ἠύξημένων τουριστικῶν ἐπενδύσεων εἰς τὴν χώραν μας ἐκ μέρους τῶν χωρῶν - μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ. δύναται νὰ διερευνηθῆ μακροοικονομικῶς διὰ τοῦ πολλαπλασιαστοῦ (4.5). Ἡ αὔξεις τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τῆς χώρας ἐκ τῶν τουριστικῶν αὐτῶν ἐπενδύσεων δύναται νὰ εἶναι λίαν σοβαρὰ ἐὰν δημιουργήσωμεν τὴν πολυμορφίαν τῶν «συμπληρωματικῶν» δραστηριοτήτων αἱ ὅποια ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῆς ἐνεργοῦ ζήτησεως τοῦ τουριστικοῦ τομέως.

4. Διὰ τοῦ ὑποδείγματος (4.1)–(4.4) εἶναι ἐπίσης δυνατόν νὰ διερευνήσωμεν τὰς ἀρνητικὰς ἐπιπτώσεις τῆς συνδέσεως μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τῆς χώρας λόγῳ ἠύξημένων *εἰσαγωγῶν*. Οὕτω, ἡ συνάρτησις τῆς ζήτησεως εἰσαγωγῶν

$$M_t = m_0 + m Y_t + u_{2t}$$

δίδει μίαν γενικὴν εἰκόνα τῆς πραγματικότητος καὶ ἐκφράζει τὸ «ἄνοιγμα» τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας πρὸς τὸν χῶρον τῆς Ε.Ο.Κ., πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὰς συνθήκας τῆς παρούσης ἀναλύσεως. Πράγματι, καίτοι τὸ ὑπόδειγμα (4.1)–(4.4) ἔχει ὑψηλὸν βαθμὸν «γενικεύσεως» (aggregation), ἐν τούτοις, παρέχει μίαν ἱκανοποιητικὴν προσέγγισιν πρὸς τὴν οἰκονομικὴν πραγματικότητα, διότι ἐκφράζει τὴν ἐξάρτησιν τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας ἐκ τῶν εἰσαγωγῶν. Εἰς τὸ πλαίσιον δὲ τῆς παρούσης ἀναλύσεως, πιστεύεται ὅτι ἡ σύνδεσις τῆς χώρας μας μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. θὰ *διευρύνῃ τὴν ὄριακὴν ροπὴν πρὸς εἰσαγωγὰς*, m , διότι μετὰ τὴν ἐνσωμάτωσιν εἰς τὸν χῶρον τῆς Ε.Ο.Κ. θὰ ἐπικρατήσῃ πλήρης ἐλευθερία εἰς τὰς συναλλαγὰς μας μὲ τὰς χώρας τῆς Ε.Ο.Κ. (κατάργησις τῶν δασμῶν καὶ ποσοτικῶν περιορισμῶν, ταχύτερα διεκπεραιώσεις τῶν συναλλαγῶν, ἰσχυροποίησις τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τιμῶν κλπ.). Ἐξ ἄλλου, μετὰ τὴν ἐνσωμάτωσιν εἰς τὴν Ε.Ο.Κ. καὶ μὲ τὴν τάσιν διευρύνσεως τῆς εἰδικεύσεως θὰ ἔχωμεν ἰσχυρότερον ρυθμὸν αὔξεσεως τῶν εἰσαγωγῶν μας διαχρονικῶς. Πράγματι, ἐὰν

$$\frac{1}{M_x} \frac{dM_x}{dt} \quad (4.8)$$

εἶναι ὁ ρυθμὸς αὐξήσεως τῶν εισαγωγῶν *χωρὶς* τὴν ἐνσωμάτωσιν τῆς χώρας εἰς τὴν Ε.Ο.Κ. καὶ ἐάν

$$\frac{1}{M_\mu} \frac{dM_\mu}{dt} \quad (4.9)$$

εἶναι ὁ ρυθμὸς αὐξήσεως τῶν εισαγωγῶν μετὰ τὴν ἐνσωμάτωσιν τῆς χώρας μας εἰς τὴν Ε.Ο.Κ., τότε ἡ πιθανωτέρα σχέσις μεταξὺ (4.8) καὶ (4.9) εἶναι

$$\frac{1}{M_x} \frac{dM_x}{dt} < \frac{1}{M_\mu} \frac{dM_\mu}{dt}. \quad (4.10)$$

Ἄλλ' ὁ ρυθμὸς αὐξήσεως τῶν εισαγωγῶν μας, συνεπείᾳ τῆς πλήρους ἀπελευθερώσεως τῶν εισαγωγῶν μετὰ τὴν ἐνσωμάτωσιν τῆς χώρας μετὰ τὴν Ε.Ο.Κ., δὲν πρόκειται νὰ εἶναι ὑψηλός, διότι ἤδη τὸ καθεστῶς τῶν εισαγωγῶν μας μετὰ τὴν συναλλαγματικὴν ὑποτίμησιν τῆς 9ης Ἀπριλίου 1953 εἶναι ἐλεύθερον. Ἐπομένως, ἀπὸ ἀπόψεως εισαγωγῶν, ἡ σύνδεσις τῆς χώρας μας μετὰ τὴν Ε.Ο.Κ. δὲν θὰ ἔχη δραματικὰς ἐπιπτώσεις ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ μας εἰσοδήματος συνεπείᾳ διαρροῆς ἠύξημένων δαπανῶν ὑπὲρ τῶν προϊόντων τῶν χωρῶν-μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ.

5. Τέλος, εἰς τὸ πλαίσιον τῶν θεσμικῶν μεταβολῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ λάβουν χώραν μετὰ τὴν ἐνσωμάτωσιν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ε.Ο.Κ. τὸ ὑπόδειγμα (4.1)–(4.4) παρέχει ὠρισμένας οὐσιώδεις πληροφορίας ἀπὸ ἀπόψεως μακροοικονομικῆς ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐξέλιξιν τῆς δασμολογικῆς ἐπιβαρύνσεως τῆς οἰκονομίας μας⁽¹⁾. Πράγματι, μετὰ τὴν ἐνσωμάτωσιν τῆς χώρας μας εἰς τὴν Ε.Ο.Κ. ἀναμένεται μείωσις τοῦ συντελεστοῦ τ εἰς τὴν ἀπλοποιημένην μορφήν (4.5), ἀφ' ἐνὸς μὲν λόγῳ τῆς γενικῆς μειώσεως τῶν δασμῶν εἰς τὸ πλαίσιον τοῦ δασμολογικοῦ ἀφοπλισμοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ τῆς ἐναρμονίσεως τῶν φορολογικῶν συστημάτων καὶ τῆς φορολογικῆς πολιτικῆς ἐντὸς τῆς Ε.Ο.Κ. μετὰ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ γαλλικοῦ φορολογικοῦ συστήματος τῆς προστιθεμένης ἀξίας (*value added*), τὸν καθορισμὸν ἐνὸς ἐνιαίου φορολογικοῦ συντελεστοῦ (δεδομένου ὅτι εἰς τὸν χώρον τῆς Ε.Ο.Κ. διαμορφοῦται μίᾳ ἐνιαίᾳ ἀγορά), τὴν ἀποφυγὴν τῆς διπλῆς φορολογίας κλπ. Ἡδη, αἱ χώραι τῆς Ε.Ο.Κ. ἔχουν ἀποφασίσει ὅπως λάβουν τὴν σχετικὴν ἀπόφασιν ἐναρμονίσεως τῶν φορολογικῶν συστημάτων τῶν ἐντὸς τῶν πρώτων μηνῶν τοῦ 1967, κατόπιν ἐισηγήσεως μιᾶς *ad hoc* Ἐπιτροπῆς.

1. D. D. Petalotis, *Probleme für den griechischen Staatshaushalt durch die Assoziation an die EWG* (Dissertation), München 1964, σελ. 97–111.

Ἐπιπτώσεις Ε.Ο.Κ. ἐπὶ τῶν μακροοικονομικῶν μεγεθῶν τῆς οἰκονομίας 31

Ἐπιπτώσεις Ε.Ο.Κ. ἐπὶ τῶν μακροοικονομικῶν μεγεθῶν τῆς οἰκονομίας 31

$$T_t = \tau Y_t$$

ἐνδέχεται νὰ ὑποστῆ σημαντικὰς μεταβολὰς εἰς τὴν χώραν μας μετὰ τὴν σύνδεσιν, διότι οἱ δασμοὶ ἀποτελοῦν τὸ 35·40%, τῶν ἐσόδων τῆς φορολογίας παρ' ἡμῖν. Ἐν συνεχείᾳ, βεβαίως, ἡ μείωσις τῶν δασμῶν, τόσοσιν ἐκ μέρους τῶν χωρῶν·μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ. ὅσον καὶ ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος, θὰ ἔχη θετικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ διαθεσίμου εἰσοδήματος, Yd , καὶ δεδομένου ὅτι

$$Yd_t = Y_t - T_t$$

εἶναι ἔμφανές ὅτι, τελικῶς, αἱ ἐξελίξεις αὐταὶ θὰ ἔχουν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς γενικῆς συναρτήσεως τῆς καταναλώσεως, ἡ ὁποία ἔχει στρατηγικὴν σημασίαν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν μακροοικονομικῶν μεγεθῶν μιᾶς οἰκονομίας μακροχρονίως, ὅπως ἀπέδειξεν ἡ μετακεῦνσιανὴ οἰκονομικὴ ἀνάλυσις.

6. Πράγματι, ἡ μορφή διατυπώσεως τῆς συναρτήσεως καταναλώσεως εἰς τὸ ὑπόδειγμα (4.1)–(4.4), καίτοι ἔχει μεγάλον βαθμὸν γενικεύσεως, ἐπιτρέπει τὴν διερεύνησιν ὀρισμένων βασικῶν ἐξελίξεων μετὰ τὴν ἐνσωμάτωσιν τῆς χώρας μας εἰς τὴν Ε.Ο.Κ. Οὕτω, ἡ διεύρυνσις τοῦ διαθεσίμου εἰσοδήματος τῆς χώρας μετὰ τὴν σύνδεσιν μας, (ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ ἠύξημένων ἐπενδύσεων, ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ μειώσεως τῶν σχετικῶν δασμολογικῶν καὶ φορολογικῶν ἐπιβαρύνσεων) θὰ ἐπηρεάσῃ ἀρνητικῶς τὴν ροπὴν πρὸς καταναλώσιν, ἐκτὸς ἐὰν ἔχωμεν ἐνίσχυσιν τοῦ demonstration effect συνεπεῖα τῆς συνδέσεώς μας μὲ τὴν ὑπερανπτυγμένην εὐρωπαϊκὴν ἀγορὰν (1).

Μακροχρονίως, ἡ ἐνσωμάτωσις μας εἰς τὴν Ε.Ο.Κ. φαίνεται ὅτι θὰ μᾶς ἐξασφαλίσῃ μεγαλύτερον ἀπόλυτον μέγεθος κατὰ κεφαλὴν καταναλώσεως μὲ ὑψηλοτέραν ροπὴν πρὸς ἀποταμίευσιν ὄχι μόνον συνεπεῖα τῆς αὐξήσεως τοῦ διαθεσίμου εἰσοδήματος τῆς χώρας, ἀλλὰ κυρίως συνεπεῖα τῆς ὀρθολογικῆς ὀργανώσεως τῆς κεφαλαιοαγορᾶς καὶ τῆς διορθώσεως ὀρισμένων διαρθρωτικῶν ἀδυναμιῶν μας. Ἡδη, εἰς τὸ πλαίσιον τῆς ἐναρμονίσεως μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. ὑποχρεούμεθα νὰ λάβωμεν ὀρισμένα μέτρα διὰ τὴν διευκόλυνσιν τῶν ἐπενδύσεων, διὰ τὴν μεταφορὰν κεφαλαίων, διὰ τὴν κατάργησιν τῶν κλειστῶν ἐπαγγελμάτων, διὰ τὴν ἐλευθέραν λειτουργίαν

1. Σ. Μ. Θεοφανίδης, Ἡ Ἀνοδος τῆς Ὀρεικῆς Ροπῆς πρὸς Ἀποταμίευσιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκονομίαν, Θεσσαλονίκη 1966, σελ. 182–183 καὶ 199·202.

τοῦ συναγωνισμοῦ κλπ., τὰ ὁποῖα θὰ ἔχουν εὐνοϊκὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τῆς χώρας μακροχρονίως⁽¹⁾.

γ) Μία «δοκιμαστικὴ» ἐξέλιξις (simulation) τοῦ ὑποδείγματος τοῦ πολλαπλασιαστοῦ εἰς τὸ πλαίσιον τῆς συνδέσεως τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν Ε.Ο.Κ.

Ἡ λύσις τοῦ ὑποδείγματος (4.1) – (4.4) καὶ ἡ ἐκτίμησις τῶν σχετικῶν παραμέτρων c , τ , m κ.ο.κ. εἶναι δυνατὸν νὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ διατυπώσωμεν προβλέψεις διὰ τὰς μελλοντικὰς ἐξελίξεις τῶν μακροοικονομικῶν μας μεγεθῶν ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν :

α) τῆς ἐντάξεώς μας εἰς τὴν Ε.Ο.Κ., καὶ

β) χωρὶς τὴν ἔνταξιν μας εἰς τὴν Ε.Ο.Κ.

Κατὰ τὴν τεχνικὴν τῆς «δοκιμαστικῆς» ἐξέλιξεως (simulation) ἔχομεν μίαν *πειραματικὴν* τρόπον τινὰ ἐφαρμογὴν ἑνὸς ὑποδείγματος διὰ τῆς χρησιμοποίησεως ἐπ' αὐτοῦ ὠρισμένων ἀντιπροσωπευτικῶν ἀριθμητικῶν συντελεστῶν (παραμέτρων), βάσει τῶν ἐξελίξεων τῶν ἐξωγενῶν μεταβλητῶν τοῦ ὑποδείγματος καὶ ἄλλων πληροφοριῶν, μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν διάγνωσιν τῆς *ὑποθετικῆς* ἐξέλιξεως τῶν ζητουμένων ἐνδογενῶν μεταβλητῶν εἰς ὠρισμένον χρονικὸν ὄριζοντα. Καίτοι κατὰ κανόνα ἡ τεχνικὴ αὐτὴ χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν διάγνωσιν τῶν κυκλικῶν διακυμάνσεων, ἐν τούτοις, δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ καὶ διὰ τὴν διάγνωσιν τῆς γενικῆς τάσεως καὶ πορείας τῶν οἰκονομικῶν μεγεθῶν εἰς τὸ πλαίσιον τῆς οἰκονομικῆς ἐξελίξεως.

Τὸ ἀπλοῦν ὑπόδειγμα τὸ ὁποῖον χρησιμοποιοῦμεν ὡς μίαν ἄσκησιν «δοκιμαστικῆς» ἐξελίξεως εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς θεωρίας τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων εἶναι ὁ πολλαπλασιαστής

$$dY_t = \frac{1}{1 - c(1 - \tau) + m} d(I_t + G_t + X_t) \quad (4.11)$$

Βάσει τοῦ ὑποδείγματος αὐτοῦ καὶ μὲ δεδομένα μίαν σειρὰν διαζευκτικῶν (πιθανῶν) τιμῶν τῶν παραμέτρων c , τ , m καὶ δύο ἐναλλακτικὰς ὑποθέσεις (alternative hypotheses) περὶ τῆς διαμορφώσεως τῶν κονδυλίων τῶν ἐπενδύσεων, κυβερνητικῶν δαπανῶν καὶ ἐξαγωγῶν (ἐξωγενεῖς μεταβληταὶ) ὡς ἑξῆς :

1. Πληρέστερα οἰκονομετρικὰ ὑποδείγματα δύναται νὰ ὑποδείξουν τὰς μεταβολὰς τὰς ὁποίας θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποστοῦν καὶ ἕτερα μιστρατηγικὰ μεγέθη τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας, ὅπως εἶναι οἱ μισθοί, ἡ ἀπασχόλησις, ἡ παραγωγικότης κλπ. μετὰ τὴν σύνδεσιν τῆς χώρας μὲ τὴν Ε.Ο.Κ.

Α' Ὑπόθεσις :

χωρὶς τὴν σύνδεσιν μὲ τὴν Ε.Ο.Κ., $d(I_{x_t} + G_{x_t} + X_{x_t}) = 100$ δολλάρια

Β' Ὑπόθεσις :

μετὰ τὴν σύνδεσιν μὲ τὴν Ε.Ο.Κ., $d(I_{\mu_t} + G_{\mu_t} + X_{\mu_t}) = 150$ δολλάρια
εὐρίσκομεν τὰς ἀντιστοίχους τιμὰς τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τῆς
χώρας μας *χωρὶς* σύνδεσιν μὲ τὴν Ε.Ο.Κ., ἥτοι dY_x καὶ *μετὰ* τὴν
σύνδεσιν μὲ τὴν Ε.Ο.Κ., ἥτοι dY_μ .

Διὰ τὰ προσεγγίσωμεν τὴν πραγματικότητα, εἰς τὴν πρώτην
περίπτωσιν (ἥτοι, χωρὶς σύνδεσιν μὲ τὴν Ε.Ο.Κ.), ἐχρησιμοποίησα-
μεν ὑψηλὴν ὀριακὴν ροπὴν πρὸς κατανάλωσιν, ὑψηλὴν σχέσιν φορο-
λογίας - εἰσοδήματος καὶ χαμηλὴν ὀριακὴν ροπὴν πρὸς εἰσαγωγὴν.
Ἐξ ἄλλου, εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς συνδέσεως μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. ἐχρη-
σιμοποιήσαμεν σχετικῶς ὑψηλὴν ροπὴν πρὸς κατανάλωσιν, χαμη-
λὴν σχέσιν φορολογίας - εἰσοδήματος (λόγῳ μειώσεως τῶν δασμῶν,
ἀποφυγῆς τῆς διπλῆς φορολογίας κλπ.) καὶ λίαν ὑψηλὴν ὀριακὴν
ροπὴν πρὸς εἰσαγωγὰς (λόγῳ τῆς καταργήσεως τῶν διαφόρων
ἐμποδίων, τῆς ἐντάσεως τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, τῆς σχετικῆς εἰδι-
κεύσεως κλπ.).

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν σχετικῶν «δοκιμαστικῶν» (ὑποθετικῶν)
ἐξελιξέων τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τῆς χώρας μας χωρὶς τὴν σύν-
δεσιν καὶ μετὰ τὴν σύνδεσιν μὲ τὴν Ε.Ο.Κ., βάσει τῶν ἀνωτέρω
ὑποθέσεων, παρουσιάζονται εἰς τοὺς Πίνακας I καὶ II.

Εἶναι ἐμφανὲς ὅτι τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα τῆς χώρας μας μετὰ
τὴν σύνδεσιν μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. θὰ εἶναι μεγαλύτερον τοῦ ἐθνικοῦ εἰσο-
δήματος χωρὶς τὴν σύνδεσιν μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. δι' ὅλας τὰς διαζευκτι-
κὰς τιμὰς τῶν παραμέτρων αἱ ὁποῖαι ἐξετάζονται εἰς τὴν παροῦ-
σαν ἀνάλυσιν. Πράγματι, ἀνεξαρτήτως τῆς διαμορφώσεως τῆς
τελικῆς ἀριθμητικῆς τιμῆς τοῦ πολλαπλασιαστοῦ, τὸ γεγονός τῆς
αὐξήσεως τῆς συνολικῆς δαπάνης τῆς οἰκονομίας ὑπὸ καθεστῶς
συνδέσεως ἐξασφαλίζει εἰς τὴν χώραν μας ἀνώτερον ἐπίπεδον ἐθني-
κοῦ εἰσοδήματος καὶ ἀπασχολήσεως. *Γενικῶς, ἡ ἀριθμητικὴ τιμὴ τοῦ
πολλαπλασιαστοῦ τῆς οἰκονομίας μετὰ τὴν σύνδεσιν μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. εἶναι
χαμηλοτέρα τῆς τιμῆς τοῦ πολλαπλασιαστοῦ χωρὶς τὴν σύνδεσιν.*

Ἐκ τῶν δεδομένων τοῦ Πίνακος II εἶναι ἐμφανὲς ὅτι ἡ σύνδε-
σις τῆς χώρας μας μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν αὐξη-
σιν τῆς ροπῆς πρὸς εἰσαγωγὴν (κυρίως ἐκ τῶν χωρῶν μελῶν τῆς
Ε.Ο.Κ.) μὲ ἀποτέλεσμα τὴν σοβαρὰν ἐξασθένησιν τοῦ πολλαπλα-
σιαστοῦ τῆς οἰκονομίας. Τοῦτο θεωρεῖται φυσιολογικὸν δεδομένου
ὅτι, μετὰ τὴν οἰκονομικὴν ἐνοποίησιν καὶ εἰς τὸ πλαίσιον τῆς ἀριστο-

ποιήσεως τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς σχετικῆς εἰδικεύσεως, μέγα μέρος τῆς ἐνέργου ζήτησεως «διαρρέει» πρὸς τὰ λοιπὰ κράτη - μέλη τῆς οἰκονομικῆς ἐνώσεως. Ἄλλ' ἡ ἀπώλεια

ΠΙΝΑΞ Ι

Ἡ διαμόρφωσις τοῦ Ἐθνικοῦ Εἰσοδήματος τῆς χώρας *χωρὶς* τὴν σύνδεσιν
 μέ τὴν Ε.Ο.Κ.

(Ἐπιθετικὴ περίπτωση)

Συνολικὴ δαπάνη τῆς οἰκονομίας	Διαζευκτικὰ τιμὰ παραμέτρων			Πολλαπλασιαστὴς	Ἐθνικὸν εἰσόδημα <i>χωρὶς</i> σύνδεσιν μέ τὴν Ε.Ο.Κ.
	c_x	τ_x	m_x		
$d(I_x + G_x + X_x)$					dY_x
100	0,70	0,23	0,20	1,51286	151 286
100	0,75	0,23	0,24	1,50943	150,943
100	0,80	0,25	0,26	1 51515	151,515
100	0,82	0,28	0,28	1,45012	145,012
100	0,65	0,26	0,30	1,22100	122,100
100	0,70	0,27	0,30	1,26743	126,743
100	0,78	0,25	0,31	1,37931	137,931

ΠΙΝΑΞ ΙΙ

Ἡ διαμόρφωσις τοῦ Ἐθνικοῦ Εἰσοδήματος τῆς χώρας *μετὰ* τὴν σύνδεσιν
 μέ τὴν Ε.Ο.Κ.

(Ἐπιθετικὴ περίπτωση)

Συνολικὴ δαπάνη τῆς οἰκονομίας	Διαζευκτικὰ τιμὰ παραμέτρων			Πολλαπλασιαστὴς	Ἐθνικὸν εἰσόδημα <i>μετὰ</i> τὴν σύνδεσιν μέ τὴν Ε.Ο.Κ.
	c_μ	τ_μ	m_μ		
$d(I_\mu + G_\mu + X_\mu)$					dY_μ
150	0,70	0,15	0,38	1,27389	191,084
150	0,75	0,14	0,42	1,29032	193,548
150	0,65	0,12	0,45	1,13895	170,843
150	0,61	0,10	0,48	1,07411	161,117
150	0,80	0,17	0,50	1,19617	179,426
150	0,81	0,16	0,55	1,14995	172,493
150	0,71	0,13	0,60	1,01802	152,703

αὐτὴ ἀντισταθμίζεται πλήρως ἀπὸ τὴν (εἰς ἀπολύτους ἀριθμοὺς) ἠύξημένην δαπάνην $d(I_\mu + G_\mu + X_\mu)$ τῶν χωρῶν· μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ. εἰς τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομίαν, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν μεγαλύτεραν αὐξησίν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τῆς χώρας ὑπὸ καθεστῶς συνδέσεως, dY_μ . Οὕτω, βάσει τοῦ θεθέντος κριτηρίου αὐξήσεως τῆς εὐμερίας, ἡ χώρα μας εὐρίσκεται εἰς καλυτέραν θέσιν μετὰ τὴν σύνδεσιν τῆς μετὰ τὴν Ε.Ο.Κ.

δ) Ἡ κατεύθυνσις τῆς συγχρόνου μεθοδολογίας εἰς τὴν διερευνῆσιν τῶν ἐπιπτώσεων τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων.

Τὸ ὑπόδειγμα (4.1)–(4.4) ἀποτελεῖ μίαν γενικὴν μέθοδον ἐκτιμήσεως τῶν ἐπιπτώσεων τὰς ὁποίας θὰ ἔχη μίαν οἰκονομικὴν ἔνωσιν ἐπὶ τῶν μακροοικονομικῶν μεγεθῶν μιᾶς χώρας· μέλους αὐτῆς.

Ἡ πρώτη ἐμπεριστατωμένη οἰκονομετρικὴ μέθοδος διερευνήσεως τῶν ἐπιπτώσεων μιᾶς οἰκονομικῆς ἐνώσεως ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Verdoorn⁽¹⁾ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἐνοποιήσεως τῶν χωρῶν τοῦ Βελγίου, τῆς Ὁλλανδίας καὶ τοῦ Λουξεμβούργου (Benelux).

Τὰ ἀποτελέσματά τῆς μελέτης αὐτῆς ὑπῆρξαν λίαν ἱκανοποιητικὰ καί, κατὰ κανόνα, σύμφωνα μὲ τὰς *a priori* προσδοκίας μας εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ σχηματισμοῦ μιᾶς οἰκονομικῆς ἐνώσεως. Ἡ μελέτη τῶν ἐπιπτώσεων τῆς συνδέσεως τῆς χώρας μας μετὰ τὴν Ε.Ο.Κ. θὰ ἦτο ἐνδεδειγμένον νὰ γίνῃ βάσει τοῦ ὑποδείγματος Verdoorn, τὸ ὁποῖον ὅμως διερευνᾷ μόνον τὰ προβλήματα τῆς «δημιουργίας» καὶ «ἐκτροπῆς» ἐμπορίου καὶ δὲν ἐξετάζει τὴν σχετικὴν ἐπίπτωσιν τῆς ἐνοποιήσεως ἐπὶ τῶν μακροοικονομικῶν μεγεθῶν μιᾶς χώρας· μέλους τῆς οἰκονομικῆς ἐνώσεως.

Ἡ πληρεστέρα μέθοδος διερευνήσεως τῶν ἐπιπτώσεων μιᾶς οἰκονομικῆς ἐνοποιήσεως ἐπὶ τῆς οἰκονομίας ἐνὸς κράτους· μέλους αὐτῆς, καὶ ἰδιαίτερώς ἐπὶ τῆς φορᾶς καὶ τῆς διευθύνσεως τοῦ σχετικοῦ ἐνδοπεριφερειακοῦ ἐμπορίου, εἶναι τὸ *ἐνδοπεριφερειακὸν ὑπόδειγμα εἰσοδῶν - ἐκροδῶν* (interregional input-output model) τοῦ Leontief ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐβασίσθησαν τὰ ὑποδείγματα Isard, Moses, Chenery, Wonnacott⁽²⁾ κ.ἄ.

1. P. J. Verdoorn, *The Intra-Bloc Trade of Benelux*, εἰς *Economic Consequences of the Size of Nations*, ἔ.ἄ., σελ. 291 - 329.

2. R. J. Wonnacott, *Canadian-American Dependence: An Interindustry Analysis of Production and Prices*, N. - Holland Publishing Co., Amsterdam 1961, σελ. 8 - 32.

Τὸ ὑπόδειγμα Wonnacott, ἐπὶ παραδειγματι, ἀποτελεῖ μίαν πλήρη ἐφαρμογὴν διακρατικῆς οἰκονομικῆς ἀλληλεξαρτήσεως ἢ σχετικὴ ἐμπειρικὴ ἀνάλυσις ἀναφέρεται εἰς τὴν αὖξουσαν ἀλληλεξάρτησιν τῶν οἰκονομιῶν τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν καὶ τοῦ Καναδά καὶ τὴν διερεύνησιν τῶν ἐμπορικῶν τῶν σχέσεων δεδομένου ὅτι αἱ χώραι αὗται ἔχουν ἐγκαθιδρύσει μεταξύ τῶν *de facto* «οἰκονομικὴν ἔνωσιν», ὡς ἐμφαίνεται ἀπὸ τὸν ὄγκον τοῦ μεταξύ τῶν ἐμπορίου καὶ ἀπὸ τὸ μέγεθος τῶν Ἀμερικανικῶν ἐπενδύσεων εἰς τὸν Καναδᾶν. Μία παράλληλος περίπτωσις μεταξύ Ε.Ο.Κ. καὶ Ἑλλάδος δὲν ἀποκλείεται, ἐφ' ὅσον ἦδη ἔχομεν *de jure* οἰκονομικὴν ἔνωσιν.

Εἰς τὸν Πίνακα III δίδομεν ἕνα σχηματικὸν ὑπόδειγμα τοῦ πίνακος εἰσροῶν· ἐκροῶν τὸ ὁποῖον εἶναι δυνατὸν νὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ τὴν διερεύνησιν τῶν οἰκονομικῶν ἐπιπτώσεων τῆς συνδέσεως τῆς χώρας μας μὲ τὴν Ε.Ο.Κ.

Π Ι Ν Α Κ Σ Ι Ι Ι

Πίναξ ἐνδοκλαδικῶν εἰσροῶν· ἐκροῶν μεταξύ Ἑλλάδος καὶ Ε.Ο.Κ.

Εἰσροαί Ἐκροαί		Κλάδοι Εἰσροῶν (καταναλώσεως)						Τελικὴ Ζήτησις		
		Ἑλλάδος			Ε.Ο.Κ.			Ἑλλάδος	Ε.Ο.Κ.	
		1	2	...	n	1	2			...
Κλάδοι Ἐκροῶν (παραγωγῆς)	Ἑλλάδος	1	$\kappa\alpha_{11}$	$\kappa\alpha_{12}$	$\kappa\alpha_{1n}$	$\varepsilon\beta_{11}$	$\varepsilon\beta_{12}$	$\varepsilon\beta_{1n}$	$\lambda\psi_1$	$\kappa\psi_1$
		2	$\kappa\alpha_{21}$	$\kappa\alpha_{22}$	$\kappa\alpha_{2n}$	$\varepsilon\beta_{21}$	$\varepsilon\beta_{22}$	$\varepsilon\beta_{2n}$	$\lambda\psi_2$	$\kappa\psi_2$
		...								
	n	$\kappa\alpha_{n1}$	$\kappa\alpha_{n2}$	$\kappa\alpha_{nn}$	$\varepsilon\beta_{n1}$	$\varepsilon\beta_{n2}$	$\varepsilon\beta_{nn}$	$\lambda\psi_n$	$\kappa\psi_n$	
	Ε.Ο.Κ.	1	$\varepsilon\alpha_{11}$	$\varepsilon\alpha_{12}$	$\varepsilon\alpha_{1n}$	$\kappa\beta_{11}$	$\kappa\beta_{12}$	$\kappa\beta_{1n}$	$\varepsilon\zeta_1$	$\kappa\zeta_1$
		2	$\varepsilon\alpha_{21}$	$\varepsilon\alpha_{22}$	$\varepsilon\alpha_{2n}$	$\kappa\beta_{21}$	$\kappa\beta_{22}$	$\kappa\beta_{2n}$	$\varepsilon\zeta_2$	$\kappa\zeta_2$
		...								
		n	$\varepsilon\alpha_{n1}$	$\varepsilon\alpha_{n2}$	$\varepsilon\alpha_{nn}$	$\kappa\beta_{n1}$	$\kappa\beta_{n2}$	$\kappa\beta_{nn}$	$\varepsilon\zeta_n$	$\kappa\zeta_n$

Οὕτω, βάσει τῆς γνωστῆς ἐμπειρίας ὅπῃ τὴν θεωρίαν τοῦ ὑποδείγματος εἰσροῶν· ἐκροῶν ἔχομεν :

Ἐνδοκλαδικαὶ σχέσεις :

$\varepsilon\beta_{ij}$ = ἡ ἀξία παραγωγῆς τοῦ κλάδου *i* τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία ἀπορροφᾶται (καταναλίσκεται) ὑπὸ τοῦ κλάδου *j* ἐν Ἑλλάδι,

$\kappa\alpha_{ij}$ = ή αξία παραγωγής του κλάδου i της Ελλάδος, ή οποία απορροφάται υπό του κλάδου j της Ε.Ο.Κ.,

ϵ_{ij} = ή αξία παραγωγής του κλάδου i της Ε.Ο.Κ., ή οποία απορροφάται από τον κλάδον j της Ελλάδος, και

$\kappa\beta_{ij}$ = ή αξία παραγωγής του κλάδου i της Ε.Ο.Κ., ή οποία απορροφάται από τον κλάδον j της Ε.Ο.Κ.

Τελική ζήτησις :

$\epsilon\gamma_i$ = ή αξία παραγωγής του κλάδου i της Ελλάδος, ή οποία απορροφάται ως τελική ζήτησις υπό του ίδιου κλάδου έν Ελλάδι,

$\kappa\delta_i$ = ή αξία παραγωγής του κλάδου i της Ελλάδος, ή οποία απορροφάται υπό του ίδιου κλάδου της Ε.Ο.Κ. ως τελική ζήτησις,

$\epsilon\zeta_i$ = ή αξία παραγωγής του κλάδου i της Ε.Ο.Κ., ή οποία απορροφάται ως τελική ζήτησις υπό του ίδιου κλάδου της Ελλάδος, και

$\kappa\eta_i$ = ή αξία παραγωγής του κλάδου i της Ε.Ο.Κ., ή οποία απορροφάται από τον ίδιον κλάδον της Ε.Ο.Κ. ως τελική ζήτησις.

Κατά την γνωστήν τεχνολογικήν έρμηνείαν των πινάκων εισροών - έκροών, εις τον Πίνακα III ή παραγωγή του κλάδου i τόσον εις την Ελλάδα όσον και εις την Ε.Ο.Κ., κατανέμεται όριζοντίως. Αι εισροαί του κλάδου i , τόσον εις την Ελλάδα όσον και εις την Ε.Ο.Κ., αναγράφονται καθέτως του πίνακος εισροών - έκροών.

Η τελική ζήτησις και διά τά δύο μέρη της Ελλάδος και της Ε.Ο.Κ. αποτελείται από την κατανάλωσιν, τας επενδύσεις και τας έξαγωγάς. Αι έξαγωγαί, βεβαίως, ένταυθα είναι έξαγωγαί προς τας τρίτας χώρας, ήτοι χώρας μη - μέλη της Ε.Ο.Κ.

Εις τον Πίνακα III ένν υποθέσωμεν ότι ή συνολική παραγωγή του κλάδου i εις την Ελλάδα είναι :

$$\epsilon\beta_i \quad (i = 1, 2, \dots, n)$$

και ή συνολική παραγωγή του κλάδου i της Ε.Ο.Κ. είναι :

$$\kappa\beta_i \quad (i = 1, 2, \dots, n)$$

τότε, βάσει των τεχνολογικών δεδομένων των εισροών - έκροών εις την παραγωγικήν διαδικασίαν, έχομεν τας έξης σχέσεις έκ του Πίνακος III :

$$\varepsilon\beta_{11} - \varepsilon\beta_{12} \dots - \varepsilon\beta_{1n} - \kappa\alpha_{11} - \kappa\alpha_{12} \dots - \kappa\alpha_{1n} = \varepsilon\gamma_1 + \kappa\gamma_1$$

$$\vdots$$

$$\varepsilon\beta_{n1} - \varepsilon\beta_{n2} \dots - \varepsilon\beta_{nn} - \kappa\alpha_{n1} - \kappa\alpha_{n2} \dots - \kappa\alpha_{nn} = \varepsilon\gamma_n + \kappa\gamma_n$$

$$\kappa\beta_{11} - \varepsilon\alpha_{11} - \varepsilon\alpha_{12} \dots - \varepsilon\alpha_{1n} - \kappa\beta_{11} - \kappa\beta_{12} \dots - \kappa\beta_{1n} = \varepsilon\zeta_1 + \kappa\zeta_1$$

$$\vdots$$

$$\kappa\beta_{n1} - \varepsilon\alpha_{n1} - \varepsilon\alpha_{n2} \dots - \varepsilon\alpha_{nn} - \kappa\beta_{n1} - \kappa\beta_{n2} \dots - \kappa\beta_{nn} = \varepsilon\zeta_n + \kappa\zeta_n$$

Αἱ ἀνωτέρω σχέσεις εἶναι δυνατὸν νὰ παρασταθοῦν καὶ ἐκτιμηθοῦν διὰ μητρῶν ὁπότε, βάσει τῶν σχετικῶν ἔνδοκλαδικῶν σχέσεων μεταξὺ Ε.Ο.Κ. καὶ Ἑλλάδος, εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ποσοτικὴ ἐκτίμησις τῶν σχετικῶν ἐπιπτώσεων τῆς οἰκονομικῆς ἐνώσεως. Ἐπὶ παραδειγματι ἔχομεν τὰς ἑξῆς σχέσεις:

$$\varepsilon\gamma_{ij} = \frac{\varepsilon\beta_{ij}}{\varepsilon\beta_j} = \frac{\text{εἰσορρογὴ τοῦ προϊόντος ἰ ἑλληνικῆς παραγωγῆς εἰς τὸν κλάδον } j \text{ τῆς Ἑλλάδος}}{\text{συνολικὴ ἀξία τῆς παραγωγῆς τοῦ κλάδου } j \text{ ἐν Ἑλλάδι}}$$

$$\kappa\delta_{ij} = \frac{\kappa\alpha_{ij}}{\kappa\beta_j} = \frac{\text{εἰσορρογὴ τοῦ προϊόντος ἰ ἑλληνικῆς παραγωγῆς εἰς τὸν κλάδον } j \text{ τῆς Ε.Ο.Κ.}}{\text{συνολικὴ ἀξία παραγωγῆς τοῦ κλάδου } j \text{ εἰς τὴν Ε.Ο.Κ.}}$$

Εἶναι ἐμφανές ὅτι οἱ συντελεσταὶ $\varepsilon\gamma_{ij}$ καὶ $\kappa\delta_{ij}$ εἶναι λιαν χρήσιμοι διὰ τὴν ποσοτικὴν ἀνάλυσιν τῶν ἐπιπτώσεων τῆς συνδέσεως τῆς χώρας μας μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. Μία κατάλληλος παρουσίασις τοῦ Πίνακος III, ἐξ ἄλλου δύναται νὰ διερευνήσῃ λιαν ἐνδιαφέροντα προβλήματα εἰς ἔνδοπεριφερειακὸν ἐπίπεδον μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ε.Ο.Κ., ὅπως εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς μεταναστεύσεως (διὰ τῆς μελέτης τῶν συντελεστῶν εἰσορρογῆς ἐργασίας (labour inputs) εἰς τοὺς δύο χώρους βάσει τοῦ Πίνακος III!), τὸ πρόβλημα τῆς ὑποκαταστάσεως τῶν εἰσαγωγῶν⁽¹⁾ εἰς τὸ πλαίσιον τοῦ ἔνδοπεριφερειακοῦ ἐμπορίου μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ε.Ο.Κ. κλπ.

Ἄλλ' ἢ χρησιμοποίησις τοῦ ὑποδείγματος τῶν εἰσορῶν-ἐκροῶν παρουσιάζει τεραστίας δυσχερείας λόγῳ τῆς ἑλλείψεως στατιστικῶν δεδομένων διὰ τὴν σχετικὴν ἀνάλυσιν.

Προσφάτως, ἐγένετο μίᾳ προσπάθεια⁽²⁾ ἐκτιμήσεως τῶν ἐπιπτώσεων τὰς ὁποίας εἶχεν ἡ σύστασις τῆς Ε.Ο.Κ. ἐπὶ τῆς «δημιουρ-

1. R. J. Wonnacott, ἔ. ἀ. σελ., 20-23 καὶ 27-32.

2. L. D. de la Vinelle, *La Création du Commerce Attribuable au Marché Commun et son Incidence sur le Volume du Produit National de la Communauté*, Informations Statistiques, (CBE), N° 4, 1965.

γίας ἔμπορίου», τῆς «ἐκτροπῆς ἔμπορίου» καὶ ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τῆς Κοινότητος.

Ὁ Verdoorn καὶ διάφοροι ἄλλοι ἐρευνηταί, διὰ τῆς χρησιμοποιοῦσας τῆς «μῆτρας ἔμπορίου» ὑπελόγησαν ὅτι ἡ «ἐπέκτασις» τοῦ ἔμπορίου ἢ ὅποια ὠφείλετο εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς Ε.Ο.Κ. μέχρι τοῦ 1962 ἦτο 2.250 ἑκατ. δολλάρια, ἤτοι 6,50% τῶν συνολικῶν εἰσαγωγῶν τῆς Ε.Ο.Κ. καὶ μέχρι τοῦ 1964 ἦτο περίπου 4.000 ἑκατ. δολλάρια, ἤτοι 9% περίπου τῶν συνολικῶν εἰσαγωγῶν τῶν χωρῶν - μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ.

Βάσει τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν καὶ δεδομένου ὅτι ἡ ἐλαστικότητα μεταξὺ τοῦ ἔμπορίου καὶ τῆς παραγωγῆς εἶναι +0,5, ὑπελογίσθη ὅτι ἡ ἐπίδρασις τῆς συστάσεως τῆς Ε.Ο.Κ. ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος (προϊόντος) τῶν χωρῶν - μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ. ὑπῆρξε μέχρι τὸ 1962 3,3% καὶ μέχρι τὸ 1964 4,5%.

Ἡ μέθοδος διὰ τῆς ὁποίας ὑπολογίζεται ἡ ἐπίπτωσις ἐπὶ τῆς «δημιουργίας ἔμπορίου» συνεπεῖα τοῦ σχηματισμοῦ τῆς Ε.Ο.Κ. εἶναι ἀπλουστάτη. Ἐν προκειμένῳ γίνεται διάκρισις μεταξὺ ἐνδοκοινοτικοῦ καὶ ἐξωκοινοτικοῦ ἔμπορίου καὶ ἐπιχειρεῖται διαπίστωσις τῆς τάσεως διαχρονικῶς πρὸς τῆς ἐνοποιήσεως. Κατόπιν λαμβάνεται τὸ 1958 ὡς ἀφετηρία διὰ τὴν προβολὴν τῆς θεωρητικῆς τάσεως βάσει τῆς προηγουμένης ἐμπειρίας καὶ ἐπακολουθεῖ σύγκρισις μὲ τὴν πραγματικὴν τάσιν. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ θεωρητικῆς (βάσει τῆς προηγηθείσης ἐμπειρίας) καὶ πραγματικῆς τάσεως ἀποτελεῖ τὴν «δημιουργίαν ἔμπορίου» συνεπεῖα τῆς τελωνειακῆς (καὶ οἰκονομικῆς) ἐνώσεως.

Εἰς νεωτέραν διερεύνησιν⁽¹⁾ τοῦ προβλήματος τῆς «δημιουργίας ἔμπορίου» μετὰ τὴν σύστασιν τῆς Ε.Ο.Κ. εὐρέθη ὅτι διὰ τὸ 1964 ἡ ἀκαθάριστος «δημιουργία ἔμπορίου» ἦτο τῆς τάξεως τῶν 4.000 - 5.000 ἑκατ. δολλαρίων καὶ ὅτι μέχρι τοῦ 1963 συμπεριλαμβανομένου, ἡ δημιουργία τῆς Ε.Ο.Κ. δὲν ἐπέφερε καμμίαν «ἐκτροπὴν ἔμπορίου». Τὸ 1964 ὁμως ἔλαβε χώραν «ἐκτροπὴ ἔμπορίου» τῆς τάξεως τῶν 1.500 ἑκατ. δολλαρίων. Ἐπομένως, ἡ καθαρὰ «δημιουργία ἔμπορίου» κατὰ τὸ 1964 συνεπεῖα τῆς συστάσεως τῆς Ε.Ο.Κ. ἦτο περίπου 2.500 - 3.500 ἑκατ. δολλάρια.

Ἡ μέθοδος ὁμως ἢ ὅποια χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν διερεύνησιν τῶν σχετικῶν ἐπιπτώσεων εἶναι ἀπλὴ καὶ δύσκαμπτος διότι στηρίζεται εἰς προβολὰς τῶν (λογαριθμῶν) τῶν ἐξαγωγῶν διαχρονικῶς, ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐνδοκοινοτικὸν καὶ ἐξωκοινοτικὸν ἔμπόριον. Ἐκφρά-

1. L. D. de la Vinelle, *Nouvelle Recherche sur la Création de Commerce Attribuable au Marché Commun*, Informations Statistiques, (C.E.E.), No. 3, 1966.

ζεται δὲ ἡ ἄποψις ὅτι ἡ διερεῦνησις τῶν ἐπιπτώσεων μιᾶς οἰκονομικῆς ἐνώσεως ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου «δὲν ἔχει μέλλον (1)». Ἐν προκειμένῳ ὅμως πιστεύομεν ὅτι ἡ διερεῦνησις τοῦ προβλήματος αὐτοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ λίαν ἱκανοποιητικῶς διὰ τῆς χρήσεως τοῦ ἐνδοπεριφερειακοῦ ὑποδείγματος εἰσροῶν - ἐκροῶν κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ὑπὸ τοῦ Wonnacott.

5. Αἱ ἐπιπτώσεις τῆς συνδέσεως μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. ἐπὶ τῶν τιμῶν καὶ τῆς παραγωγικότητος

Πλὴν τῶν ἐπιπτώσεων τῆς συνδέσεως ἐπὶ τῶν μακροοικονομικῶν μεγεθῶν τῆς οἰκονομίας μας (ἐθνικὸν εἰσόδημα, κατανάλωσις, ἀποταμίευσις, ἐπενδύσεις, εἰσαγωγαὶ κλπ.) ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον παρουσιάζει καὶ ἡ διερεῦνησις τῶν ἐπιπτώσεων τῆς συνδέσεως ἐπὶ τῶν τιμῶν καὶ τῆς παραγωγικότητος τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας.

Ἐρωτᾶται μήπως ἡ σύνδεσις τῆς χώρας μας μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. προκαλέσει δυσμενῆ ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐπιπέδου τῶν τιμῶν (2). Πράγματι, δεδομένου ὅτι κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν ἐσημειώθησαν κατὰ μέσον ὄρον ταχύτεροι ρυθμοὶ αὐξήσεως τῶν τιμῶν εἰς τὰς χώρας τῆς Ε.Ο.Κ. ἐν σχέσει μὲ τὴν χώραν μας, ἐρωτᾶται μήπως μετὰ τὴν σύνδεσιν ὑπάρχει κίνδυνος εἰσαγωγῆς τῶν πληθωριστικῶν τούτων πιέσεων καὶ εἰς τὴν χώραν μας ἡ ὁποία ἐπέτυχε ἱκανοποιητικὴν νομισματικὴν σταθερότητα. Τοῦτο θὰ πρέπει νὰ ἀναμένεται διότι, καίτοι ἡ μείωσις τῶν δασμῶν καὶ περιορισμῶν (βάσει τοῦ γενικοῦ δασμολογικοῦ ἀφοπλισμοῦ) ὡς καὶ ἡ ἔντασις τοῦ ἀνταγωνισμοῦ θὰ ἐπιδράσουν ἀνασταλτικῶς ἐπὶ τοῦ ρυθμοῦ αὐξήσεως τῶν τιμῶν μετὰ τὴν σύνδεσιν, ἐν τούτοις, ἡ ἐφαρμογὴ τῆς Κοινῆς Γεωργικῆς Πολιτικῆς βάσει τοῦ Σχεδίου Mansholt ἤδη ὤθησε πρὸς τὰ ἄνω τὸν εἰδικὸν τιμάρθμον τῶν τροφίμων τῶν χωρῶν - μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ. μὲ ἀποτέλεσμα τὴν γενικὴν ἀνοδὸν τοῦ ἐπιπέδου τῶν τιμῶν.

Πράγματι, ἡ ἐντόνως προστατευτικὴ γεωργικὴ πολιτικὴ τῆς Ε.Ο.Κ. διὰ τῶν λεγομένων ἀντισταθμιστικῶν εἰσφορῶν (prélèvements) ἔναντι τῶν τρίτων χωρῶν (κυρίως ἔναντι τῶν γεωργικῶν προϊόντων τῆς Δανίας καὶ τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν) ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸ γεγο-

1. L. D. de la Vinelle, *ἑ.ἄ.*, σελ. 15.

2. Σ. Μ. Θεοφανίδης, *Ἡ Ζήτησις Χρήματος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκονομίαν*, 1948 - 62: *Οἰκονομικὴ Διερεύνησις*, Ἀθήναι 1964, σελ. 26 - 27. Ἀνάτυπον ἐκ τῆς *Ἐπιθεωρήσεως Οἰκονομικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν*, τεύχ. 1-2, 1964.

νὸς ὅτι ἡ Ε.Ο.Κ. εἶναι ἐλλειμματικὴ ἀγορὰ εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ γεωργικὰ προϊόντα (μόνον εἰς τὰ λαχανικά, τὸ γάλα καὶ τὸ χοίρειον κρέας ὁ συντελεστὴς αὐταρκειας τῆς Ε.Ο.Κ. ὑπερβαίνει 100%) ὤθησαν τὰς τιμὰς τῶν γεωργικῶν προϊόντων εἰς ὕψηλὰ ἐπίπεδα. Τοῦτο ἀντικατοπτρίζεται εἰς τοὺς δείκτας τῶν «ψαλίδων» τῶν χωρῶν - μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ. Πράγματι, εἰς ὅλας τὰς χώρας - μέλη τῆς Ε.Ο.Κ., πλὴν τῆς Δ. Γερμανίας, ἡ «ψαλὶς» ἐσημείωσε μίαν αἰσθητὴν βελτίωσιν μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Σχεδίου Mansholt καὶ τὴν διαμόρφωσιν τῆς Κοινῆς Γεωργικῆς Πολιτικῆς.

Ἄλλ' ἡ αὔξησις τοῦ ἐπιπέδου τῶν τιμῶν εἰς τὴν Ε.Ο.Κ. δὲν ὀφείλεται μόνον εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἐφαρμογῆς τῆς Κοινῆς Γεωργικῆς Πολιτικῆς. Εἰς τὴν ἐκδήλωσιν πληθωριστικῶν πιέσεων εἰς τὸν χῶρον τῆς Ε.Ο.Κ. κατὰ τὴν τελευταίαν πενταετίαν⁽¹⁾ συνέβαλον, κυρίως, αἱ αὐξήσεις τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων καὶ ἡ ἔντασις τῆς ἐνεργοῦ ζήτησεως. Αἱ τάσεις αὗται εἶναι λίαν ἔντονοι εἰς τὸν χῶρον τῆς Ε.Ο.Κ., ἡ σύνδεσις δὲ τῆς χώρας μας θὰ προκαλέσῃ τὴν ἐκδήλωσιν παραλλήλων ἐπιπτώσεων καὶ εἰς τὴν ἐλληνικὴν οἰκονομίαν. Ἦδη, ἡ ἀπορρόφησις τῶν ἐργατικῶν χειρῶν ἐκ τῆς μεταναστεύσεως εἰς τὴν Εὐρώπην ἤσκησε δραστηκὴν ὑψωτικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων εἰς τὴν χώραν μας. Ἡ αὔξησις τῶν ἡμερομισθίων τῶν ἐργαζομένων εἰς τὴν ἐλληνικὴν οἰκονομίαν, μετὰ τὴν μετανάστευσιν πρὸς τὰς χώρας - μέλη τῆς Ε.Ο.Κ. προσφέρει μίαν θριαμβευτικὴν ἐπαλήθευσιν τῆς γνωστῆς νεο-κλασσικῆς θεωρίας τοῦ P. A. Samuelson κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ διεθνὲς «ἐμπόριον» γενικῶς τείνει νὰ ἐξισώσῃ τὰς τιμὰς τῶν προϊόντων καὶ τὰς ἀμοιβὰς τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς (factor price equalization)⁽²⁾. Καίτοι ὁμως τὸ σημεῖον τῆς πλήρους ἐξισώσεως τῶν μισθῶν ἐν προκειμένῳ δὲν ἔχει ἐπιτευχθῆ, ἐν τούτοις, πιστεύεται ὅτι ἡ σύνδεσις μας μετὰ τὴν Ε.Ο.Κ. θὰ συμβάλῃ εἰς τὴν περαιτέρω ἐξισορρόπησιν τῶν ἀμοιβῶν ἐργασίας μακροχρονίως, ἐφ' ὅσον βεβαίως ἐν-

1. Μεταξὺ 1960 καὶ 1965 αἱ τιμαὶ καταναλωτοῦ εἰς τὰς χώρας - μέλη τῆς Ε.Ο.Κ. ηὔξηθησαν ὡς ἑξῆς: Κατὰ 24% εἰς τὴν Ἰταλίαν, 20% εἰς τὴν Ὁλλανδίαν, 19% εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ 15% εἰς τὸ Βέλγιον. Κατὰ τὴν ἴδιαν περίοδον, ἡ αὔξησις τῶν τιμῶν τοῦ καταναλωτοῦ εἰς τὴν χώραν μας δὲν ὑπερέβη τὸ ἐπίπεδον τῶν 10%.

2. P. A. Samuelson «International Trade and the Equalization of Prices», *Economic Journal*, June 1948. P. A. Samuelson, «International Factor Price Equalization Once Again», *Economic Journal*, June 1949. R. W. Jones, «Factor Proportions and the Heckscher - Ohlin Theorem», *Review of Economic Studies*, N° 63, 1956—57.

σχυθῆ ἢ κινητικότης τῆς ἐργασίας εἰς τὸ πλαίσιον τῆς ἀνακατανομῆς τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν μετὰ τὴν πλήρη οἰκονομικὴν ἐνοποίησιν. Πιστεύεται δὲ ὅτι, τελικῶς, πρὸς τὴν ἰδίαν *συγκλίνουσαν* κατεύθυνσιν θὰ κινήθωσιν καὶ ὄλαι αἱ τιμαὶ τῶν προϊόντων καὶ τῶν ἀμοιβῶν τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς, ἐφ' ὅσον τοῦτο ἀποτελεῖ συγκεκριμένον στόχον τῆς γενικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῆς Ε.Ο.Κ.

Φαίνεται ὁμῶς ὅτι μακροχρονίως μία οἰκονομικὴ ἔνωσις ἀποτελεῖ σοβαρὸν *σταθεροποιητικὸν* παράγοντα τοῦ ἐπιπέδου τῶν τιμῶν. Πράγματι, θεωρητικῶς, εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποδεχθῶμεν τὴν ὑπόθεσιν ὅτι μία οἰκονομικὴ ἐνοποίησις ἐξασφαλίζει μεγαλύτεραν σταθερότητα εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν τιμῶν τῶν χωρῶν· μελῶν αὐτῆς ἐν σχέσει πρὸς τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ χώρα - μέλος θὰ ᾔτο ἐκτὸς τῆς οἰκονομικῆς ἐνώσεως.

Οὕτω, μία οἰκονομικὴ ἔνωσις ἐξασφαλίζει, κατ' ἀρχὴν, περισσοτέρας πιθανότητας ἐπιτεύξεως ἰσορροπίας εἰς τὸ ἰσοζύγιον τῆς προσφορᾶς καὶ ζητήσεως. Ἐπὶ παραδειγματι, μία κακὴ ἐσοδεῖα σιτηρῶν εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰς τὸ πλαίσιον τῆς Ε.Ο.Κ., εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξουδετερωθῆ ἀπὸ μίαν καλὴν ἐσοδεῖαν σιτηρῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν ἢ τὴν Ἑλλάδα. Ἐφ' ὅσον δὲ ἐντὸς τῆς Ε.Ο.Κ. θὰ ὑφίσταται ἐλευθερία διακινήσεως τῶν ἀγαθῶν, ἢ ὕψωσις τῶν τιμῶν τῶν σιτηρῶν (καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν παραγομένων προϊόντων) εἰς τὴν Γαλλίαν, θὰ ἀποφευχθῆ συνέπεια τῆς καλῆς ἐσοδεῖας εἰς τὴν Ἰταλίαν ἢ τὴν Ἑλλάδα. Οὕτω, ἐὰν ὁ ρυθμὸς αὐξήσεως τῶν τιμῶν, P , διαχρονικῶς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν διαφορὰν μεταξὺ προσφορᾶς, S , καὶ ζητήσεως, D , ἦτοι

$$\frac{dP}{dt} = f(D - S), \quad (5.1)$$

τότε ὁ ρυθμὸς αὐξήσεως τῶν τιμῶν εἰς μίαν χώραν *μετὰ* τὴν σύνδεσιν

$$\frac{dP_\mu}{dt} \quad (5.2)$$

καὶ ὁ ρυθμὸς αὐξήσεως τῶν τιμῶν εἰς τὴν χώραν αὐτὴν *χωρὶς* τὴν σύνδεσιν :

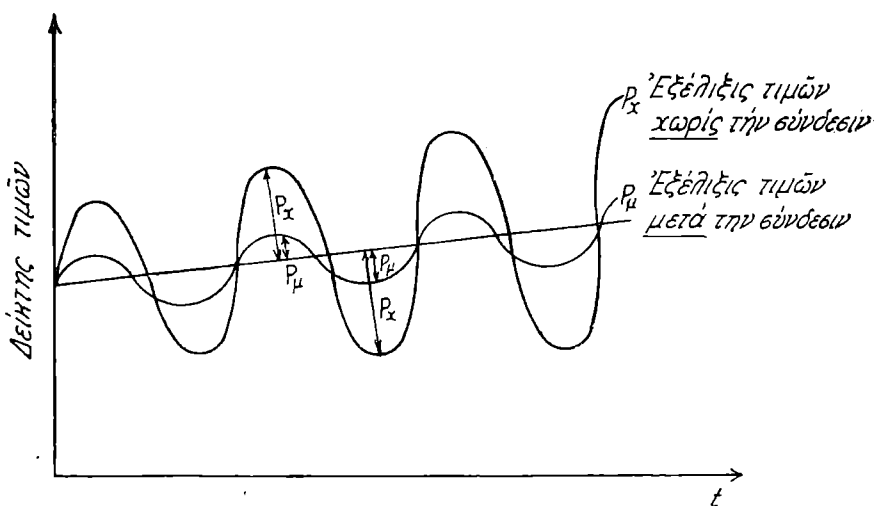
$$\frac{dP_x}{dt} \quad (5.3)$$

εἶναι πιθανὸν νὰ πληροῦν τὴν ἐξῆς συνθήκην :

$$\frac{dP_x}{dt} > \frac{dP_\mu}{dt}. \quad (5.4)$$

Ἡ σχέσις (5 4) εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχη γενικὴν ἐφαρμογὴν μετὰ τὴν οἰκονομικὴν ἐνοποίησιν, χωρὶς βεβαίως νὰ ἀποκλείωνται ἐξαιρέσεις εἰς μικροοικονομικὸν ἐπίπεδον.

Εἶναι πιθανόν, ἡ σύνδεσις μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τὸ καταναλωτικὸν κοινὸν τῆς χώρας μεγαλυτέραν ποσότητα (καὶ καλυτέραν ποιότητα) βιομηχανικῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ τὸ γεγονός ὅτι ἡ εὐρωπαϊκὴ ἀγορὰ εἶναι ἐλλειμματικὴ εἰς γεωργικὰ προϊόντα, δύναται νὰ προκαλέσῃ ἐλλείψεις γεωργικῶν προϊόντων εἰς τὴν χώραν μας, ἐφ' ὅσον ἡ ζήτησις ἐκ μέρους τῶν χωρῶν μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ. θὰ ἀπορροφήσῃ σημαντικὸν τμήμα τῆς ἐλληνικῆς παραγωγῆς.



Διάγραμμα 3.

Ὡς ἐμφαίνεται ὁμως εἰς τὸ Διάγραμμα 3, ἡ οἰκονομικὴ ἐνοποίησις ὁδηγεῖ κατὰ κανόνα εἰς σταθεροποίησιν τοῦ ρυθμοῦ ἐξελίξεως τῶν τιμῶν εἰς μακροχρόνιον ὀριζόντιο ἀναλύσεως. Πράγματι, χωρὶς τὴν σύνδεσιν τὸ εὖρος τῆς διακυμάνσεως τῶν τιμῶν, P_x , εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ εὖρος τῆς διακυμάνσεως τῶν τιμῶν μετὰ τὴν ἔνταξιν μιᾶς χώρας εἰς ἓνα εὐρύτερον οἰκονομικὸν συνασπισμὸν, $P_μ$ ⁽¹⁾. Σοβαρὰν σταθεροποιητικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ρυθμοῦ αὐξή-

1. Ἡ ἴσῃ σημαντικὴ αὐτὴ ὑπόθεσις εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν ἐπιπτώσεων τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων ἰσχύει μακροχρονίως. Ὁ ἔλεγχος τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς ἐπὶ τοῦ παρόντος, εἰς ἐνδεικτικὸν στάδιον ἀναλύσεως, δὲν ἀπέδωκε θετικὰ ἀποτελέσματα, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ρυθμοῦ αὐξήσεως τῶν τιμῶν τοῦ καταναλωτοῦ εἰς τὰς ἑξ ἡμέρας· μέλη τῆς Ε.Ο.Κ. μετὰ τὴν ἐνοποίησιν

σεως τῶν τιμῶν εἰς τὸ πλαίσιον τῆς Ε.Ο.Κ. θὰ διαδραματίσουν ἡ διεύρυνσις τῆς ἀγορᾶς, ἡ ἔντασις τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, ἡ ἐλευθέρα διακίνησις τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς, ἡ αὐξήσις τῆς παραγωγικότητος, ἡ ὀρθολογικὴ ὀργάνωσις τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς διακινήσεως τῶν ἀγαθῶν κλπ.

Καίτοι ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ χώρας μας κινεῖται εἰς ἀνώτερον ἐπίπεδον παραγωγικότητος ἐν συγκρίσει μὲ τὰς χώρας τῆς Ε.Ο.Κ. ἐν συνόλῳ ⁽¹⁾, ἀναμένεται ὅτι ἡ σύνδεσις μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. θὰ ἔχη εὐνοϊκὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ρυθμοῦ αὐξήσεως τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τῆς αὐξήσεως καὶ τῆς βελτιώσεως τῆς συνθέσεως τῶν ἐπενδύσεων εἰς τὴν χώραν μας, ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ τῆς ἐφαρμογῆς καλυτέρων μεθόδων παραγωγῆς καὶ βελτιωμένης τεχνολογίας.

Ἐξ ἄλλου, αἱ τάσεις αὐταὶ θὰ ἀμβλύνουν τὴν δυσμενῆ σχέσιν ἡ ὅποια ὑφίσταται τὴν στιγμὴν αὐτὴν εἰς τοὺς συντελεστὰς κεφαλαίου - προϊόντος (capital - output ratios) τῆς χώρας μας ἔναντι τῶν ἀντιστοίχων συντελεστῶν τῶν χωρῶν - μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ.

των κατὰ τὸ 1958. Μόνον εἰς τὴν Γαλλίαν, Ὀλλανδίαν καὶ τὸ Λουξεμβούργον ὁ ρυθμὸς αὐξήσεως τῶν τιμῶν παρουσίασε *βραδυτέραν* αὐξήσιν μετὰ τὴν δημιουργίαν τῆς ἐνιαίας ἀγορᾶς τῆς Ε.Ο.Κ.

Περίοδος	Δ. Γερμανία	Γαλλία	Ἰταλία	Ὀλλανδία	Βέλγιον	Λουξεμβούργον
1950 — 1953	+ 0,4	+ 9,8	+ 3,7	+ 5,3	+ 2,0	+ 3,3
1954 — 1957	+ 2,5	+ 1,4	+ 2,4	+ 3,5	+ 1,7	+ 1,6
1958 — 1961	+ 1,7	+ 7,0	+ 1,7	+ 1,6	+ 1,0	+ 0,8
1962 — 1965	+ 2,9	+ 3,8	+ 5,6	+ 4,2	+ 2,9	+ 2,6

Διὰ τὴν ἀντικειμενικὴν ὁμῶς ἐκτίμησιν τῶν ἀνωτέρω δεδομένων θὰ πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ περίοδος 1950 — 1953 ὑπῆρξε γενικῶς ἀνώμαλος (ἐλλείψεις ἀγαθῶν, πόλεμος τῆς Κορέας, ἄμεσοι καὶ ἔμμεσοι περιορισμοὶ ἀνατιμήσεων κλπ.).

1. Εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι ἐνῶ τὸ Σχέδιον Προγράμματος Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως (1966 - 70) τοῦ ΚΕΠΕ προβλέπει ρυθμὸν αὐξήσεως τῆς παραγωγικότητος τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας 6,4% κατὰ μέσον ὄρον ἐτησίως διὰ τὴν περίοδον 1965 - 70, τὸ Πρῶτον Σχέδιον Μεσοπρόθεσμου Οἰκονομικῆς Πολιτικῆς, τὸ ὑποβληθὲν ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ε.Ο.Κ. τὴν 29ην, Ἀπριλίου 1966, προβλέπει αὐξήσιν τῆς παραγωγικότητος δι' ὄλοκληρον τὴν Κοινότητα τῆς τάξεως τῶν 3,8% κατὰ μέσον ὄρον ἐτησίως διὰ τὴν περίοδον 1965 - 70.

6. Ἡ μακροχρόνιος ἐξέλιξις τῶν «ὄρων τοῦ ἐμπορίου» μετὰ τὴν σύνδεσιν τῆς χώρας μας μετὰ τὴν Ε.Ο.Κ.

Εἰς τὸ πλαίσιον τῆς ἐξελίξεως τῶν σχετικῶν τιμῶν, μετὰ τὴν πλήρη σύνδεσιν τῆς χώρας μας μετὰ τὴν Ε.Ο.Κ., ἐνδιαφέρον παρουσιάζει κυρίως ἡ ἐξέλιξις τῶν «ὄρων τοῦ ἐμπορίου» (terms of trade). Ἐν προκειμένῳ ἐρωτᾶται: ποίαν ἐξέλιξιν θὰ ἀκολουθήσουν οἱ «ὄροι τοῦ ἐμπορίου», δηλαδὴ ἡ σχέσις μεταξὺ τῶν τιμῶν (καὶ τοῦ ὄγκου) τῶν ἐξαγομῆτων καὶ εἰσαγομῆτων προϊόντων εἰς τὴν χώραν μας εἰς τὸ πλαίσιον τῶν συναλλαγῶν τῆς μετὰ τὰς ἄλλας χώρας τῆς Ε.Ο.Κ.

Ἐάν, βεβαίως, ἡ σύνδεσις τῆς χώρας μας μετὰ τὴν Ε.Ο.Κ. προκαλέσῃ μεγαλυτέραν αὐξησιν τῶν τιμῶν τῶν ἐξαγομῆτων προϊόντων μας πρὸς τὴν Ε.Ο.Κ. ἐν σχέσει πρὸς τὰς τιμὰς τῶν εἰσαγομῆτων προϊόντων ἐκ τῆς περιοχῆς αὐτῆς, θὰ ἔχωμεν βελτίωσιν τῶν «ὄρων τοῦ ἐμπορίου», πρᾶγμα τὸ ὁποῖον σημαίνει κατὰ κανόνα, αὐξησιν τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος ὑπὲρ ἡμῶν. Ἐάν ὁμως αἱ τιμαὶ τῶν εἰσαγομῆτων προϊόντων ἐκ τῆς Ε.Ο.Κ. αὐξηθοῦν συγκριτικῶς περισσότερον τῶν τιμῶν τῶν ἐξαγομῆτων ἐκ τῆς χώρας μας προϊόντων, οἱ «ὄροι τοῦ ἐμπορίου» θὰ χειροτερεύσουν διὰ τὴν χώραν μας καί, ὑπ' αὐτὰς τὰς συνθήκας, ἡ σύνδεσις θὰ καταλήξῃ εἰς βάρος τῶν μακροχρονίων συμφερόντων τῆς χώρας μας.

Ἡ ἐξέλιξις τῶν «ὄρων τοῦ ἐμπορίου» μετὰ τὴν σύνδεσιν μας μετὰ τὴν Ε.Ο.Κ. θὰ ἐξαρτηθῇ κυρίως ἀπὸ τοὺς ἐξῆς παράγοντας:

α) Ἀπὸ τὴν μορφήν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας μας (πλήρης εἰδικευσίς ἢ μερικὴ εἰδικευσίς εἰς τὸν ὄρον τῆς Ε.Ο.Κ.),

β) ἀπὸ τὴν εἰσοδηματικὴν ἐλαστικότητα ζήτησεως εἰσαγωγῶν τῆς χώρας μας καὶ ἀπὸ τὴν εἰσοδηματικὴν ἐλαστικότητα ζήτησεως ἐλληνικῶν προϊόντων ἐκ μέρους τῆς Ε.Ο.Κ.

γ) ἀπὸ τὸν ρυθμὸν αὐξήσεως τῆς παραγωγικότητος τῶν προσφερομένων (ἄφ' ἑνὸς μὲν ὑπὸ τῆς χώρας μας καὶ ἄφ' ἑτέρου ὑπὸ τῆς Ε.Ο.Κ.) προϊόντων,

δ) ἀπὸ τὸν ρυθμὸν αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὴν χώραν μας καὶ εἰς τὴν Ε.Ο.Κ., καὶ

ε) ἀπὸ τὸν ρυθμὸν συσσωρεύσεως τοῦ πραγματικοῦ κεφαλαίου καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς τεχνικῆς προόδου εἰς τὴν παραγωγικὴν διαδικασίαν ἄφ' ἑνὸς εἰς τὴν χώραν μας καὶ ἄφ' ἑτέρου εἰς τὸν ὄρον τῆς Ε.Ο.Κ.

Γενικῶς, ἡ ἐξέλιξις τῶν «ἄρων τοῦ ἐμπορίου» εἰς τὴν χώραν μας θὰ ἐξαρτηθῆ ἀπὸ τὸ κατὰ πόσον μετὰ τὴν σύνδεσιν θὰ αὐξηθῆ ὁ ρυθμὸς τῶν εἰσαγωγῶν τῆς χώρας μας ἐκ τῆς περιοχῆς τῆς Ε.Ο.Κ. ἐν σχέσει μὲ τὸν ρυθμὸν τῶν εἰσαγωγῶν τῆς Ε.Ο.Κ. ἐκ τῆς χώρας μας. Ὑπὸ συνθήκας ἰσορροπίας, ἐφ' ὅσον αἱ ἐξαγωγαὶ μας πρὸς τὴν Ε.Ο.Κ. «πληρώνουν» τὰς εἰσαγωγὰς μας ἐξ αὐτῆς, οἱ «ἄροι τοῦ ἐμπορίου» εὐρίσκονται εἰς τὸ σημεῖον ἰσορροπίας. Εἶναι ὁμοίως γεγονὸς ὅτι ἡ χώρα μας παρουσιάζει συστηματικῶς ἐλλειμματικὸν ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον μὲ τὰς χώρας τῆς Ε.Ο.Κ. Ἡ βελτίωσις ὁμοίως τῶν τιμῶν τῶν ἐξαγομμένων προϊόντων μτς ἐν σχέσει πρὸς τὰς τιμὰς τῶν εἰσαγομμένων ἐκ τῆς Ε.Ο.Κ. προϊόντων θὰ καλύψῃ ἐν μέρει τὸ χάσμα τοῦ σχετικοῦ ἐλλείμματος.

Ἐὰν ὁμοίως ἡ Ἑλλὰς ἀναπτύσσεται μὲ ταχύτερον ρυθμὸν ἐν σχέσει μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. μακροχρονίως, τότε οἱ «ἄροι τοῦ ἐμπορίου» θὰ στραφοῦν ἐναντίον τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας. Τοῦτο θὰ εἶναι τὸ τίμημα τῆς ταχείας οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας μας, διότι ἡ αὐξηση τοῦ εἰσοδήματος θὰ προκαλέσῃ αὐξηση τῶν εἰσαγωγῶν ἐκ τῆς Ε.Ο.Κ., ἐφ' ὅσον αἱ σχετικαὶ τιμαὶ παραμένουν ἀμετάβλητοι (μετὰ τὴν πλήρη σύνδεσιν θὰ ἰσχύουν ἐνιαῖαι τιμαί).

Ὁ ρυθμὸς αὐξήσεως τῶν εἰσαγωγῶν εἰς τὴν χώραν μας προσδιορίζεται βεβαίως ἀπὸ τὸν ρυθμὸν ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας καὶ ἀπὸ τὸ μέγεθος τῆς εἰσοδηματικῆς ἐλαστικότητος ζητήσεως εἰσαγωγῶν. Ἐὰν ὁμοίως ὁ ρυθμὸς αὐξήσεως τῶν ἐξαγωγῶν μας, ὁ ὁποῖος θὰ ἐξαρτηθῆ ἀπὸ τὴν ζήτησιν ἐκ μέρους τῆς Ε.Ο.Κ., εἶναι ἐπαρκῆς διὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἠύξημένων εἰσαγωγῶν μας, δὲν θὰ ἔχωμεν διεϋρυνσιν τοῦ ἐλλείμματος εἰς τὸ ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον. Ἐπομένως, ἡ ἐξέλιξις τῶν «ἄρων τοῦ ἐμπορίου» θὰ ἐξαρτηθῆ, σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ ἀπὸ τὴν εἰσοδηματικὴν ἐλαστικότητα ζητήσεως τῶν εἰσαγωγῶν τῆς Ε.Ο.Κ. ἐκ τῆς χώρας μας ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν στροφὴν τῶν χωρῶν - μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ. πρὸς τὴν προτίμησιν τῶν ἐλληνικῶν προϊόντων.

Μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ μορφή ἀναπτύξεως εἰς τὴν χώραν μας ἐν σχέσει πρὸς τὴν μελλοντικὴν φύσιν καὶ διάρθρωσιν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου μας μὲ τὰς χώρας τῆς Ε.Ο.Κ., ὅποτε ἔχομεν τὰς ἐξῆς τρεῖς κλασσικὰς περιπτώσεις (!):

1. H. G. Johnson, *International Trade and Economic Growth*, London 1958, pp. 76-83.

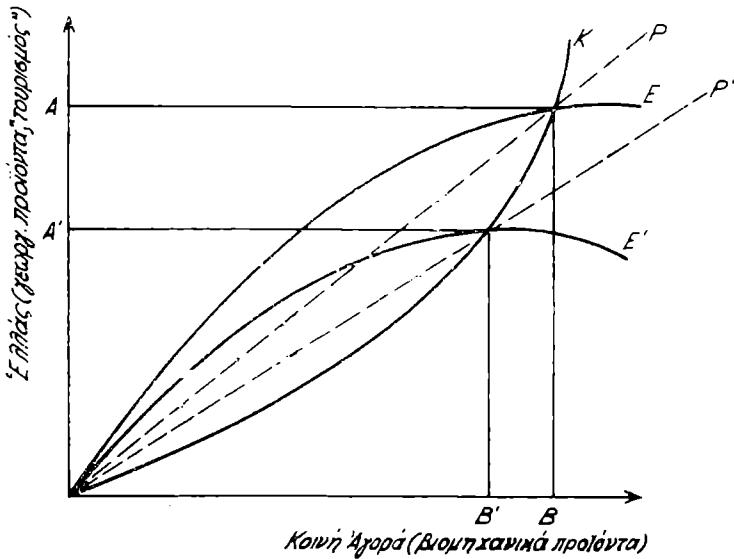
- Α. Ἐάν ἡ μορφή τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως εἰς τὴν χώραν μας εἶναι «ὕπὲρ τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ ἐμπορίου» (pro-trade-biased) τότε θὰ ἔχωμεν μεγαλυτέραν αὐξησην τῶν εἰσαγωγῶν, διότι θὰ ἀκολουθήσωμεν πολιτικὴν εἰδικεύσεως με ἀποτέλεσμα τὴν διόγκωσιν τῶν εἰσαγωγῶν μας ἔναντι φυσικῶν ἄλλων οἰκονομικῶν ὠφελημάτων.
- Β. Ἐάν ἡ μορφή τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας μας εἶναι «ἐναντίον τῆς δημιουργίας ἐμπορίου» (anti-trade-biased) τότε θὰ ἔχωμεν παραγωγὴν πολλῶν ὑποκαταστάτων τῶν εἰσαγομένων προϊόντων μας, με ἀποτέλεσμα τὸν περιοσμὸν τῶν εἰσαγωγῶν μας ἐκ τῆς Ε.Ο.Κ.
- Γ. Ἐάν ἡ μορφή τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως εἶναι «οὐδέτερα» (neutral) τότε θὰ ἔχωμεν παράλληλον αὐξησην τῶν εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν μετὰ τὴν σύνδεσιν με τὴν Ε.Ο.Κ.

Μετὰ τὴν πλήρη σύνδεσιν μας θὰ ἐπικρατήσῃ ἀσφαλῶς ἡ περιπτώσις Α', ὁπότε προκύπτει τὸ πρόβλημα: πρὸς ποῖαν κατεύθυνσιν θὰ κινηθοῦν οἱ «ἔθροι τοῦ ἐμπορίου» εἰς τὴν χώραν μας ἐάν εἰδικευθῶμεν εἰς τὸν k_1 ἢ k_2 κλάδον; Ἐν προκειμένῳ ὁμοίως τίθεται τὸ ἐξῆς σοβαρὸν ἐρώτημα: εἶναι δυνατόν ἡ Ε.Ο.Κ. νὰ προμηθεύῃ μακροχρονίως εἰς τὴν χώραν μας τὸ 100% τῶν σημερινῶν εἰσαγωγῶν μας εἰς ἀνταγωνιστικὰς τιμάς; Βεβαίως, πλὴν τῆς περιπτώσεως τῶν πρώτων ὑλῶν, ἡ σχετικὴ ὑποκατάστασις εἶναι δυνατὴ. Ἐάν ὁμοίως τοῦτο συνεπάγεται αὐξησην τῶν τιμῶν τῶν ὑπολοίπων εἰσαγωγῶν τότε θὰ ἔχωμεν ἐπιδεινωσιν τῶν «ἔθρων ἐμπορίου» εἰς τὴν χώραν μας δεδομένης τῆς συνθέσεως τῶν εἰσαγωγῶν μας. Ἡ αὐξησης τῆς ζητήσεως, ἐπὶ παραδειγματι, τῶν γεωργικῶν προϊόντων μας ἐκ μέρους τῆς Ε.Ο.Κ. εἰς ὕψηλὰς τιμάς θὰ κινήσῃ τοὺς «ἔθρους τοῦ ἐμπορίου» ὑπὲρ τῆς χώρας μας, ἐάν βεβαίως ταυτοχρόνως ἡ σχετικὴ αὐξησης τῶν τιμῶν τῶν εἰσαγομένων ἐκ τῆς Ε.Ο.Κ. προϊόντων δὲν εἶναι πέραν τῶν περιθωρίων ἐπιδεινώσεως.

Εἴμεθα τῆς γνώμης ὅτι ἡ εἰδικευσίς τῆς χώρας μας καὶ εἰς τὴν προσφορὰν *ὑπηρεσιῶν* διεθνῶς (τουρισμός, ναυτιλία, ξενοδοχειακαὶ ἐπιχειρήσεις, καλλιτεχνικαὶ ἐκδηλώσεις κλπ.) θὰ κινήσῃ *ὑπὲρ* ἡμῶν τοὺς «ἔθρους τοῦ ἐμπορίου». Καίτοι, βεβαίως, αἱ τιμαὶ τῶν προσφερομένων καὶ ζητουμένων ὑπηρεσιῶν δυσκόλως δύνανται νὰ προσδιορισθοῦν εἰς τὴν «ἀγορὰν ὑπηρεσιῶν» διεθνῶς, ἐν τούτοις, βάσει ὑποθέσεων, εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἐκτίμησις καὶ τῶν «ἔθρων τοῦ ἐμπορίου» εἰς τὸ σκέλος τῶν ἀδήλων συναλλαγῶν. Καὶ τοῦτο ὁπωσδήποτε εἶναι ἀπαραίτητον εἰς τὴν χώραν μας διὰ νὰ ἔχωμεν ὀρθο-

λογικὴν μέτρησιν τῶν ἐξελίξεων τῶν ἐξωτερικῶν μας μεγεθῶν, δεδομένου ὅτι ἡ στάθμισις (*weight*) τοῦ κονδυλίου τῶν ἀδύλων συναλλαγῶν μας παρουσιάζει μίαν σημαντικὴν ἴσχυον εἰς τὸν τομέα τῶν ἐξωτερικῶν μας δοσοληψιῶν.

Ἡ βελτίωσις τῶν «ὄρων τοῦ ἐμπορίου» ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας συνεπεία τῆς ειδικεύσεώς της εἰς τὴν παραγωγὴν γεωργικῶν προϊόντων καὶ τὴν προσφορὰν ὑπηρεσιῶν εἰς τὸν χῶρον τῆς Ε.Ο.Κ., εἶναι δυνατόν νὰ παρασταθῇ διαγραμματικῶς διὰ τῶν γνωστῶν «καμπυλῶν διαθέσεως» (*offer curves*) τῶν Marshall - Edgeworth εἰς τὸ ἀπλοῦν ὑπόδειγμα ἀμοιβαίας προσφορᾶς καὶ ζητήσεως δύο ἀγαθῶν ἢ ὑπηρεσιῶν. Οὕτω, εἰς τὸ Διάγραμμα 4 ἡ καμπύλη *E* παριστᾷ



Διάγραμμα 4.

τάς «ποσότητας» γεωργικῶν προϊόντων (καὶ τουριστικῶν ὑπηρεσιῶν αἱ ὁποῖαι εἶναι δυνατόν νὰ ἀναχθοῦν εἰς ἀγαθὰ) τὰς ὁποίας θὰ προσφέρῃ ἡ Ἑλλάς ἔναντι διαφόρων ποσοτήτων βιομηχανικῶν προϊόντων τῆς Ε.Ο.Κ. Ἐξ ἄλλου, ἡ καμπύλη *K* δεικνύει τὴν διάθεσιν ἐκ μέρους τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς τῶν διαφόρων ποσοτήτων βιομηχανικῶν προϊόντων διὰ τὴν ἀνταλλαγὴν ἑλληνικῶν προϊόντων. Τὸ σημεῖον εἰς τὸ ὁποῖον τέμνονται αἱ δύο καμπύλαι *E* καὶ *K*, δηλαδή τὸ σημεῖον *P*, εἶναι ἡ τιμὴ εἰς τὴν ὁποίαν λαμβάνει χώρα ἡ σχετικὴ ἀνταλλαγὴ μεταξὺ τῶν δύο μερῶν—«οἱ ὅροι τοῦ ἐμπορίου» τῆς

σχετικῆς δοσοληψίας, *OP*. Πράγματι, εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἡ Ἑλλάς προσφέρει *OA* (ἀγροτικά προϊόντα κλπ.) ἔναντι *OB* (βιομηχανικά προϊόντα).

Μία αὐξησης τῆς τιμῆς τῶν ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος προσφερομένων ἀγαθῶν εἰς τὸ Διάγραμμα 4 σημαίνει μεταθέσιν τῆς «καμπύλης διαθέσεως» τῆς Ἑλλάδος εἰς *E'*, διότι μεταβάλλονται οἱ ὄροι ἀνταλλαγῆς («οἱ ὄροι τοῦ ἐμπορίου») ἀπὸ *OP* εἰς *OP'*. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ χώρα μας, προσφέρουσα μικροτέρα ποσότητα ἀγροτικῶν κλπ. προϊόντων, ἀνταλλάσσει ταῦτα μὲ μεγαλύτεραν ποσότητα βιομηχανικῶν προϊόντων τῆς Ε.Ο.Κ. Πράγματι, ἐνῶ ἐν ἀρχῇ ἔδιδεν *OA* καὶ ἐλάμβανεν *OB*, μετὰ τὴν εὐνοϊκὴν ἐξέλιξιν τῶν «ὄρων τοῦ ἐμπορίου» (αὐξησης τῶν τιμῶν τῆς χώρας μας) δίδει μόνον *OA'* καὶ λαμβάνει *OB'*. Ἐπομένως, ἐξαγωγὰι μὲ ἠϋξημένην τιμὴν ἐξασφαλίζουν εἰς τὴν χώραν μας μεγαλύτερον ὄγκον εἰσαγομένων ἀγαθῶν ἐκ τῆς Ε.Ο.Κ.

Βεβαίως, μετὰ τὴν σύνδεσιν τῆς χώρας μας μὲ τὴν Ε.Ο.Κ., πρὸς ἐξαγωγήν ὀρθῶν συμπερασμάτων ἀπαιτεῖται μία *διαπεριφερειακὴ ἀνάλυσις* τῆς ἐξελίξεως τῶν «ὄρων τοῦ ἐμπορίου» (οἱ «ὄροι τοῦ ἐμπορίου» τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν Ε.Ο.Κ., μὲ τὰς Ἄν. Χώρας, μὲ τὴν περιοχὴν δολλαρίου κλπ.). Εἶναι δὲ περίεργον, διατὶ μέχρι σήμερον δὲν ἐγένετο διερεύνησις τῆς ἐξελίξεως τῶν «ὄρων τοῦ ἐμπορίου» μὲ τὰς χώρας διμερῶν ἀνταλλαγῶν. Πράγματι, ἐὰν δεχθῶμεν ὅτι αἱ διμερεῖς ἀνταλλαγὰι (ἰδίως μὲ τὰς Ἄν. Χώρας) «διαστρέφουν» τὰς πραγματικὰς τιμὰς τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, θὰ πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ ἐξετάσωμεν τὴν σχετικὴν διαμόρφωσιν τῶν «ὄρων τοῦ ἐμπορίου» ἐν προκειμένῳ.

Βεβαίως, ὑπάρχει μία ὀρθὴ θεωρητικὴ προκατάληψις ἔναντιον τῶν διμερῶν ἀνταλλαγῶν, ἀλλὰ λησμονεῖται ὅτι βάσει αὐστηροτέρων θεωρητικῶν ἀπόψεων τὸ διμερὲς ἐμπόριον (βραχυχρονίως καὶ μακροχρονίως) ἔχει πλεονεκτήματα ἐφ' ὅσον συμβάλλει εἰς τὴν μεγιστοποίησιν τῆς εὐημερίας. Πράγματι, ἡ ἄποψις αὕτη ἐκφράζεται ἀπὸ τὸ θεωρητικὸν λήμμα: «bilateral trade is superior to no trade».

Μετὰ ἀπὸ μίαν διαπεριφερειακὴν ἀνάλυσιν τῶν «ὄρων τοῦ ἐμπορίου» θὰ εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμήσωμεν τὴν σχετικὴν θετικὴν ἢ ἀρνητικὴν συμβολὴν τῆς ἐξελίξεως τοῦ μεγέθους αὐτοῦ εἰς τὸ πλαίσιον τῆς συνδέσεως τῆς χώρας μας μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. Πράγματι, εἶναι δυνατόν ὁ γεωγραφικὸς προσανατολισμὸς τοῦ εἰσαγωγικοῦ καὶ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου μιᾶς χώρας νὰ ἔχη σημαντικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν «ὄρων ἐμπορίου» αὐτῆς, ὅπως φαίνεται καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων.

IV. ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ :

7. Στατικά και Δυναμικά πλεονεκτήματα έκ της Συνδέσεως

1. Ἐκ τῆς ἀπόψεως μακροχρονίου προοπτικῆς, ἡ σύνδεσις τῆς χώρας μας μέ τήν Ε.Ο.Κ. θά συμβάλῃ, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, εἰς τόν *καλύτερον συνδυασμόν* τῶν διαθεσίμων συντελεστῶν παραγωγῆς, τόσον εἰς τὸ πλαίσιον τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας ὅσον καί εἰς τήν Ε.Ο.Κ.

Ἐκ τῆς ἀπόψεως τῆς ἀριστοποιήσεως τοῦ συνδυασμοῦ τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς εἰς τήν χώραν μας θά ἐξαρτηθῇ ἀπό τήν δυναμικὴν τάσιν συσσωρεύσεως τῶν παραγόντων τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως εἰς εὐρύτερον περιφερειακὸν ἐπίπεδον.

2. Ἐν προκειμένῳ ὑφίσταται μία «θεωρητικὴ προκατάληψις» ὑπὲρ τῶν οἰκονομικῶν ἐνώσεων, διότι αὗται συμβάλλουν εἰς τήν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου (διὰ τῆς καταργήσεως τῶν δασμῶν, τῶν περιορισμῶν κλπ.). Θεωρητικῶς δέ, ἡ μεγιστοποίησις τοῦ ἐμπορίου καί τῶν συναλλαγῶν ἰσοδυναμεῖ μέ μεγιστοποίησιν τῆς *εὐημερίας*.

Τὸ οἰκονομικὸν ἀποτέλεσμα ἐκ τῆς συνδέσεως μιᾶς συγκεκριμένης χώρας μέ μιαν οἰκονομικὴν ἔνωσιν ἐξαρτᾶται ἀπὸ διαφόρους παράγοντας (§ 2γ). Μακροχρονίως ὅμως ὅ,τι κυρίως διαδραματίζει στρατηγικὸν ρόλον εἰς τήν περίπτωσιν μιᾶς οἰκονομικῆς ἐνώσεως εἶναι ἡ ἀριστοποίησις τοῦ συνδυασμοῦ τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς, δηλαδὴ ἡ ἐπίτευξις τῆς μεγίστης δυνατῆς ὀριακῆς παραγωγικότητος εἰς διαπεριφερειακὸν ἐπίπεδον παραγωγικῆς κατανομῆς. Ἐκ τῆς ἀπόψεως, φαίνεται ὅτι ἡ Ε.Ο.Κ. ἐξασφαλίζει *εὐκαιρίας* μεγιστοποιήσεως εἰς τὴν ἀπασχόλησιν τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν τῆς χώρας, ἤτοι τοῦ ἐδάφους (διὰ τῆς Κοινῆς Γεωργικῆς Πολιτικῆς κλπ.), τοῦ κεφαλαίου (διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν λειτουργικῶν ἐπενδύσεων κλπ.), τῆς ἐργασίας (διὰ τῆς ἐνισχύσεως τῆς κινητικότητος τῶν ἐργαζομένων κλπ.), τῆς ἐπιχειρηματικῆς πρωτοβουλίας (διὰ τῆς ἐνθαρρύνσεως τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, τῆς βελτιώσεως τῆς ὀργανωτικῆς στάθμης κλπ.).

Αἱ ἀνακατατάξεις καί αἱ διαμορφώσεις τῶν ἀνωτέρω ἐξελίξεων ἐξαρτῶνται μακροχρονίως ἀπὸ τὴν *δυναμικὴν τάσιν* τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων εἰς τὸ πλαίσιον τῆς οἰκονομικῆς ἐνοποιήσεως (§ 3α).

3. Ἡ σύνδεσις τῆς χώρας μέ τήν Ε.Ο.Κ. ἐνδέχεται νὰ *ἐπιταχύνῃ* τὸ στάδιον «ἀπογειώσεως» (take-off) τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας

κατὰ τὴν παροῦσαν φάσιν τῆς ἀναπτύξεώς της, ἐφ' ὅσον ἡ χώρα μας διατηρήσει τὸν ὑψηλὸν ρυθμὸν ἀναπτύξεως τῆς τρεχούσης περιόδου καὶ δὲν ὑφίσταται τὴν λεγομένην διαρροὴν πρὸς τοὺς «πόλους ἔλξεως». Ὑπὸ δυναμικὴν ἄποψιν, τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ χώρα μας δύναται νὰ ἀποτελέσῃ αὐτόνομον «πόλον ἔλξεως» ἐντὸς τοῦ εὐρυτέρου οἰκονομικοῦ συνασπισμοῦ τῆς Ε.Ο.Κ. Ὑπὸ αὐτὰς τὰς συνθήκας, ἡ οἰκονομικὴ ἐνοποίηση ἀποτελεῖ προωθητικὸν παράγοντα οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως (§ 4α).

4. Ἡ σύνδεσις μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. θὰ ἔχη σοβαρὰς ἐπιπτώσεις ἐπὶ τοῦ *μεγέθους* καὶ τῆς *διαρθρώσεως* τῶν μακροοικονομικῶν μεγεθῶν τῆς οἰκονομίας μας, ὡς εἶναι τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα, ἡ κατανάλωσις, αἱ ἐπενδύσεις, τὸ εἰσόδημα ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, τὰ φορολογικὰ ἔσοδα τοῦ Κράτους κλπ. Ἐπὶ παραδειγματι, ἡ ηὔξημένη ροπὴ πρὸς ἐπένδυσιν ἢ ὅποια θὰ δημιουργηθῇ ἀπὸ τὴν αὐξοῦσαν τάσιν πρὸς ἐπένδυσιν εἰς τὴν χώραν μας ἐκ μέρους τῶν ἐπιχειρηματιῶν τῆς Ε.Ο.Κ. ἐνδέχεται νὰ στραφῇ πρὸς τὸν τουρισμὸν καὶ τὴν βιομηχανίαν, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν *μείωσιν* τῆς συμμετοχῆς τῶν ἐπενδύσεων εἰς κατοικίας αἱ ὅποια μεταπολεμικῶς ἀπορροφοῦν τὸ σημαντικώτερον μέρος τῶν συνολικῶν ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων. Ἐξ ἄλλου, ἡ ηὔξημένη δραστηριότης εἰς τὸν χώρον τῆς Ε.Ο.Κ. ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων θὰ συμβάλῃ μακροχρονίως εἰς τὴν διεύρυνσιν τοῦ ποσοστοῦ συμμετοχῆς τοῦ εἰσοδήματος *ἐξ ἀλλοδαπῆς* εἰς τὸ ἀκαθάριστον ἐθνικὸν εἰσόδημα.

Ἡ σύνδεσις μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. θὰ ἔχη σοβαρὰς ἐπιπτώσεις καὶ ἐπὶ τῆς *μορφολογίας* τῶν κλάδων τῆς οἰκονομίας μας. Ἐπὶ παραδειγματι, εἰς τὸν τομέα τῆς γεωργίας θὰ ἔχωμεν γενικῶς *ἐπιβραδύνσιν τοῦ ρυθμοῦ μειώσεως τῆς συμμετοχῆς τῆς γεωργίας εἰς τὸ ἐθνικὸν προϊόν!* Ἐάν, *χωρὶς* τὴν σύνδεσιν, τὸ ποσοστὸν συμμετοχῆς τοῦ γεωργικοῦ εἰσοδήματος εἰς τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα θὰ ἐμειοῦτο εἰς 15 % τὸ 1980, *μετὰ* τὴν σύνδεσιν, ἡ τάσις μειώσεως θὰ ἐπιβραδυνθῇ καὶ ἡ σχετικὴ συμμετοχὴ τῆς γεωργίας θὰ εἶναι σχετικῶς ηὔξημένη, ἥτοι περίπου 18 - 19 %. Ἐπειδὴ ἡ Κοινὴ Γεωργικὴ Πολιτικὴ τῆς Ε.Ο.Κ. ἔχει λίαν προστατευτικὸν χαρακτήρα καὶ προσφέρει ὑψηλὰς σχετικῶς τιμὰς εἰς τὰ γεωργικὰ προϊόντα, ἡ εἰδίκευσις εἰς τὴν γεωργίαν θὰ ἀσκήσῃ ἀνασταλτικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ μακροχρονίου ρυθμοῦ μειώσεως τῆς συμμετοχῆς τοῦ γεωργικοῦ εἰσοδήματος εἰς τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα τῆς χώρας. Ἡ «αὐτόνομος» οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τῆς χώρας μας θὰ εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν ταχυτέραν μείωσιν τοῦ ποσοστοῦ συμμετοχῆς τοῦ γεωργικοῦ εἰσοδήματος εἰς τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα.

5. Ἡ σύνδεσις μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. δύναται νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τὴν χώραν ἀνώτερον ἐπίπεδον *κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος* καὶ κατὰ κεφαλὴν καταναλώσεως. Τοῦτο θὰ ἐξαρτηθῆ κυρίως ἀπὸ τὴν διάθεσιν πρὸς ἐπένδυσιν τῶν χωρῶν - μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ. εἰς τὴν χώραν μας καὶ ἀπὸ τὴν ἐξαγωγικὴν μας ἰκανότητα πρὸς τὴν ἀγορὰν τῆς Ε.Ο.Κ.

Ἐὰν ἡ χώρα μας ἀνταποκριθῆ δυναμικῶς εἰς τὴν σύνδεσιν, δύναται νὰ ἐξουδετερώσῃ τὴν *ἐξασθένησιν τοῦ πολλαπλασιαστοῦ* τῆς οἰκονομίας συνεπείᾳ τῆς «διαρροῆς» τῆς ἐνεργοῦ ζήτησεως τῆς χώρας μας πρὸς τὴν Ε.Ο.Κ. λόγῳ ἠϋξημένων εἰσαγωγῶν. Δὲν θὰ πρέπει νὰ λησμονηθῆ ὅτι εἰς ἕνα γενικώτερον οἰκονομικὸν συνασπισμὸν ἢ κάμψις τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος εἰς μίαν περιφέρειαν ἢ εἰς ἕνα κλάδον αὐτῆς ἐπενεργεῖ «κατ' ἀντανάκλασιν» (repercussion effect) καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν περιφερειῶν ἢ κλάδων τῆς οἰκονομικῆς ἐνώσεως. Ἡ ἐνίσχυσις τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος εἰς τὴν χώραν μας ἐκ μέρους τῶν χωρῶν - μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ. (ἐπὶ παραδειγματι, διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν ἐπενδύσεων) θὰ ἔχῃ θετικὴν ἐπίδρασιν καὶ ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος τῶν χωρῶν - μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ., διότι μέρος τῆς αὐξήσεως τοῦ εἰσοδήματος ἐν Ἑλλάδι θὰ στραφῆ πρὸς εἰσαγωγὰς ἐκ τῶν χωρῶν τῆς Ε.Ο.Κ. (backwash effect).

6. Ὡς πρὸς τὴν αὐξησιν τοῦ εἰσοδήματος ἐκ τῆς συνδέσεως, ἐνδεικτικῶς ἀναφέρομεν ὅτι μέχρι τοῦ 1964 τὸ εἰσόδημα τῶν χωρῶν - μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ. ὑπολογίζεται ὅτι ἠϋξήθη κατὰ 4,5% *ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἐνοποιήσεως*, ἥτοι κατὰ 10.800 ἑκατ. δολλάρια. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ αὐξησις τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος τῶν χωρῶν - μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ., ὡς ἀποτέλεσμα τοῦ σχηματισμοῦ τῆς οἰκονομικῆς ἐνώσεως μεταξύ των, διὰ τὴν περίοδον 1958 - 64, ἠϋξήθη συνολικῶς κατὰ 60 δολλάρια ἢ 9 δολλάρια περίπου ἑτησίως. Σημειωτέον ὅτι τὸ κατὰ κεφαλὴν ἀκαθάριστον εἰσόδημα τῆς Ε.Ο.Κ. τὸ 1964 ἦτο 1551 δολλ. εἰς τρεχούσας τιμὰς καὶ τὸ 1965 ἦτο 1652 δολλ.

7. Ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τῶν ὠφελημάτων τὰ ὁποῖα θὰ ἀποκομίσῃ ἡ χώρα μας ἐκ τῆς συνδέσεως μὲ τὴν Ε.Ο.Κ., παρατηροῦμεν ὅτι, ἐπειδὴ ἡ χώρα μας ἤδη εἶχε γενικῶς μικρὸν βαθμὸν προστατευτισμοῦ μετὰ τὴν 9ην Ἀπριλίου 1953, ἡ σύνδεσις θὰ προκαλέσῃ μᾶλλον περιωρισμένον ὄφελος. Ἐπειδὴ ὁμῶς ὠρισμένοι κλάδοι ἀπολαμβάνουν ἰσχυρὰς προστασίας, μετὰ τὴν σύνδεσιν, θὰ ἔχωμεν σημαντικὸν ὄφελος ἐκ τῆς ἐνοποιήσεως ἀπὸ ἀπόψεως συνολικῆς εὐημερίας εἰς τοὺς ἐν λόγῳ τομεῖς. Ἐξ ἄλλου, δεδομένου ὅτι τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς χώρας μας μὲ τὰς χώρας - μέλη τῆς Ε.Ο.Κ. ἀντιπροσωπεύει μόνον τὰ 40% περίπου τοῦ συνολικοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπο-

ρίου μας (εισαγωγαι και εξαγωγαι), *υφίστανται σοβαρά περιθώρια «έκτροπης», της τάξεως των 60% του έξωτερικού μας έμπορίου κατ' ανώτατον όριον.*

8. Η σύνδεσις με την Ε.Ο.Κ. θα έχη, ως φαίνεται, επιπτώσεις και επί του έσωτερικού επιπέδου των τιμών της χώρας.

Υποστηρίζομεν ότι μακροχρονίως ή σύνδεσις και, γενικώτερον, ή οικονομική ένοποίηση εις τον χώρον της Ε.Ο.Κ. θα έχη *σταθεροποιητικήν επίδρασιν* επί του ρυθμού αύξήσεως των τιμών. Καίτοι ό σχηματισμός της Ε.Ο.Κ. δέν επέδρασεν άποφασιστικώς επί της έξελίξεως των τιμών εις τας χώρας - μέλη της Ε.Ο.Κ. (έκτός εις την περίπτωση των ήλεκτρικών ψυγείων, ένθα έλαβε χώραν σοβαρά μείωσις των τιμών μετά την ένοποίησιν) ήδη υποστηρίζεται ότι *ή άνοδος των τιμών εις τας χώρας - μέλη της Κοινής Άγοράς θα ήτο ταχύτερα χωρίς την ένοποίησιν.*

Η υπόθεσις της σταθεροποιητικής επίδράσεως επί των τιμών μιās οικονομικής ένώσεως, είναι λίαν ένδιαφέρουσα. Η σταθεροποιητική επίδρασις έν προκειμένω θα προέβη έκ της έξομαλύνσεως των άποτόμων αίχμων και πτώσεων εις τό Ισοζύγιον της προσφοράς και ζήτησεως μιās εύρυτέρας οικονομικής ένώσεως, έκ της παραγωγής εις μεγάλην κλίμακα (πλεονεκτήματα πληθοπαραγωγής), έκ της έντάσεως του άνταγωνισμού, έκ της όρθολογικής όργάνωσεως της διακινήσεως των προϊόντων, έκ της είδικεύσεως κλπ.

Έξ άλλου, ή άνοδος της παραγωγικότητας της οικονομίας μας μετά την σύνδεσιν θα άποτελέση σοβαρόν άνασταλτικόν παράγοντα της ύψώσεων των τιμών.

Ός πρός την έξέλιξιν των *σχετικων τιμων* και ίδίως ως πρός την διαμόρφωσιν της «ψαλίδος», είναι έμφανές ότι ό προστατευτικός μηχανισμός των τιμών των γεωργικών προϊόντων εις τό πλαίσιον της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής της Ε.Ο.Κ. θα περιορίση την χειρότερευσιν της σχέσεως των τιμών των γεωργικών προϊόντων έναντι των τιμών των βιομηχανικών προϊόντων έντός της Ε.Ο.Κ.

Ός πρός την θέσιν της χώρας μας έντός της Ε.Ο.Κ. έν προκειμένω δέν θα πρέπει νά λησμονηθή, από άπόψεως μακροχρονίου αναλύσεως, ότι τά γεωργικά προϊόντα τά όποια προσφέρομεν εις την Ε.Ο.Κ. έχουν γενικώς μικράν εισοδηματικήν έλαστικότητα ζήτησεως, ένϋ τά βιομηχανικά προϊόντα των χωρών - μελών της Ε.Ο.Κ. έχουν σχετικώς ύψηλήν εισοδηματικήν έλαστικότητα ζήτησεως.

Μακροχρονίως όμως ή άνταγωνιστική θέσις μιās χώρας - μέλους της Ε.Ο.Κ. θα έξαρτηθή από την σχέσιν μεταξύ των παραγο-

μένων ὑπ' αὐτῆς προϊόντων καὶ τῶν τιμῶν τῶν *συντελεστῶν κόστους* αὐτῶν. Ἐπὶ παραδειγματι, ἐάν ὁ ρυθμὸς αὐξήσεως τῶν τιμῶν τῶν γεωργικῶν μας προϊόντων ἐντὸς τῆς Ε.Ο.Κ. εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν ρυθμὸν αὐξήσεως τῶν τιμῶν τῶν *συντελεστῶν κόστους* αὐτῶν, ἡ ἑλληνικὴ οἰκονομία θὰ ὠφεληθῆ ἀπὸ ἀπόψεως πραγματικοῦ εἰσοδήματος.

9. Μετὰ τὴν σύνδεσιν μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. μεγάλην σημασίαν παρουσιάζει καὶ ἡ ἐξέλιξις τῶν «ὄρων τοῦ ἐμπορίου» εἰς τὴν χώραν μας.

Βεβαίως, ἡ ἐξέλιξις τῶν «ὄρων τοῦ ἐμπορίου» ἐξαρτᾶται ἀπὸ πολλοὺς παράγοντας (§ 6). Ὅ,τι ὁμως ἔχει σημασίαν ἐν προκειμένῳ εἶναι ἡ ἀξιοποίησις τῶν ἡμεδαπῶν *συντελεστῶν παραγωγῆς*, δηλαδὴ ἡ ἀγοραστικὴ δύναμις τῶν ἀμοιβῶν τῶν ἐγχωρίων *συντελεστῶν παραγωγῆς* ἔναντι τῆς ἀγοραστικῆς ἰσχύος τῶν ἀμοιβῶν τῶν *συντελεστῶν παραγωγῆς* εἰς τὰς χώρας - μέλη τῆς Ε.Ο.Κ.

B I B Λ Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

α) Ξένη

- Balassa, B. « European Integration : Problems and Issues ». *American Economic Review, (Proceedings)*, May 1963.
- Balassa, B. « The Future of Common Market Imports », *Weltwirtschaftliches Archiv*, 1963.
- Balassa, B. and Camu, A. « Les Effets du Marché Commun sur les Courants d' Echanges Internationaux », *Revue d' Economie Politique*, Mars - Avril 1966.
- Bhagwati, J. « The Pure Theory of International Trade: A Survey », in *Surveys of Economic Theory*, Vol. II, N. York 1965.
- Byé, M. « Customs Unions and National Interest », *International Economic Papers*, No 3, London 1953.
- Communauté Economique Européenne, *Perspectives de Développement Economique dans la CEE jusqu' en 1970*, (Rapport - Annexes), Bruxelles 1966.
- Delivanis, D.J. « Der Beitritt Griechenlands zur Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft », *Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft*, 118 Band, 1962.
- Hinshaw, R. *The European Community and American Trade*, N. York 1964.
- Janssen, L.H. *Free Trade, Protection and Customs Union*, Leiden 1961.
- Jensen, F.B. and Walter. I *The Common Market: Economic Integration in Europe*, N. York 1965.
- Johnson, H.G. « The Gains From Freer Trade With Europe: An Estimate » *The Manchester School*, September 1958.

- Kohler, M. *The Common Market and Investment*, N. York 1960.
- Krause, L.B. « European Economic Integration and the United States », *American Economic Review (Proceedings)*, May 1963.
- Lamfalussy, A. « Intra-European Trade, and the Competitive Position of the E.E.C. », (The Manchester Statistical Society, March, 13), 1963.
- Leff, N.H. and Netto, A.D. « Import-Substitution, Foreign Investment, and International Disequilibrium in Brazil », *Journal of Devel. Studies*, April 1966.
- Lipsey, R.G. « The Theory of Customs Unions: A General Survey », *Economic Journal*, September 1960.
- Major, R.J. « The Common Market: Production and Trade », *National Institute Economic Review*, August 1962.
- Makower, H. and Morton G. « A Contribution Towards a Theory of the Custom Union », *Economic Journal*, March 1953.
- Mishan, E.J. « The Welfare Gains of a Trade-Diverting Customs Union Reinterpreted », *Economic Journal*, September 1966.
- Pullianen, K. « A World Trade Study: An Econometric Study of the Pattern of the Commodity Flows in International Trade, 1948-60 », *Economiska Samfundets Tidskrift*, No 2, 1963.
- Streeten, P. *Economic Integration: Aspects and Problems*, Leyden 1961.
- Tinbergen, J. *International Economic Integration*, Amsterdam 1954.
- Triantis, S.G. *Common Market and Economic Development: The E.E.C. and Greece*, Athens 1965.
- Vanek, J. *General Equilibrium of International Discrimination: The Case of Customs Unions*, London 1965.

β) Ἑλληνικὴ

- Βογιατζῆς, Β. « Ἡ Ἐπίδρασις τῆς Συνδέσεως τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν Ε.Ο.Κ. ἐπὶ τῆς Ἀπασχολήσεως καὶ τῶν Ἀμοιβῶν », εἰς Β' Συνέδριον Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν, Ἀθῆναι 1963.
- Δαμασκηνίδης, Α.Ν. Ἡ Σύνδεσις τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν Ε.Ο.Κ. καὶ ἡ Ἐπίδρασις τῆς Συνδέσεως ταύτης ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας, Θεσσαλονίκη 1962.
- Ζολώτας, Ξ.Ε. Νομισματικὴ Ἴσορροπία καὶ Οἰκονομικὴ Ἀνάπτυξις, Ἀθῆναι 1964.
- Κομινός, Α.Ζ. Βιομηχανικὴ Ἀνάπτυξις ἐν τῷ Πλαίσίῳ τῆς Ε.Ο.Κ. Ὑπ. Συντονισμοῦ Ἀθῆναι 1966.
- Κουτσουμάρης, Γ.Φ. Ἡ Ἀνάπτυξις τῆς Ἑλληνικῆς Βιομηχανίας εἰς τὰ Πλαίσια τῆς Ε.Ο.Κ. (Ἐταιρεία Ἑλληνικῶν Σπουδῶν), Ἀθῆναι 1962.
- Κυρκιλίτσος, Α.Δ. « Λειτουργικαὶ Ἀναπροσαρμογαὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Συστήματος Χρηματοδοτήσεως » εἰς Β' Συνέδριον Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν, Ἀθῆναι, 1963.
- Κωνσταντινίδης, Ν.Π. « Διαρθρωτικὰ Προβλήματα τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας μετὰ τὴν Σύνδεσιν τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν Ε.Ο.Κ. », εἰς Β' Συνέδριον Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν, Ἀθῆναι 1963.
- Πεσμαζόγλου, Ι.Σ. Ἡ Σύνδεσις τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος, Ἀθῆναι 1962.